Vdekje fashizmit — Liri Popullit!

Poštarina plaćena u gotovu
Taksa postale e pagueme

RILINDJA

ORGAN I FRONTIT POPULLUER TE KOSOVES E METOHIS

DEL DY HERE NE JAVE: T'EJTEN DHE TE DIELLEN

Redakcija: Prishtine
Rruga Emin Duraku Nr. 1

PAJTIMET
per 1 vit 192 din.
— 6 muej 96 —
— 3 muej 48 —

Dorshkrimet nuk kthehen

Odgovorni urednik XHELADIN
Drejtori pergjegjes HANA

Botim i posaçem Nr. 128-129 | PRISHTINE, 29 Korrik 1948 | Çmimi 4 dinarë

Kongresi historik i partis Komuniste te Jugosllavis

Filloi punen Kongresi i Peste i Partis Komuniste te Jugosllavis. Ne té u—mblodhen ma se 2.000 komunista ma te mire té Jugosllavis — komunista te cilet me punen e tyne, me luften e perpjekjen e tyne e kane provue se jane te denje per besimin e madh te Partis se tyne dhe te dashtunis se pakufishme te popullit te tyne. Te zgjedhun ne menyren demokratike, delegatet nga te gjitha organizatat e Partis t'atdheut t'one te lire, shkojne ne Kongresin e Peste me eksperiencen e pasun, te cilen e kane fitue ne luften e vendosun per lirin e popujve t'one deri ne lufte dhe gjate saje dhe ne punen e tyne te palodheshme ne ndertimin e vendit mbas luftes. Eksperiencat e tyne ata i kane shqyrtue neper konferencat e Partis ku jane zgjedhe, i kane plotsue ato, i kane pergjithsue dhe sistematizue. Ato eksperienca, te fitueme ne zbatimin e principeve dhe linjes se partis s'one Komuniste, ata i kane plotsue e vertetue ne driten e doktrines se marksizem-leninizmit. Keshtu, komunistat ma te mire te Jugosllavis me eksperiencat e pasuna praktike e me dije mjaft te madhe teorike, te mbledhun ne Kongres, do t'i shqyrtojne te gjitha problemat aktuale te zhvillimit te Partis s'one, te jetes se saje te mbrendeshme, te politikes se saje ne vend e perjashta, te politikes se saje ekonomike dhe te ndertimit te socializmit n'atdheun e lire.

Padyshim se Kongresi i Peste, ne baze t'analizes se gjith'anshme te te gjitha problemave ma aktuale do te mundet me sukses te plote me e caktue rrugen e drejte te matejshme te Partis s'one dhe te popujve t'one per nji periudhe te gjate kohe. Ketu qendron njena ane e randesis historike te Kongresit te Peste te Partis Komuniste te Jugosllavis.

Fakti se nga Kongresi i Katert i Partis s'one e deri sot kane kalue 20 vjet, i jep gjithashtu ketij Kongresi randesi te veçant. Ne keto njizet vjete, Partija e jone ka kalue rruge te veshtire, por te lavdishme lufteje, e cila, simbas permbajtjes se saje kryesisht, mund te ndahet ne tri periudha.

Ne periudhen e pare, deri ne vjetin 1937, ka qene lufta kundra frakcjonizmit e grupzimit ne Parti, lufta kundra tendencave likuidatore n'udheheqsin e Partis, lufta per ruejtjen e kuadrove te partis nga potera e terbueme e rezhimeve te xhindarmeris, lufta per linjen e drejt te partis ne nji seri problemesh-nacjonale, katundare, sindikale, te rinis etj. Ajo periudhe mund te karakterizohet me nji fjale si periudhe e spastrimit te Partis, periudha e luftes per konsolidimin e Partis.

Ne periudhen e dyte, nga vjeti 1937, e sidomos nga Konferenca e Peste e Vendit ne vjetin 1940 e deri ne mbarimin e luftes, Partija e jone i shenon faqet ma te lavdishmet. Kjo asht periudha ne te cilen ajo, e forcueme, e pastrueme, e bashkueme dhe e bolshevizueme u—tut ne beteje per turmat, per popullin. Kuadrat e saje, te farkuem ne flaken e luftnave ilegale, t'edukueme ne doktrinen e Marksit, Engelsit, Leninit e Stalinit dhe ne frymen e Partis se Madhe Bolshevike, u—vuen me luften e tyne per te drejtat e popullit punues, ne krye te turmave ma te gjana dhe i prine ato nga fitorja ne fitore.

Periudha e trete, mbas mbarimit triumfal te luftes çlirimtare, asht karakteristike per punen e Partis s'one, sepse populli punues, nen udheheqjen e saje e rriti dhe e forcoi ma tutje pushtetin e vet, tue marre gjithnji pozita ma te reja ne luften per transformimin socialist te Jugosllavis. Kjo asht, pra, periudha e ndertimit definitiv te pushtetit populluer, e ndertimit te Jugosllavis se ré - komunitetit te barabarte te popujve vllazen, periudha e rindertimit te vendit dhe e ndertimit te socializmit ne té, nen udheheqjen e Partis s'one.

Me analizue gjith'anshem kete linje historike zhvillimi te Partis s'one, me i mbledhe rezultatet e eksperiencava te pasuna, te veshtira e te lavdishme, te cilat jane fitue nder luftnat aq te randesishme dhe ma te ndryshme, te cilat i ka ba Partija e jone ne keto njizet vjetet e fundit, don me thane me e shkrue historin e Partis s'one dhe me e shkrue jo vetem qe te dihet se si ka ngja, por qe ne té te mesojne e t'edukohen breznit e ardheshme. Kjo asht gjithashtu nji ane e randesis historike te Kongresit te Peste.

Kongresi i jone i Peste mbahet ne kushte te veçanta. Ne rend te pare ky mbahet ne jehonen e permbushjes se Planit Pesvjeçar dhe bash ne periudhen vendimtare per suksesin e ketij Plani. Ne vjetin e dyte te permbushjes se Planit Pesvjeçar, i cili asht themeli i rikonstruktimit socialist te vendit t'one, na tashma kemi fitue eksperienca te randesishme, i kemi studjue te gjitha mundesit t'ona, i kemi pa te gjitha superioritetet e punes me plan dhe i kemi synue te gjitha te metat, te cilat e pengojne perparimin ma te shpejte e ma te madh ne ndertimin e socializmit. Ne ket rast ka randesi dhe duhet te nenvizohet rroli i bashkimit politik te njerzve t'one punuesa ne ndertimin e sociaizmit, rroli i Frontit Populluer si fuqija, e cila me koshjencen e saje patriotike, me organizimin e gjane dhe kompakt, i jep te gjitha mundesit e permbushjes ma te sukseseshme te detyreve ne ndertimin me plan te socializmit ke na.

Ky Kongres i yni mbahet ne kohen kur ne bote jane formue krejtsisht kjarte dy taborre plotsisht te caktueme - demokratik e anti imperjalist, ne njenen ane, dhe imperjalist e anti demokratik

(Vazhdon ne faqen e dyte

KONGRESI I PESTE I PARTIS KOMUNISTE TE JUGOSLLAVIS

REFERATIN POLITIK TE KOMITETIT QENDRUER TE PARTIS KOMUNISTE TE JUGOSLLAVIS E DHA SHOKU TITO

Dy mije e treqind e katerdhet e kater delegate e aprovuen ekspozen e shokut Tito me brohoritje entuzjaste

Me 21 të k.m. n'oru 8 para dite, ne sallën verore të Shtëpis se Gardes ne Topqidh, filloj punën Kongresi i Peste i Partis Komuniste të Jugosllavis. Salla ishte e stolisun madhnisht me flamuj te kuq, citate te Marksit, Engelsit, Lenjinit, Stalinit dhe shokut Tito; me portretin e shokut Tito dhe bustet e Marksit, Engelsit, Lenjinit e Stalinit. Pranë tryezes së kryesis ishin antarët e Byros Politike te KQ të PKJ: shokët Tito, Kardelj, Rankoviq, Gjilas e Leskoshek me antarin e KQ të PKJ shokun Mosha Pijade.

Pikërisht n'ora 8,20 duel në tribun shoku Tito, i pershendetun me duertrokitje të gjata e frenetike. Të gjithë delegatet u-ngritën ne kambë dhe me brohoritje e duertrokitje të gjata e përshendetën udhëheqsin e mësuesin e Partis s'one e te popujve t'one.

Shoku Tito tha:

—«Po hapij Kongresin e Peste te Partis Komuniste të Jugosllavis. (Duertrokitje frenetike të gjata, të gjithe delegatet çohen në kambe dhe e kendojne internacjonalen). Ju pershendes, Ju delegate te ketij Kongresi. Ju ftoj, shoke e shoqe, te ngrihemi te gjithe ne kambe dhe, me nji minutë heshtje, t'i perkujtojme luftetaret komunista dhe te rijt qe kanë dhane jeten si nder burgjet e ish Jugosllavis se vjetër ashtu edhe ne fushen e luftes kundër pushtuesave të Vendit t'one (të gjithe delegatet çohen ne kambe dhe me nji minute heshtje perkujtojne luftetaret e rame dëshmore).

I përjetshëm qoftë kujtimi i tyne (I perjetshem).

Shokë dhe shoqe!

I proponoj ketij Kongresi që të zgjidhet kryesija e punes nga 29 shokë, mandej te zgjedhen tre sekretarë dhe komisjoni redaktues prej pesë antarve.

Simbas propozimit te shokut Petar Stambolliq u-zgjodhen njizanit:

Shoku **Tito** (kur u permend shoku Tito, te gjithe delegatet u çuen ne kambe dhe me duertrokitje e brohoritje te skanduem - heroj Tito (përshendetën shokun Tito), dhe antaret e Byros Politike të KQ të PKJ: **shoku Eduard Kardel, shoku, Aleksandar Rankoviq,** shoku **Milovan Gjilas,** shoku **Franc Leskoshek** dhe shoket: **Mosha Pijade, Miha Marinko, Vlado Bakariq, Gjuro Pucar, Blagoje Neshkoviq, Ivan Goshnjak, Boris Kidriq, Llazo Kolishevski Krsto Popivoda, Cvetko Uzunovski, Spasenja Baboviq, Andro Mugosh, Gjuro Salaj, Svetozar Vukmanoviq-Tempo Mile Neoriqiq, Rodoljub Çollakoviq, Ivan Krajçiq, Bllazho Jovanoviq, Vida Tomshiq, Bozhidar Maslariq, Vllado Popoviq, Jakov Bllazhoviq, Vllado Janjiq** dhe **Vicko Krstulloviq.**

Mandej shoku Tito komunikoj se ne Kongres asistojne 2344 delegate me te drejte te plote vote.

Në sekretarjat u-zgjodhen shoket: **Rato Dugonjiq, Stefan Mitroviq,** e **Marjan Stilinoviq.**

Ne komisjonin redaktues shoket: **Velko Vllahoviq, Boris Ziherl, Radovan Zogoviq, Millosh Miniq** e **Ivo Sarajçiq.**

Mbasi Kryesija e punes zuni vendin e vet dhe pushuen pershendetjet e delegatve, shoku Mosha Pijade u-çue e tha:

—Shoke delegate, n'emen te gjithe shokve qe i keni zgjedhe ne kryesin e punes, Ju shpreh falenderimin t'one për besimin qe na dhate (duertrokitje).

Ne Kongres asiston nji numer te ftuemish nga Vendi dhe te ftuemish nga sipermarrjet dhe organizatat masovike, te cilet i pershendes n'emen Kongresit (Duertrokitje).

N'emen të Kryesis se Kongresit proponoj qe rendi i dites te percaktohet definitivisht. Ju lutem ndigjoni-e proponimin e rendit të dites:

1) Referati politik i KQ të PKJ.

a) Zhvillimi dhe lufta e PKJ.

b) Rroli i PKJ ne transformimin revolucjonar te Jugosllavis.

c) Referat mbi punen e KQ të PKJ — referues shoku Tito;

2.— Rreferat mbi punen organizative te PKJ — referues shoku Aleksandar Rankoviq,

3.— Referat mbi agitacjonin e propagandën — referues shoku Millovan Gjillas.

4.— Referat i komisjonit verifikues.

5.— Zgjedhja e komisjonit per hartimin e Rezolutes si mbas referateve të KQ dhe mbi punen e KQ

6) Zgjedhja e Komisjonit per shqyrtimin e gjendjes materjale, financjare dhe gjendjes ekonomike to KQ te PKJ;

7) PKJ ne lufte per Jugosllavin e re, per pushtetin populluer dhe socjalizem — referues shoku Eduard Kardelj;

8— Ndertimi i ekonomikes socjaliste ne RFPJ — referues shoku Boris Kidriq;

9.— Zgjedhja e komisjonit per hartimin e Resolutes mbi detyret e PKJ;

10.— Proponim i projekt — Programit te PKJ — referues shoku Mosha Pijade;

11.— Proponim i projekt — Statutit te PKJ — referues shoku Blagoje Neshkoviq;

12.— Zgjedhja e komisjonit për Programin e Statutin.

13.— Zgjedhja e KQ te PKJ dhe komisjonit Qendror te revizjonit.

Siç shifni, shokë, ky rend dite, nder pikat themelore, asht i njajte me ate qe ka qene shpalle me rastin e thirrjes se Kongresit. Referati politik i KQ, referati organizativ dhe referati mbi agitacjonin e propaganden perbajne nji tanesi te plote e prandej proponoj që mbi ta të zhvillohet nji diskutim mbas referatit te trete. Nji diskutim duhet të zhvillohet edhe mbi referatet e shokve Kidriq e Kardelj, sepse ata perbajne nji te tane; po keshtu duhet te bahet nji diskutim mbi projekt —programin dhe Statutin. Kjo asht e nevojshme qe të kursehet kohe, mbasi rendi i dites asht shum i gjane e numri i delegatve madh.

A don kush me proponue ndonji fare ndryshimi apo plotesimi te rendit te dites te proponuem? («S'kemi gja»). Mbasi nuk ka kurrfare proponimesh tjera, u lutem shokve delegate, qe jane per rendin e dites te proponuem, t'a çojnë doren (Te gjithë delegatet e çojne doren). Pra rendi i dites i proponuem u-pranue njizanit (Duertrokitje te gjata).

Simbas propozimit te Dragotin Saili, ne komisjonin verifikues u-zgjodhen njizanit:

Krsto Popivoda, Petar Stamboliq, Anton Biber, Stane Kavçiq, Avdo Humo, Vlloje Smilevski Andro Mugosha, Dragi Stamenkoviq, Branko Petriçeviq, Gjoko Pajkoviq dhe **Ica Jovanoviq.**

Mandej u kalue ne piken e pare te rendit te dites: referati politik i KQ te PKJ.

Shoku Tito i përshendetun me duertrokitje dhe brohoritje të paresshtuna e entuziaste, u paraqit ne tribune dhe mbajti kët referat:

Referati i shokut Tito

Shoke,

Kane kalue afer 20 vjet qysh se asht mbajte Kongresi i IV i PKJ. Ky asht i vetmi rast ne historin e levizjes puntore ne pergjithesi, por kur do te parashtroje ne ket referat se ne ç'fare veshtersinash i asht dashte me kalue Partise s'one, atehere ka me ju qene ma lehte per me e kuptue pse Kongresi i Partis s'one nuk asht mbajte per nji kohe kaq te gjate.

Ky, Kongresi i V i PKJ, po mbahet nen kushte te veçanta, nen kushte te transformimit

Kongresi historik i partis Komuniste te Jugosllavis

(Vijon nga faqja e pare)

n'anen tjeter. Lufta e fuqive demokratike me Bashkimin e fuqishem Sovjetik ne krye, kundra taborrit luft - nxites imperjalist bahet dita dites gjithnji ma e rrepte. Vendi i yne nen udheheqjen e Partis se tij, lufton kjarte, me tane zhvillimin e tij, me te gjitha fuqit e veta dhe ne te gjitha linjet kundra planeve robnuese t'imperialistave amerikan dhe sherbetorve te tyne. Interesat e vendit t'one jane identike, ne te gjitha çeshtjet nderkombtare, me interesat e te gjitha vendve te demokracis popullore, me interesat e sejcilit vend demokratik veç, e ve; e sidomos jane identike dhe te lidhuna ngushte me interesat e Bashkimit vlla Sovjetik. Per fat te keq te gjitha keto, edhe ndertimi i socializmit ne vendin t'one, edhe lufta e jone ne frontin demokratik nderkombtar ne kohen e fundit, nuk u ka qene e nuk do t'u jete e kjarte bash atyne, te cileve asht deshte t'u jete ma afer dhe ma e kjarte. Analiza e punes se deritashme e Partis Komuniste te Jugosllavis qe do t'a baje Kongresi, analiza e sukseseve shum te medhaja dhe e te metave qe jane çfaqe ne punen e deritashme do te jete pergjigjeja ma e mira per te gjitha akuzat e shpifjet e pathemelta. Edhe ketu qendron nji nne e randesis se madhe historike te Kongresit te Peste te Partis Komuniste te Jugosllavis.

Populli i jone, e ne rend te pare klasa puntore e Jugosllavis, e ka kuptue si duhet randesin e Kongresit te Peste, tane madhesine historike dhe tane lidhjen e fatit me avangarden e vet, me Partin e vet. Kjo asht tregue dhe po tregohet, ne mes te tjerash, edhe ne manifestimet e shumta ne ndere te Kongresit, ne mbledhjet, n'interpretimin e randesis se Kongresit, ne percjelljen solemne te delegatve qe shkojne ne Kongres ne Beograd, ne regjistrimin e huas, ne korrjet me kohe dhe ne grumbullimin e drithnave, e ma se shumti ne garat para kongresit te kolektivave punojse dhe t'organizatave te Frontit Populluer ne permbushjen e angazhimeve, te marruna ne ndere te Kongresit te Peste.

Njerzit t'one punuesa i kane permbushe me ndere angazhimet e veta te parakongresit te marruna ndaj Partis e shokut Tito. Do te mund te permenden shembuj te panumurt t'admirueshem te permbushjes e tejkalimit t'angazhimeve, me te cilet shembuj, populli i jone punues e ne rend te pare klasa puntore, ka tregue se qendron ma kompakt se kurre rreth Partis dhe udheheqsis se dashtun e te sprovueme me shokun Tito ne kry. Po permendim vetem disa shembuj: n'auto-straden „Vllaznimi e Bashkimi", ndertuesit e grupit te pare te cilet punojne ne punimet perfundimtare, kane ndertue 14 kilometra rruge qerresh me beton dhe keshtu e permbushen angazhimin e tyne 26 dite para afatit; fabrikat e medha te hekurit ne Jesenice e Zenice i kane permbushe e tejkalue angazhimet e tyne dhe ndodhen nder kolektivat punuese te para ne gara; me punen e forcueme ne nder e te Kongresit, ndertuesat e h-kurudhes Nikshiq-Titograd e kryen detyren e tyne pes dite para afatit; puntoret e fabrikes se tekstilit „Ivan Millutinoviq" e permbushen planin gjashtmujuer per 129 . e ne kete menyre e tejkaluen angazhimin e tyne me 8 . ; ne fabriken e sapunit n'Osjek u-permbushen te gjitha angazhimet personale e te grupeve; kolektivi punojs i veshjes ushtarake, i cili ne gara qe ma i miri ne Beograd, e permbushi planin gjashtmujuer, i cili asht konsiderue si shum i nalte, per 106%, etj.

Nuk asht gja e rastit qe njerzit punuesa kane mberrijte kaq rezultate te mira ne garen e para-Kongresit. Ne vendin t'one tejkalimi i angazhimeve asht ba praktike e vazhdueshme, sistem i punes. Ky hov patriotik i njerzve t'one punues ka dhane mundesine qe per nji kohe kaq te shkurte te rindertohet vendi i yne, qe ne vjetet e para te Petoletkes te tejkalohen detyret e paraqituna, qe te ndertohet kaq shpejte socializmi ne vendin t'one. Nuk asht çudi qe ky patriotizem i ri i popullit t'one punues u shpreh ma se forti bash para Kongresit te Partis, sepse nen udheheqjen e Partis e shokut Tito u-korren te gjitha keto suksese, sepse Partija ka qene dhe mbetet mprojtsi ma besniku i interesave te njeriut punues ne vendin t'one. Kjo ka qene nxitje e f u q i s h m e per shume njerez t'one punuesa — novatoret, racjonalizatoret e sulmuesat, luftaret per fryt ma te madh dhe per te tjeret qe ne garat e para kongresit perpiqen edhe ma teper ne pune — per me e shtue produktivitetin e punes per me e tregue besnikrin dhe dashtunin e tyne ndaj Partis. (Garat e parakongresit dha ne nji numur te ri sulmuesash ne te gjitha deget e ekonomis).

Kete dashtuni te turmave jasht Partis, Partija e jone e ka fitue qysh ne flaken e luftes, kur antaret e saje ma te mire qendrojshin ne radhet e para te luftes per lirin e atdheut dhe per revulucjonin populluer, ne kohen e perpjekjeve te veshtira ne rindertimin e vendit, kur mbare populli i yne, i mbledhun ne Frontin Populluer, nen udheheqjen e Partis tregoi shembuj te shumte te heroizmit ne pune; dhe ma ne fund ne ndertimin e socializmit dhe luften kundra mbeturinave te kapitalizmit, ne te cilen anetaret e Partis ndodhen ne balle te turmave punuese dhe i udheheqin ato. Neper keto fitore, te korruna nen udheheqjen e Partis dhe te shokut Tito, bashk me te cilet popujt t'one ne lufte e ndertimi i mposhten veshtrisit deri atehere te pashoqe, njerzit t'one punues e deshten Partin dhe udheheqsin e saje, fituen ne te besimin e pakufishem. Ajo lidhje gjaku e Partis me popullin, e cila asht krijue me anen e Frontin Populluer, nuk shprehet vetem me anen e mitingjeve, mbledhjeve e manifestimeve tjera, por ne rend te pare ne shtimin e perpjekjeve te punes ne ndertimin e socializmit, gja qe u-pa sidomos ket here ne garat e parakongresit. Rezultatet e garave te parakongresit, d.m.th. fakti se kane ba gara sejcili kolektiv punojs, sejcila kooperative e institut, jane deshmija ma e kjarta se popujt t'one jane te vendosun ngultas qe nen udheheqjen e Partis t'a vazhdojne me tempo edhe ma te shpejte rrugen drejte realizimit definitiv te socializmit, tue iu pergjegje shpifjeve kundra udheheqsis s'one te Partis me perpjekje te m a t e j s h m e gjithnji ma te medhaja dhe me suksese te reja ne ndertimin e atdheut te tyne socialist.

Padyshim se garat e parakongresit, d.m.th. te kalimi i angazhimeve, do te shprehet pozitivisht ne mbare zhvillimin t'one ekonomik, dhe se prandaj kane, jo vetem randesi moralo-politike, por edhe randesi shum te madhe ekonomike. Ne garat e parakongresit, fuqit e turmave t'ona popullore — te frymzueme me dashtunin ndaj Partis — jane shprehe ma te fuqishme se kurre, qe don me thane se ne kete periudhe para kongresit, asht ba nji hap edhe ma i madh ma i shpejte ne rrugen drejte socializmit. Detyret e Petoletkes jane permbushe ma mire se perpara, gja qe shifet nga keta disa shembuj, te cilet mund te pergjithesohen: ne fabriken e hekurit ne Zenice, sejcili puntor asht angazhue se do t'a tejkalonte normen e fundit me 5 deri 30 %, e norma asht tejkalue me 45, 6 %; ne fabriken „Litostroj", ne saje te garave te parakongresit, asht tejkalue plani gjasht mujore per 3 %; ne minjeren Dobrr Sreca plani i mujit qeshuer asht tejkalue me 8 %; ne Donji Lubish, Kulin e Grejaq, si dhe ne shume vende te tjera — jane n g r i j t e shtepit kooperativiste, ne saje te ndihmes se Frontit Populluer; Fronti Populluer ne Mal te Zi ka dhane gjate garave pes miljon ore vullnetare te punes, gja qe ka kontribue shume ne realizimin e planit. Keso shembuj ka te panumert ne te gjitha Republikat Popullore. Ata kane randesi sidomos edhe ne faktin se ky hov puneje parakongresit do te qendroje edhe ma tutje, mbas garave dhe do te japin mundesine per me realizue shume detyre nga Petoletka para afatit. Ne letren dergue Komitetit Qendruer te Partis, njerzit punuesa te Trepçes jane angazhue se planin e ketij vjeti do t'a permbushin deri me 29 nanduer 2948, e po keso angazhimesh ne nder te Kongresit te Peste marrin edhe shum kolektiva te tjere punuese.

Nji lidhje e ketille e Partis s'one me turmat, ky besim koshjent qe e ka populli-punues ne fuqin udheheqse, kjo permbushje me sukses e angazhimeve ne nder te Kongresit te Peste, asht garanci e suksesit te tij dhe asht nder i madh per Kongresin t'one, por njikohesisht edhe angazhim i madh per te. Kongresi dhe komunistat, qe gezojne dashtunin e besimin kaq te madh te popullit punues, do t'a justifikojne ket dashtuni e besim, tue i shqyrtue te gjitha mundesit dhe tue i marre vendimet e nevojshme, te cilat do t'ia japin popullit punues perspektiven edhe ma te kjarte te rruges se ma tejshme te vendit t'one ne socializem dhe menyren ne te cilen ky do te realizohet sa ma me sukses. Ketu qendron randesija historike e Kongresit te Peste te Partis Komuniste te Jugosllavis.

Rrnofte Kongresi i Peste i Partis Komuniste te Jugosllavis!

VAZHDIM I REFERATIT TE SHOKUT TITO

shoqnuer rranjesor ne vendin t'one, nen kushte te ndertimit te socijalizmit ne Jugosllavin e ré. Ai po mbahet mbas shum fitoresh te Partis s'one gjate luftes se madhe çlirimtare, ne te cilen PKJ ka dhane provimin e vet ne menyre te shkelqyshme si avangard e klases puntore; ai mandej po mbahet mbas sukseseve te medha te PKJ, si fuqi udheheqese e vendit t'one ne rindertim dhe ne ndertim te socijalizmit ne Jugosllavin e ré.

Ky asht Kongresi i pare ne te cilen Partija e jone po del aq e fuqishme dhe aq e unjisueme sa kurre deri tash. Ky unitet asht mbrrijte mbas perpjekjesh te gjata dhe lufte kunder frakcioneve te ndryshme dhe grupeve te cilet, gjate shum vjetve, kan bré organizmin e Partis, mbas luftes per spastrine e Partis, per naltesimin teorik e politik t'antarve, per bolshevizimin e Partis s'one. Ky ka qene proces i gjate dhe i veshtire, i cili asht zhvillue ne kushte veçanerisht te veshtira, nen kushte te thella ilegaliteti ne te cilin Partija e jone ka qene ma se 25 vjet pa pré nen ndjekjet mizore, te cilat veçanerisht nen diktaturen e 6 kallndorit kan marre karakter t'ashper, tue u transformue deri ne ç f a r o s j e t'antareve te Partis dhe te Rinis komuniste.

Na mundemi me e permende me krenari ket rruge te veshtire e te lavdishme te PKJ, e cila ka perballue te gjitha stuhit gjate 28 vjeteve dhe ma ne fund asht ba udheheqes i njoftun prej te gjithe popullit si ne luften çlirimtare ashtu edhe sot ne ndertimin e socijalizmit.

Qellimi i ketij referati asht, ne rendin e pare, edhe ketu, qe ne vija te shkurta te tregoje shembelltyren e Partis s'one ne periudha te ndryshme te zhvillimit te saj, te tregoje gabimet e te metat themelore ne procesin e zhvillimit dhe luftes se saj, te tregoje rrolin e saj ne Jugosllavin e vjeter, ne luften e madhe Çlirimtare dhe ne ndertimin e sotshem te socijalizmit.

Por, qe te kemi nji pasqyre ma te kjarte te zhvillimit te saje, asht e nevojshme te cekim se ne ç'fare kushtesh asht krijue PKJ, d. m. th. si kane qene ne kohen e krijimit te saj rrethanat shtetnore, nacionale, socijale dhe kulturale ne vendin t'one. Mandej, qe te mund te kuptohen ma lehte shum te meta ne Partin t'one, duhet me thane me disa fjale edhe kete, se ne ç'fare bazash asht krijue PKJ, prej kah buron ajo si Parti e avangarde e klases puntore te Jugosllavis".

Tue tregue zhvilimin e levizjes se klases dhe sindikale ne vende te Jugosllavis se soteshme e tue theksue se ajo ka kalue gjate te gjitha fazave, neper te cilat ka kalue edhe ne vende t'Europes prendimore, shoku Tito nenvizoi poziten shum te veshtire te ketyne levizjeve ne vjetet shtatdhet e tetdhete te shekulit te kaluem ne krahinat Sllave t'Austro-Hungaris. Tue vue ne dukje se ne ket kohe nuk ka qene kurgja ma mire as ne Serbi, ai konkludon se partit socijal-demokratike jane zhvillue prej gjendjes se ketille, kane lengue prej te njajtash semundje, prej te cilave kane lengue partit socijal-demokratike gjermane, austrijake e tjera. Me keto semundje: revizionizem, oportunizem, reformize dhe trathetin e hapet dhe politiken e kompromisit, ku disa udheheqesa jane vue ne sherbim te borgjezis, ata kane hye bile edhe ne periudhen e bashkimit te vet te vjetit 1919.

Tue dhane nji paraqitje te shkur te levizjes socijaliste ne Serbi, shoku Tito theksoi rolin e Svetozar Markoviqit i cili qysh ne vjetin 1871 ka fillue me botue fletoren „Radnik". N'ate kohe levizja socijaliste ne Serbi ka pase po thuej se karakter esnaf. N'ate ka fillue me depertue ma fort shkenca e Marksit me anen e gazetave „Socijal-demokrate" dhe „Radničkih novina" vetem kah vjeti nandedhete. Tue nenvizue rolin shum te madh te Dimitrije Tucoviqit ne luften kunder elementave oportunista ne levizjen socijaliste Serbe, ai thekson se kta elementa deri ne vjetin 1919 jane ba rishtas zotnues te plote ne partin socijaliste.

Levizja socijaliste ne Kroaci shenon fillimet e saja nepermjet n d j e k j e s h te rrepta te papreme prej anes se pushtetit austrohungarez, por me gjithe kete ajo u-formue politikisht ne vjetin 90 te shekullit te kaluem. Periudhe veçanerisht e veshtire per levizjen, qe ajo kur erdh ne pushtet konti famkeq Kuen Hedervar qe nga vjeti 1883 e mandej.

Ne vjetin 1906 asht mbajte Kongresi i IV i partis Socijal-demokratike te Kroacis, ne te cilen kane qene prezent delegatet katundare dhe n'ate kohe ka qene bukur e zhvillueme levizja kooperativiste socijaliste. Partija socijaliste ne Kroaci ka bashkepunue me partit borgjeze kunder tiranis hungareze dhe austrijake per deri me 1914 kur u-ndalue definitivisht. Ky bashkepunim natyrisht nuk ka mbete pa pasoja te dameshme per vete partin.

Levizja socijaliste ne Sloveni asht zhvillue gjate vjeteve shtatedhete e tet , dhe ajo shenon greven e pare te puntoreve te minjerave ne vjetin 1883 per permiresimin e kushteve jetesore. Ajo ka qene nen influencen e forte te partie socijal-demokratike austriiake, ne Kongresin e peste te se ciles, ne vjetin 1896, u-formue partija Slovene socijal-demokratike me emnin „Jugoslovenska Partija socijal-demokratska stranka", gja qe asht shum karakteristike si aspirate per perbashkimin e Sllaveve te jugut.

Levizja socijaliste ne Bosnje dhe Hercegovine ka fillue me u-zhvillue shum ma vone se sa ne vendet ma nalte te permenduna. Pushteti austro-hungarez bante ndjekjo te vazhdueshme kundra levizjes socijaliste e sindikale te klases, ve anarisht sepse aji ka marre pjese te gjalle ne Lufte kunder shtypjes nacionale nga ana e Austris dhe Hungaris. Nepermjet te kesaj lufte asht çelnikose klasa e jone puntore deri ne luften e pare bontore, dhe keto tradita luftarake i ka shtie si trashigim pjesa ma e vetedishme e klases puntore ne Partin Komuniste te Jugosllavis.

„Ne qofte se permbledhim — thote shoku Tito — me pak fjale, pasqyren e levizjes socijaliste dhe sindikale te klases para luftes se Pare botnore, atehere mundemi me thane si vijon:

1) Para—ardhesja e Partis Komuniste te Jugosllavis, levizja socijaliste dhe sindikale, klases asht zhvillue katerdhete vjet e ma perpara luftes se pare botnore nen kushtet ma te veshtira te shfrytzimit te klases puntore dhe ne luftat e pa-preme per permiresimin e ketyne kushteve.

2) Levizja socijaliste n'ate kohe nuk ka muejt me qene levizje e vertete revolucionare e klases puntore, d. m. th. nuk ka muejt me drejtue luften edhe kunder rendit kapitalist ekzistues, si per shembull partija Ruse socijal-demokratike (bolshevike), pse nuk ka pase ne krye te saje marksista konsekuent dhe shkollen revolucionare te papajtueshme te Lenjinit te madh, bashkepuntorit te tij Stalinit e tjerve, por ne krye te saje ka pasun kryesisht oportunista, revizionista, reformista dhe kompromisaxhi te ndryshem—d.m.th., ka qene nen influencen e reformizmit gjerman.

3) Dobesija e saje ka qene edhe ktu, se per shkak te mbrapametjes industrijale, nuk ka pase ndonji pjese me randesi te proletarijatit t'industris, ne radhet e veta sepse levizja ka pase ma teper karakter esnafi — dhe pikerisht per kte ka qene e nenshtrueme nen influencen e forte te mikroborgjezis.

VAZHDIM I REFERATIT TE SHOKUT TITO

4) Asht e nevojshme me percaktue se levizja socjaliste dhe sindikale e klases ne vendet e Jugosllavis se soteshme, me gjithe te tana dobesite e saja, ka pase ne radhet e veta nji plejade te tane luftetaresh te pare te klases puntore, te regjun me vjet e vjete nder lufta te ndryshme te cilet nuk kane shkue me tradhetaret e klases puntore, me oportunistat e reformistat e ndryshem, por i kane ndejte besnike klases se vet, tue formue Partin Komuniste te Jugosllavis. Ket ma se miri e verteton fakti qe levizja socijaliste ne Jugosllavi, ne vjetin 1918, ne pjesen ma te madhe te saje, nen influences e revolucionit te madh te Tetorit, i ka hedhe poshte oportunistat dhe eksponentat ma te flaket te bashkepunimit me borgjezine, hyeni ne rrugen revolucionare te luftes se klassave, ne rrugen e shkences se vertete te marksizem-lenjinizmit, i perbashkoi te gjitha grupet dhe partit socialiste, te cilat deri atehere jetojshin ndamas dhe, ne kete menyre, krijoi partin revolucionare te klases puntore—Partin Komuniste te J u g o s l l a v i s (Duertrokitje)

Levizja socialiste ne vendet e Jugosllavis se sotshme ka pase, ne tanesine e vet, shum ma perpara luftes se pare botnore, pikpamje te gabueshme mbi çashtjet ma kryesore, siç jane: a) çashtja nacionale, b) çashtja fshatare, c) çashtja e qendrimit ndaj shtetit borgjez, ase - çashtja e revolucionit dhe diktatores se proletariatit. P.sh., socialistat ne Vendet e ish austro-Hungarise, ne Slloveni dhe Kroaci, nen influencen e Austro-Marksizmit, d. m. th. Adlerizmit, kane mendue se rregjidhja ma e mire e çashtjes kombetare asht dhanja e autonomise kulturale ne kuadrin e perandorise. N'anen tjeter, socialistat serbe kane mendue, perseri, se çashtja nacionale asht pune e borgjezise, e se puna e socialistave asht vetem çashtja e luftes se klases se proletariatit ne kuptim te ngushte. Kjo lufte, kuptohet, ka pase per qellim me e permiresue poziten e klases puntore ne kuadrin e rendit shoqnuer borgjez ne fuqi. Persa i perket çashtjes fshatare, si te paret ashtu edhe te dytet, ne realitet, kane pase te njajtin qellim: puna me katundarin qendronte, kryesisht, ne perfitimin e votave gjate fushates elektorale; katundarija nuk u shiqonte si aleate ne lufte kundra sistemit borgjez. Qendrimi persa i perket shtetit dhe revolucionit asht ndryshue, mbas revolucionit fitimtar te Tetorit, ne Kongresin e Vukovarit, por çashtjet tjera siç asht çashtja nacionale, fshatare, sindikale etj.—kane qene objekt i luftes shumvjeçare n'udheheqesine e Partis Komuniste".

Krijimi i partis Komuniste te Jugosllavis

Kongresi i Pare, i mbajtun ne muejin prill te vjetit 1919 ne Beograd, ka qene kongres i unjisimit te partive socialiste. Partija e re, e formueme ne te, e muer emnin partija socialiste e puntorve (komuniste) e Jugosllavis. Kongresi muer vendim mbi hymjen e Partise n'internacionalen e Trete. Kongresi i Dyte i Vukovarit (qershuer 1920) e perfundoi proçesin e unjisimit por edhe proçesin e ramjes se prijsave ma oportunista te levizjes social-demokrate. Ne te u prue programi e statuti i Partise. **„Permbajtja e atij programi** - thote shoku Tito - **e shprehe kohen e teminise se Partise s'one, porneve na tregon, perveç te gjitha te metave, se Partija e jone, PK e Jugosllavis kishte hy ne rrugen e luftes s'ashper revolucionare te klases - dhe kjo ishte gjaja ma pozitive n'ate program".**

Tue i analizue rrethanat politike, ekonomike, e shoqnore ne kohen e krijimit te Partis Komuniste te Jugosllavis, shoku Tito e thekson poziten shum te veshtir te klases puntore per shkak te kaosit ne jeten politike te vendit, te nji serije faktoresh e veshtirsinash tjera ekonomike qe erdhen si rezultat mbas luftes se Pare botnore ne vjetin 1918. Kjo shkaktoi tallaze shum te medhaja grevash, te cilat per plot tri vjet, nga vjeti 1919 deri 1921, e sperkaten Jugosllavin e Versajes politikisht akoma fatkeqe, tue e friksue shum borgjezine me situaten revolucionare e cila, perveç tjerash u-krijue edhe nen influencen e revolucionit te madh te Tetorit. Tu theksue kushtet dhe menyren se si u ba t'ashtuqujtuni unjisim i serbve, kroatve e sllovenve ne vjetin 1918, shoku Tito thekson se qysh votimet per Konstituanten, ne vjeshten e vjetit 1920, si edhe pruemja e Statutit treguen se do te dunej te bahej lufta e ashper kundra koncepcionit shtetnuer te hegemonistave serbomdhaj me mbretin ne krye. Ajo periudhe shenohet me terrorin e gjandarve dhe policise se ministrit Millorad Drashkoviq, i cili, tue i njofte anet e plogta te prijsave te PKJ e shfrytezoje kete per me i dhane grushte P a r t i s dhe levizjes sindikale te klaseve ne Jugosllavi. „Obznana" (deklarata) dhe pruemja e ligjit mbi mprojtjen e shtetit (1920-1921) qene masa qe i dhane sukses grushtit vendimtare te rregjimeve kundra PKJ . gja qe mandej rrodhi ndalimin e kalimin e saje n'ilegalitet. Te gjitha keto rrodhen ne frymen e t'ashtuqujtunit statut te Vidovdanit, i cili ka qene i perbame ne menyre qe ia siguronte pushtetin borgjezise dhe papergjegjesin e mbretit per veprat e tij. Me at statut u-legalizue pabarabarsija nacionale, e vetvetiu u-krijuen elementat per perleshje t'ashpra ne t'ardheshmen mbi çeshtjen nacionale, per shkak te cilave shteti i ri i Jugosllavis nuk ishte i afte per jetese. Ne shenje t'atij statuti mbretnoi borgjezija jugosllave me mbretin ne krye, nen masken e demokracise deri ne vjetin 1929, kur mbreti Aleksander e vuni diktaturen monarko-fashiste, tue i dhane fund periudhes se demokracise se rrejshme.

Ajo periudhe do te mund te shenohej si periudha e pershtatjes se punes te PKJ nen kushtet e ilegalitetit, si periudhe e zhvillimit te saje nen ndjekjet e papreme. Aktiviteti i saje n'ate periudhe u minue vazhdimisht nga luftat frakcioniste, te cilat filluen qysh ne vjetin 1920. Kjo i shkaktoi dame shum te medhaja zhvillimit te PKJ, luftes se saje, forcimit dhe luftes se klases puntore te Jugosllavis pergjithesisht. Megjithe te te tana keto PKJ pikerisht n'ate kohe i zue rrajet e forta ne klasen puntore tue u-çelnikose dhe zhvillue vazhdimisht. Kjo ish deshmi se ne PKJ, kryesisht ekzistonte ma shum krize n'udheheqesi se sa krize ne parti. Keto plogshtina qene rrjedhim i mospjekunise se prijsave te Partis per situaten perkatese rrevolucionare, i izolimit te klases puntore nga levizja e fuqishme katundare, i papregatitjes per grushtin qe i dha asaje regjimi me „Obznan" dhe ligjin mbi mbrojtjen e shtetit, ne ndertimin e saje ideologjik e organizativ si parti revolucionare. Mbas luftes s'ashper per pikpamjen e drejte mbi çeshtjen nacionale ne Partin Komuniste te Jugosllavis, qe e mundun, vetem ne Kongresin e Trete te Partis ne Vjene ne vjetin 1926, mbas kritikes se rrepte nga ana e shokut Stalin ne Plenumin e Peste te KE te IK kundra Simo Markoviqit (Simiqit), qe frakcioni i djatht t'a ndryshoje s'pakti me fjale pikpamjen e vet, dhe qe PKJ te merte kryesisht pikpamjen e drejte parimore mbi çeshtjen nacionale. Mbas kesaj, me gjith ndjekjet e rrepta te rregjimit, qendrimit oportunist te prijsave t'elementave te djatht ne sindikatat e klases, mbas tentat - vave te coptimit te Partis dhe sindikatave te klases nga ana e tyne, nuk qe e munden me u ndale hovi luftarak i puntoreve, e as me u-pengue kushtet e favoreshme te krijueme per pune dhe krijimin e PKJ e sindikatave te klases. Ne likuidi min e frakcioneve „te majte" dhe te djathte te partis, kontribuoj shum letra e hapet eKominternes dergue antareve te PKJ, keshtu qe ne Kongresin e IV-te te Partis ne Dresden ne muejin prill te vjetit 1928 te dyja frakcionet u-hoqen nga udheheqesija e Partis, e keshtu Partija e sindikatet shpetuen nga coptimi. Ne Kongresin e IV-te u-zgjodhe perseri udheheqesija, shumica prej puntoreve, shpirti i se ciles qe Gjuro Gjakoviq sekretari organizativ i KQ. i vrame egersisht nga gjandaret e mbretit Aleksander mbas disa muejsh ne vjetin 1929. Konsolidimin e Partis e pengoi shum diktatura monarko-fashiste (6 kallnuer 1929), sepse luftat frakcioniste i dhane mundesine rregjimit qe te kete n'ate kohe ne Parti nji seri provokuesash dhe spijujsh te vet, te cilet i dhane mundesine rregjimit te Pero Zhivkoviqit me i çduke qinda antare ma besnike te Partis dhe te rinise komuniste, dhe te dergoje me mija neper burgje dhe internime shumvjeçare.

Mbas vdekjes se Gjuro Gjakoviqit, udheheqesija e Partis me Martinoviqin ne krye, hiku perjashta, ku u-vijuen luftat frakcioniste dhe u pre çdo lidhje me vendin. Nji nga gabimet kryesore te linjes politike t'asaje udheheqesije qendronte ne faktin qe tue mos dijte me e çmue situaten dhe raportin e fuqive, e me nji parti ende te pa-konsolidueme, t'izolueme nga masat, e ndoq kursin e kryengritjes s'armatosun kundra diktatures monarko-fashiste. Kjo ishte avanture dhe trajtim kriminal me numrin e vogel t'antareve te Partis.

Ne vjetet 1930 e 1931 ne vend, heshti jeta e Partis. Aty ketu egzistojshin disa grupe te shkatrrueme. Gadi tane kuadri udheheqes i Partis, i ulti, i mesmi dhe i nalti, ndodhej ne burg, ase i vrame ase i emigruem. Udheheqsija perjash ta nuk kishte gadi aspak lidhje me organizaten e Partis. Njerzit qe u derguen ne vend per me e vue lidhjen, bijshin z a k o n i s h t ne duer te policise, se ciles ia dorzojshin jo vetem udheheqesat e antaret e Partis nji nga nji por edhe mbare organizatat. Kjo solli si rrjedhim se organizatat e Partis ne v ̣nd e humben b e s i m i n n'udheheqsin, dhe shume organizata e rrefuzun lidhjen me te.

Ne fund te vjetit 1932, Kominterni emnoi udheheqesine e perkoheshme me Gorkiqin ne krye, ne vend t' udheqsis se deri atehereshme me Martinoviqin ma vone Mavrakon ne krye. Ne muejin dhetuer 1934, u mbajt ne vend konferenca e IV e Partis, ne te cilen u zgjodh udheheqsija, shumica nga anetaret qe qene n' udheheqsin e perkoheshme me Gorkiqin ne krye.

Vetem ne vjetin 1934, ne saje te ndihmes se shokve qe duelen nga burgu e internimi, t'armatosun me eksperience te madhe dhe dijen teorike lindi nji hov i fuqishem ne zhvillimin e Partis mbassi u sherue nga grushtet e randa qe i muer deri atehere. Por, ne saje te politikes s'udheheqsit kryesuer te Partis prej vjetit 1932 deri 1937, Gorkiqit, i cili e pengol sistematikisht zhvillimin e kuadrave te reja udheheqse, i cili me raporte te rrejshme e ireale e rrejti Kominternin mbi gjendjen ne Vend, i cili mbante lidhje te ngushta bile edhe me reaksjonaret ma te keqij, si Slobodan Jovanoviqi e Dragisha Vasiqin, bashkpuntoret e ma vonshem ma t'aferm te Drazha Mihajloviqit gjate kesaj lufte, dhe i cili ma ne fund, ne vjetin 1936, e ndoqi kursin ne likuidimin e Partis gja qe solli si rrjedhim moszhvillimin e shpejte t' organizatave te Partis dhe te rinis n' ate shkalle qe pritej.

Ne fund te vjetit 1937 u-fillue pastrimi i Partis, likuidimi i politikes tradhtare te Gorkiqit, gja me te cillen mori fund situata e veshtire qe mbretnoi per nje seri te gj. te vjetesh ne PKJ. Ne vjetin 1937 u-hoqen nga P a r t i j a dhe udheheqesija mbeturinat e fundit t' elementave frakcionista dhe te grupezimeve, puna dampruese e te cileve e pengoi per 15 vjet rrjesht zhvillimin e bolshevizimit PKJ.

„Ne vjetin 1937 -thote skoku Tito - **u hoq edhe udheheqesija me Gorkqin ne krye, pervec, nji antari,** (aplaudim frenetik dhe i gjate dhe manifestime per shokun Tito) **i cili muer nga IK detyren: me formue udheheqesine e re ne vend dhe me e ba spastrimin e plote te Partis. Nga ajo kohe deri sot Komiteti Qendruer i Partis Komuniste te jugosllavis u-ndodh vazhdimisht ne vend, tue punue nen kushtet e veshtira t' ilegalitetit jo vetem deri ne vjetin 1941, por edhe ma vone sepse nji pjese e KQ ka punue ne territorin e okupuem nen kushtet ma te veshtira.** (Mbare sala buçiti perseri nga aplaudimet plot enthuziazem. U ndigjuen brohoritjet: „rrnofte KQ heroik i Partis Komuniste te Jugosllavis").

Te gjithe antaret e KQ, te cilet ne vjetin 1937 u-futen ne udheheqesin e Partis, u-zgjodhen rishtas ne KQ, ne Konferencen e Peste te Partis, te vjetin 1940 dhe ndodhen edhe sot ne detyret e tyne (kuptohet se veç atyne shokve, qe rane ne luften çlirimtare). Prandaj, shumica e byros Politike te KQ te PKJ.(e atyne qe mbeten te gjalle) punojne vazhdimisht tash 12 vjet ne kete detyre, tue i perballue veshtiresite shum te medhaja dhe tue mbrrijte suksese shum te medha ne punen e tyne gjate kesaj periudhe, dhe vetem ne saje te bashkimit te plote te KQ te PKJ.

Ne baze te te gjitha atyne qe u-parashtruen, shoku Tito e ndan zhvillimin e PKJ ne tri etapa: Te paren prej vjetit 1919 deri ne 1921, te dyten prej vjetit 1921 deri ne vjetin 1928; dhe te treten prej vjetit 1928 deri ne vjetin 1937.

Bogolob Jeftiqi jo vetem se e vazhdoi politiken e deri atehereshme te Petro Zhivkoviqit dhe te mbretit Aleksander, por me metodat e tij reakcionare shkakto, pezmatim edhe ma te madh nipopull. Ne votimet e vjetit 1935e me gjithe fallsifikimet e hapta, u-pa se shumica votuesve e ishte kundra politikes se Jeftiqit, dhe ai ra. Pezmatimi i popullit kundra Jeftiqit u-shtue mbas vrasjeve ne mase te katundareve nga ana e gjandarmerise ne Kraoci. Ne vend te Jeftiqit, ne qeveri erdhi Millan Stojadivoviqi, perfaqesues' i kapitalit te madh dhe mandej shef i partis shtetnore te (Jerezes) komunitetit Radikal Jugosllav. Stojadinoviqin, e pruni ne pushtet mekambesi princ Pavli, e ketu kishin influence edhe faktoret nga Roma e Berlini me te cilet ishte lidhe Stojadinoviqi. Fuqite e Boshtit e pregatiten luften dhe Stojadinoviqi ne Jugosllavi e kreu rrolin e kollones se Peste me shkatrimin e Antantes se Vogel dhe marreveshtjes ballkanike Stojadinoviqi e vuni Jugosllavin ne dispozicjon te Hitlerit qe t' a pla kiste.

KQ i PKJ e lajmeroi rrezikun qe i kercnohej Jugosllavis nga ana e zaptuesave fashista dhe i ftoi popujt e Jugosllavis qe te bashkohen ne nji front dhe t' a rrexojne q e v e r i n e e Stojadinoviqit. Ne votimet e muejit dhetuer te vjetit 1938, Stojadinoviqi pesoi disfate dhe qeverine e formoi Dragisha Cvetkoviq i cili, ne politiken e jashtme, ndoqi plotesisht g j u r m a t e Stojadinoviqit, dhe n'ate te mbrendeshmen, lidhi marreveshtje me Maçekun. Kjo ishte ne rend te pare marreveshtje ne mes te borgjezise serbe dhe borgjezise kroate.

„. . . Qeverija Cvetkoviq-Maçek, - thote shoku Tito, - e vazhdoi ngultas rrugen e fashizimit te vendit, rrugen e luftimit te klases puntore, rrugen e futjes te masave te ndryshme fashiste e korporative etj.".

„Qeverija Cvetkoviq-Maçek, - thote mandej shoku Tito, - ne fillim te kallnorit i organizon kampet e perqindrimit per antifashistat e komunistat, pikerisht si mbas modelit te kampeve hitlerjane te perqendrimit". Te burgosunit ne kampet e perqendrimit ne Kerestinc, Maçeku u a dorezoi ustasheve, te cilet i vrane.

Qeverija Cvetkoviq-Maçek ka qene nji nga qeverite ma te ndyeta qe erdhen njena mbas tjetres gjat njizet vjet ekzistence te Jugsollavis. Nga njena ane u lahej e u lyhej fuqive te Boshtit e nga ana tjeter u koketonte Anglis dhe demokracive tjera perendimore.

„Ajo me te vertete, - thote shoku Tito, - u-deyrue ma ne fund me u vue nen pretsjoni e popullit, me lidhe maredhanje diplomatike me BRSS, por pati nji qendrim te pasinqerte dhe anmiqesuer ndaj BRSS."

„Mirepo, ajo qeveri ra vet ne gremine, - thote shoku Tito, - sepse pakenaqesija e popullit u-shtue gjithnji ma teper dhe e mbrrijti kulmin e saje ne pragun e 27 marsit 1941, kur qeverija Cvetkoviq-Maçek u lidh me paktin antikomintern dhe n'at menyre deshti me e zvarrit plotsisht Jugosllavin mbrapa qerres se

VAZHDIM I REFERATIT TE SHOKUT TITO

Boshtit. Qeverija Cvetkoviq-Maçek e kreu karjeren e vet ashtu, sa u-hodh me force si qeveri tradhtare. Me kete gja njikohesisht, mori fund edhe bashkepunimi me Gjermanine. Popujt e Jugosllavis than energjikisht: „Jo! Ma mire lufte - se paktil" - Te gatshem qe ma mire te luftojne ne kambe se sa te vdesim ne gjuj, sepse fashizmi nuk ka dijte meshire."

„Udheheqesija e ré e PKJ, - vazhdoi shoku Tito, - e cila ia filloi punes ne fund te vjetit 1937 kishte para vehtes kater detyre themelore

1) me spastrue ma enerejikisht Partin nga mbeturinat e frakcionizmit dhe grupezimit,

2) me pune pa u lodhe ne forcimin organizativ te Partis,

3) me punue qendrushmenisht ne ngritjen e nivelit ideologjik e politik t'antarve te Partis,

4) me punue qendrushmenisht ne mbledhjen e te gjitha fuqive progresive ne Frontin Populluer - per lufte kundra regjimeve kundrapopullore dhe kundra rrezikut fashist, per mbrojtjen e vendit nga ai rrezik i jashtem".

Keto detyre u-kryen dhe Partija i priti, e gateshme, ngjarjet qe rrodhen kur me 6 prill 1941 ordhite fashiste gjermane, italiane, etj. e sulmuen tradhtisht vendin t'one.

Periudha e luftes Çlirimtare te popujve te Jugosllavis dhe PKJ

Shoku Tito kaloi mandej ne periudhen e luftes çlirimtare te popujve te Jugosllavis dhe theksoi rolin'e PKJ ne kete lufte. Ai tha se ne kohen e okupacionit linden kushte te reja, kushte edhe ma te veshtira per punen e Partis sose te cilat ajo i kapercej me sukses.

Partija asht pregadite qysh me kohe para luftes per luften e armatosun. Qysh prej vitit 1938, simbas direktives se Partis, komunistat dhe rinija komuniste jane mesue ne perdorimin e armeve, grate perparimtare i kane ndjeke kurset e sanitetit, n'ushtri jane pushtue pozicjonet, por te gjitha keto nuk kane muejte me e ndalue shpartallimin e armates.

Simbas vendimit te K. Q. te PKJ, shumica e antareve te K. Q. u-hodhen per ne Bosnje, Mal te Zi, Serbi dhe Slloveni per organizimin e kryengritjes populllore. U-formue Komiteti ushtarak ne krye me Sekretarin e KQ - Byroja politike e K Q te luftes per luften e armatosun. Qysh prej vitit 1938 K Q zhvillonte bashkfjalime me disa udheheqsa te partive t'opozites, prej te cilve Ribari asht pajtue me te gjitha. Ne Slloveni, me inisjativen e P K te Sllovenis asht krijue ne muejin prill Fronti Çlirimtar.

Me njihere mbas sulmit te Gjermanis ne Bashkimin Sovjetik, Byroja politike mbajti nji mbledhje dhe vendosi qe KQ i PKJ dhe komitetet centrale Provincjale t'i bajne thirrje popullit, t'a ftojne ne luften e armatosun, ne kryengritjen e pergjithshme. Asht krijue shtabi Kryesuer. Pjesa ma e madhe e antareve te K Q dhe aktivistave te Partis shkuen menjihere ne teren per t'organizue dhe udheheqe aradhat partizane.

Mbasi theksoi se si asht zhvillue kryengritja ne vjetin e pare te luftes ne viset e ndryshme te Jugosllavis, shoku Tito tha:

„Pse jam ndale pak ma teper ne ngjarjet e muejve te pare te kryengritjes populllore, me fjale tjera deri ne gjymsen e muejit shtatuer te vitit 1941? Jam ndale, qe te theksoj ma kjarte se kryengritja popullore ne Jugosllavi, qysh nga fillimi, ka pase karakter t'organizuem dhe me plan; qe te theksoj se ket kryengritje e ka organizue dhe udheheqe vetem Partija e jone Komuniste e Jugosllavis; *(duer-trokitje)*; qe te theksoj se kjo kryengritje ka pase per qellim, perveç luftes per çlirimin e vetvehtes, edhe me ndihmue luften heroike te popujve te Bashkimit Sovjetik, *(duertrokitje)*, i cili me kete kohe e muer fille vetem te gjithe barren e luftes ne shpatullat e veta. Me fjale tjera, qe t' u pergjigjem definitivisht dhe t' u tregoje te gjithe atyne qe sot perpiqen me e nençmue luften heroike te popujve te Jugosllavis, se nuk kane arsye dhe se kjo i fyen thellsisht ne shpirt popujt t'one. *(duertrokitje frenetike dhe thirrje: „Herol Tito!")* Kete e kam theksue qe te tregoj se ne thirrjen e shokut Stalin per lufte kunder zaptuesit fashist, ne vitin 1941, vetem popujt e Jugosllavis i jane pergjegje dhe jo vetem i u pergjegjen, por edhe para kesaj thirrje kane hye ne lufte, tue e konsiderue kete si detyre te veten, - me fjale tjera e Partija Komuniste e Jugosllavis e permbushi detyren e vet dhe i udhehcq popujt e Jugosllavis qe, krah per krah te luftojne bashke me Armaten e Kuqe per lirin e vet. Kete e kam theksue edhe per t' i u permende edhe nji here ish aleateve ne Prendim, te cilet ne konferencat e paqes nuk kane pase qendrim miqesor ndaj nesh, si ndaj nji vendi aleat, nuk e kane marre parasysh kontributin tone te madh dhe viktimat t'ona shum te mdha, nuk kane marre parasysh se na dhe vetem na - d. m. th. levizja nacional-çlirimtare - kemi ba lufte pa kompromis dhe ma t' ashper prej muejit maj te vitit 1941 e deri ne mbarimin e luftes kunder anmikut te perbashket. Kete lufte e kemi ba pa pré, per kater vjet plot".

Tue e ekspozue gjansisht rrjedhjen e kryengritjes populllore ne Serbi, shoku Tito asht ndale sidomos n organizimin e aradhave partizane, krijimin e teritorit te çliruem ne Serbin prendimore dhe ne trathtin e çetnikeve te Drazho Mihajloviqit. Ne saje te kesaj trathtije, aradhve partizane nacional-shlirimtare u asht dashte nen presjonin e ofensives se pare t' anmikut me u-terhjeke nga Serbija prendimore.

„Mbas terhjekjes nga Serbija, - *tha shoku Tito*, - Partija i u pervesh' me te tane energjin e vet, ndermarrjes se masave per forcimin e kryengritjes ne Bosnje dhe Hercegovine. Eksperijenca e luftes ne Serbi ka tregue se kryengritja e armatosum duhet te zhviliohet jo vetem gjansisht ne masovitet, me fjale tjera kuvantitativisht, por edhe kualitativisht. Asht pa se duhet me kalue ne formimin e njisive te verteta ushtarake, t'afta me e leshue teritorin e vet dhe me luftue ku asht nevoja dhe ku iu caktohet. Me gjitheqe aradhat partizane qysh nga fillimi jane krijue si formacjone ushtarake: bataljone, çeta, togje, dhetshe dhe ne to ka qene diciplina e forte ushtarake etj.; prap se prap keto kane qene ma teper njisina teritoriale, qe e kane mprojte kryesisht krahinen e vet, katundet e veta dhe shtepijat e tyne, pra - kane pase karakter lokal dhe nuk kane qene t' afta, si te tillia, per luften levizese me shkue nga teritori i vet dhe me luftue ne vise te tjera te vendit t'one. N'anen tjeter, na i kemi zhvillue dhe krijue ma tutje kudo qe kjo ka qene e mundun, aradhat partizane teritoriale. Prej aradhave te tilla ma vone jane shkri vazhdimisht ne njisina te rregullta luftare te rij e ma te rij, qe zakonisht e kishin marre pagzimin e luftes. Ne lidhje me kete, shtabi Madhor, me njihere mbas terheqjes nga Serbija, formoi brigaden e pare sulmuese-proletare".

Mbasi ekspozoi me hollesi se si jane organizue brigadat proletare, shoku Tito tha:

„Brigadat proletare i kemi quejte keshtu: se pari, se ne keto brigada asht perfshi, ne shumicen, proletarjati, puntoret nga qytetet, fabrikat dhe minjerat, te cilet ne luftat e deriatehershme kane tregue jo vetem vetdijen e nalte te klases, por edhe trimnin e pashembullt dhe besimin ndaj Partis dhe populiit; e dyta, i kemi quejte keshtu edhe per shkak se ne keto dite te veshtira ky emen ka shenue luften pa kompromis per jete dhe vdekje, sepse populli ne keto dite te veshtira asht binde me vepra se vetem klasa puntore ne krye me Partin Komuniste te Jugosllavis, asht luftare konseguente pa kompromis kundra okupatorit. Perve; kesaj, keto brigada i kemi quejte edhe sulmuese, sepse ato kurrnjihere nuk kane dijte per thyemje, sepse kane qene te pa-asgjasueshme, sepse gjithmone mbas luftave te vehtira jane forcue edhe ma teper, pa marre parasysh qe nganjihere jane detyrue edhe me u-terhjeke para anmikut ma te fuqishem.

Brigadat proletare kane qene rezervuari i pashtjerrshem i kua drave udheheqse per sa e sa njisina ushtarake te reja. Ato kane qene shkolla te komanduesve dhe komesarve per njisina te reja. Ke tu qendron roli i tyne shum i madh, sikurse asht roli i tyne shum i madh edhe n'edukimin e kuadrave te Partis. Prandaj, ato kane qene edhe shkolle politike per luftare te rij e gjithenji ma te rij, qe kane ardhe ne brigadat proletare. Ato kane qene te tilla, per shkak se kane qene formacjone te para e te verteta ushtarake ne te cilat Partija e jone ka dergue nji pjese te madhe te kuadrit ma te mire te Partis, ne te cilat kane qene si berthame bijte ma te mire te klases puntore.

Mbas ardhjes ne Bosnje, ne fillim te kallnorit te vitit 1942, jane formue njisit e aradhave vullnetare nacional-çlirimtare-asht krijue ushtria nacional-çlirimtare partizane-vullnetare. Me nji nanduer te vitit 1942 asht formue divizjoni i pare sulmues proletar, dhe me njihere mbas tij divizjonet e tjera proletare dhe sulmuese dhe korpuset e ushtris nacional-çlirimtare, si edhe seksjoni per marinen luftarake.

„Randesi te madhe per zhvilimin e kryengritjes jo vetem ne Bosnjen prendimore, por edhe ne Kroaci dhe Slloveni ka pase marshimi i brigadave proletare, qe kane kalue me 24 qershuer te vitit 1942 neper Zelengora, Treskavic, Igman, Konjice, Prozor, Duvna, Llivna etj. ne kete marshim brigadat proletare kane kalue 250 kilometra, tue e spastrue terenin para vedi ne nji hark prej 70 km. Kjo ka qene plot nji vjet mbas fillimitt e luftimeve me arme te popujve tone.

Vjeti i pare ka qene per ne ma i veshtiri dhe kjo per shum arsyena.

E para, per shkak se Partija Komuniste ne kete vjet ka ba perpjekje shum te mdha qe te zhvillohet kryengritja e armatosun ne te gjitha pjeset e Jugosllavis. Bash ne kete vjet kane ra ne lufte ma se shumti njerez udheheqes te Partis sone, te cilet nen kushtet ma te veshtirat bajshin organizimin e kryengritjes populllore.

Gjate kesaj periudhe te luftes nacional-çlirimtare, Partija Komuniste e Jugosllavis ka humbe me mija antare te saje, qe kane dhane jeten e tyne per çlirimin e popullit. Prej antareve te KQ te PKJ dhe antareve t'udheheqsinave te tjera nacionale te Partis kane ra deshmore keta shoke, emnat e te cileve permenden ne „Biltenin" e shtabit Madhor:... Marko Oreshkoviq, antar i KQ te PKJ dhe antar i KQ te PKK, ka vdeke prej duerve trathetare çetnike e te kolones se peste ne kohen kur ka punue pa u-lodhe per organizimin e aradheve partizane ne Like, per luften kunder okupatorit italjan dhe sherbetorit te tij Paveliq. Pavle Pap, antar i KQ te PKJ, organizator i palodheshem i aradhave partizane, u-vra ne Dalmaci, vdiq si hero ne kohen kur i udhehiqte ne lufte aradhat partizane. Anka Butorac, antare e KQ te PKK, u-vra n'ato dite, bani vdekjen heroike ne lufte me okupatoret dhe banditet ustashe. Me vdekjen e saje Partija ka humbe nji prej shoqevet udheheqse ma t'afta. Josip Krash, antar i KQ te PKK, nji prej udheheqsave ma t'afte puntore te levizjes sindikale, u-vra ne kohen e punes se palodheshme n'organizimin e aradhave partizane ne Kroaci. Zhaja, antar i KQ te PKK, nji prej udheheqsave shum vjeçar te levizjes puntore sindikale, u-vra, bani vdekjen heroike ne lufte me bishet ustashe. Sllavka Shllander, antar i KQ te PK te Sllovenis, u-vra, bani vdekjen heroike ne doren gjakatare te gestapos. Jozo Vllahoviq, antar i KQ te Rinis Komuniste te Jugosllavis, u-vra bani vdekjen heroike para gjakatarve ustashe ne Zagreb... Mandej, Duda Tomoviq, antar i komitetit P r o v i n c i a l per Mal te Zi dhe sekretar i rinis populllore te Malit te Zi, u-vra prej dores trathtare çetnike. Prej dores se gestapos u-vra dhe bani vdekjen heroike Vukica Mitroviq, antare e Komitetit Provincjal te Serbis. Po ne kete vjet u-vra, bani vdekjen heroike nji prej udheheqsave ma te permendun dhe ma te dashtun te Partis s'onc, shoku Rade Konçar, antar i Byros politike te KQ te PKJ dhe Sekretar i KQ te PKK. Kjo ka qene nji humbje mjaft e madhe per Partin tone, qe bash ne Kroaci e ka humbe pjesen ma te madhe t'udheheqesve gjate ketij vjeti, per shkak te trathtis se Maçekut dhe ndihmesave te tij. Kane ra deshmor shum e shum udheheqsa dhe antare te Partis gjate ketij vjeti te luftes dhe bashk kjo e verteton ma se miri qe ky vjet ka qene ma i veshtiri, sepse lufta ne kete vjet na ka kushtue mija e m a viktima te çmueshme nga radhat e partis dhe rinis sone.

E dyta, pikrisht ne kete vjet PKJ asht dashte me e tregue te gjithe aftesin e vet ne fitimin e besimit te popullit. Pikrisht ne kete vjet Partija asht dashte me u-perpjeke qe populli te fitoje besimin ne mundesin e luftes me sukses kunder okupatorit. Pikrisht ne kete vjet ngjau luhatja e nji pjese te popullit, atje ku linden situata te veshtira per shkak te thyemjes se perkoheshme, si per shembull ne Mal te Zi dhe Hercegovine, ne Serbin prendimore edhe ne Bosnjen lindore.

E treta, pikrisht ne kete vjet ka qene mâ se veshtire me sigurue nji sasi te mire municioni dhe materjalit tjeter luftarak, sepse njisite ushtarake kane qene ende teper te vogla per sulmet e mdha kundra bazave ma te mdha t'anmikut. Ne kete vjet okupatoret dhe kuislinget kane qene ende shum te fuqishem.

Ky ka qene vjeti i peripetive te veshtira per popujt t'one dhe njikohesisht shkolle e ashper luftarake per njisit t'ona ushtarake partizane dhe te tjera. Ne kete vjet u-forcue dhe çelnikue ushtrija e jone populllore, u-stabilizue kryengritja, nguli rraje te thel pushteti populluer ne shum vise.

Luftat e shumta e te veshtira mbas kesaj nuk kane qene ma aq te rrezikshme per kryengritje, sepse i gjithe vendi ka qene nji fushe e vetme lufte dhe anmiku nuk ka qene mjaft i fuqishem sa me muetje, pernjihere, me fjale tjera njikohesisht ne te gjitha krahinat, ne nji hapsine kolosale, me ndermarre sulmin e pergjithshem dhe me e mbajte deri ne fund, me gjithe qe ne Jugosllavi kane qene githmone afer nji gjysem miljoni trupa okupuese dhe kuislinge.

Kah mbarimi i vjetit 1942 ka qene krijue nji teritor i çliruem shum i madh i lidhun me Bosnje, Like, Kordun, Bani, Dalmaci, e teritore te lira ka pase edhe ne Slloveni, Serbi, (Toplice) Slloveni dhe ne vise te tjera te Kroacis e tjera qe kane sherbye si baza per zhvillimin e luftes s'armatosun. Tashma asht ba e pamundun qe Shtabi Madhuer t'udhehiqte dhe ta kontrollonte punen e organeve te pushtetit populluer, me udheheqe jeten politike, ekonomike, kulturore dhe administraten ne nji teritor kaq te hapun. Per kete arsye u-konvokue Asambleja Themeluese e Frontit antifashist nacional shlirimtar, ku u-zgjodh perfaqsija politike, apo keshilli antifashist i shlirimit kombetar te Jugosllavis si organ politik ma i nalte.

„Vjeti 1942 — *thot mandej shoku Tito*, — ka pase randesi jo vetem per fitoret e mdhaja te fuqive t'ona t'armatosuna, per shtimin dhe forcimin shum te madh e shum te shpejte t'armates s'one, por edhe pse egzistenca e teritorit te madh te shliruem ka dhane mundesin e zhvillimit te jetes shoqnore ekonomike, politike e kulturore mjaft intenzive etj. Keshtu, fjala vjen, ne shtatuer asht mbajte kongresi i mjekve ushtarak partizan. Ne dhetuer asht mbajte konferenca e pare e vendit e frontit antifashist te grave te Jugosllavis. Me 27 dhetuer ka fillue punen Kongresi i pare i rinis antifashiste te Jugosllavis. Partija ka organizue kurse te ndryshme te partis dhe kurse per te rij. Kujdes i madh i asht kushtue organizimit te korrjes qe po bahesh ne vendet kufijtare te teritorit te lire nen artilerin e anmikut, flaken e pushkeve dhe nen sulmin e aviaceionit. U bane pregaditjet e zgjedhjes per organet e pushtetit popelluer, keshillat nacional-shlirimtar. Punohesh pa pra ne punimin e gjanave te vesh-mbathjes e tjera per armaten t'one; duhesh me furnizue afer 150.000 luftar me gjitheshka qe kishin nevoje te domosdoshme, gjana qe ata nuk mujshin me u a rrembye anmikut aq sa duhesh. Kjo ka qene detyre e frontit nacional-shlirimtar, e frontit antifashist te grues, e rinis populllore, e katundareve t'one te Bosnjes dhe te Hercegovines, te Kroacis, te Serbis, te Sllovenis, te Makedonis, te Vojvodines etj.

Me 22 kallnuer 1943 e filluen okupatoret e bashkuem-gjermanet, italjanet, te ndihmuem prej mbare ushtris dhe çetnikeve te Drazha Mihajloviqit, te cilet u bashkuen me ta te Neretva, ne t'ashtuquejtunen ofenziven e katert, deri atehere ma te madhen, kundra teritorit t'one te shliruem. Anmiku, teknikisht dhe numerikisht ma i fuqishem, filloi me i shtye njisit t'ona. Lufta bahesh pa pushue, prej Karlovaci, tue perfshi mbare Liken, Kordunin dhe Banjan. Tue u-terhek vazhdimisht me mija kilometra, pjesa kryesore e ushtris, me Shtabin Madheur ne krye asht

VAZHDIM I REFERATIT TE SHOKUT TITO

ndale te Neretva, afer Prozorit, Konjicit dhe Jablanices, ku jane ba luftime per jete a vdekje per shpetimin e 4000 te plagosunve.

Prej terorit te temerrshem mbi populisin e qete, bashk me ushtrin t'one jane terhjeke deri te Livno, turma te mdhaja, prej afer 50.000 gra, femije dhe pleq, qe kane qene nen bombardimin e vazhdueshem nga ajri. Ushtrija e jone me veshtiresina te mdhaja ka mberri se bashku me organet e pushtetit popullur me shpetue diqysh pjesen e madhe te ktij populli prej vdekjes se sigurte.

Beteja te Neretva ka zgjate ma teper se nji muj dite dhe ka marre fund me fitoren t'one. Keshtu jane shpetue 4000 te plagosun".

„Shoke,- *tha mandej shoku Tito,* ketu ka shum prej nesh, te cileve u kujtohen mire ato dite dhe luftime gjate t'ashtuquejtunes ofenzive te peste. Une ketu nuk do te flase mbi kete, pse nji pune e tille do te humbte shum kohe dhe do te zinte shum vend ne referatin t'em, por me duhet me thane se nji lufte e tille nen kushtet e tilla kane muejte me i ba balle vetem njerezit e çelniket - komunistat dhe rinija, te cilen e ka edukue Partija komuniste e Jugosllavis. Ne luftime gjate ofenzives se peste na i kemi humbe afer 8000 shoke, luftare te shkelqyeshem, komandanta dhe komesare politike. Shumica e tyne kane qene antare partije dhe antare te SKOJ-it. Por na e kemi thye haliken e hekurte t'anmikut dhe ashtu t'unet, te keputun i a kemi fillue me njihere me pastrue Bosnen Lindore nga anmiku. Nji ushtri te tille ka muejte me edukue vetem Partija komuniste.

Me kapitulimin e Italis dhe çarmatimin e 12 divizione italjane na asht ba e mundun me i armatose dhjetamije ushtar sh te rij, na asht ba e mundun me formue divizione dhe korpuse te reja. Gadi e tan Dalmacija me ishuj ka qene ne duer t'ona. Njisite t'ona e sulmojshin amikun ne tane Jugosllavin dhe shlirojshin krahina gjithnji te reja te vendit t'one. E me shlirimin e krahinave te reja n'ushtrin nacional-shlirimtare kane hy me mija luftare te rij. Kah mbarimi i vjetit 1943 ka qene shlirue pjesa e madhe e Maqedonis, Serbis Jugore dhe Lindore, Sanxhakut, Malit te Zi, pjesa e madhe e Bosnjes dhe Hercegovines, gadi tane Lika, Korduni dhe Banja, pjesa e madhe e Sllavonis dhe e Sllovenis. Ky fitim teper i madh e ka shtrengue komanden gjermane me sjelle ne Jugosllavi divizione te reja nga Greqija, Gjermanija etj. dhe, ne tetuer me ia fillue ofenzives se gjashte shum te rrebet, me ndihmen e trupave Bullgare, me trupat e Paveliqit, Nediqit, Rupnikut dhe me çetniket e Drazho Mihajloviqit".

Tue kalue ne tregimin mbi ofenzivën e shtate anmike, shoku Tito tha:

„Sulmi ajruer mbi Drvar, ka qene ne planin e komandes gjermane ne ofenziven e shtate ne te cilen gjermanet kane pase hjedhe 18 divizione te veta, 9 divizione Bullgare, afer 150.000 ushtare te Paveliqit, Nediqit, domobrane te Rupnikut etj. Kjo ka qene zat n ofenziva e fundit e madhe gjermane, e cila nuk ka mujte prap me korre fitime kundra ushtris nacional-shlirimtare, qe me nji hov te fuqishem i ka thye sulmet e fundit t'anmikut.

Italia kapituloi m njihere, posa u zbarkuen ne te aleatet. Armata e kuqe heroike i ndiqte, papushue gjithnji pertej kufijve te vet hordhite fashiste gjermane. Disfata e Hitlerit ishte e domosdoshme ne t'ardhmen ma t'aferme. Ne nji situat te tille, duhej m'u kujdese per me i sigurue frytet nacional-shlirimtare. Tashma duhet me mendue se si me e krijue organin e pare te shtetit, si pushtetin ma te naltin te vendit. Per 29 nanduer 1943 u konvokue mbledhja e dyte e Keshillit antifashist te shlirimit kombetar te Jugosllavis.

Ne kete mbledhje t'AVNO-jit jane marre vendime me randesi te madhe, nder te cilat randesin ma te madhe e ka pase formimi i komitetit nacional i shlirimit kombetar te Jugosllavis, i cili ka pase me krye detyren e qeveris se perkohshme te vendit. Kjo ka qene pergjigje te gjithe atyne qe kane shpresue se fill mbas lufte do te fillonte si ne te vjetren desanti ajruer mbi Drvarin, ne te vertet ka qene vetem nji akt i deshpruem hakmarrejeje dhe tentative per likuidimin e udheheqsave kryesore te kryengritjes. Intervenimi i shpejte i divizionit 6 te Likes dhe shkolles s'oficerave. bani qe ky akt i deshpruem te deshtonte mjerueshem. Prej ma teper se 600 parashutistave, menzi kane mberrijte me shpetue kryet 130. Te tjeret jane shfarose prej njisinave t'ona.

Athue do te kishte muejte ne kete kohe me pase anmiku ndonji fare fitimi vendimtar, edhe sikur t'ishte çfarose nji pjese e Shtabit madhuer - (ne kohen e desantit, ne Drvar gjindej vetem nji pjese e Shtabit madhuer), megjithse edhe kesaj here Shtabi i pergjithshem gjindej para rrezikut te njajte, si bje fjala atehere n'Uzhice, ne kohena e ofezives se pare ose ne kohen e ofenzives te katerte a po te peste, athue ka muejte Hitleri me pase ndonji fitim vendimtar, kur armata e jone numronte ma se 300.000 ushtare, tue pase 1? korpuse ushtrije te rregullte, e perbame prej divizionesh proletare dhe divizionesh tjera, te farkueme nder beteja te shumta, te cilat divizione, an'e e kande vendit t'one po i epshin grushte te forta anmikut? Kuptohet se Hitleri nuk ka muejte me korre kurrefare rrezultatesh te dukshme, pse atehere ka pase ma pak shanse se kurre perpara. Njisive t'ona tashma po u vinte ndihem me anen e rruges ajrore prej aleateve dhe BRSS.

Disa dite mbas sulmit kundra Drvarit, asht vendose qe pjesa e madhe e Shtabit madhuer te shperngulet prej kendej e te zaje vend n'ishuj qe, qysh prej kohes se kapitulimit t'Italis e kendej kane qene ne duer te njisive t'ona te divizionit XXVI. Mbi kete shperngulje ne Vis, Shtabi madhuer, apo KQ, shum kohe para se te bahet desanti mbi Drvarin ka diskutue, pse ngjarjet nderkombetare ishin tue u-zhvillue ashtu qe perfaqsija supreme e popullit, Presidiumi dhe Komiteti nacional, si edhe Shtabi madhuer duhesh te gjejshin nji vend ndeje te tille, ku do te mujshin pa u-trazue prej kujt, me e krye detyren e vet.

Pa marre parasysh te gjitha humbjet qe na i shkaktoi anmiku me sulmin e vet te pare ajruer, Shtabi madhuer, qysh ne diten e pare ka shpetue krejtesisht nga rreziku. Shefi i misionit sovjetik proponoi ndihmen e Bashkimit sovjetik, e kjo ndihme do te t'ishte, me nji aeroplan me e qite Shtabin madhuer ne Vis ose n'Itali. Pak dite mbas sulmit kundra Drvarit, 70 kilometra prej Drvarit, te Kupresi, u leshue, naten piloti sovjetik Shognikov dhe i muer me veti me aeroplan disa antate te komitetit nacional dhe t'AVNOJ-it, gjijhashtu edhe pjesen e madhe te Shtabit madhuer. Perveç kesaj, pa ate nate u leshuen edhe aeroplana aleat,te cilet i bajten te plagosunit Pjesa tjeter e Shtabit madhuer mbetej me njisite, pse Shtabi madhuer, kishte ne ket vend me vedi 3 divizione. Shperngulja e organeve t'ona udheheqse n'ishullin Vis, ka pase randesi sidomos, pse lufta ishte kah po merrte fund dhe pse ishte marre nji varg masash ne pikpamje te konsolidimit te pozitave te Jugosllavis se re, qe po lindete ne procesin e luftes shlirimtare.

Shokë, ne zakonisht flasim mbi ofenziven e pare, te dyte te trete, te katerte, te peste, te gjashte dhe te shtate, prandaj shum njerez ne boten e jashte kujtojne se perveç ketyne s'ka kurregja Me tjeter. mendue keshtu, asht, natyrisht gabim.

Pse na flasim mbi shtate ofenziva gjate kater vjetve t'okupates se vendit t'ona?

Ma se pari, pse, ne keto ofenziva anmiku i ka perdore zakonisht te gjitha fuqit ma te fortat dhe te gjitha llojet e teknikes luftarake. E dyta, pse te gjitha keto ofenziva kane qene drejtue kundra teritorit te lire ku, ne krye te kryengritjes ka qene Shtabi madhuer dhe institutet e tjera qendrore te pushtetit civil.

E treta, pse ne keto ofenziva, anmiku ka tregue qendrimin dhe vrullim ma te madh, prandej luftimet e tyne kane zgjate zakonisht prej dy deri ne kater muej.

E katerta, pse keto ofenziva t'anmikut kane qene drejtue kundra njisive t'ona te zgjedhuna. E pesta, se gjate ketyne ofenzivave anmiku ka pesue zakonisht humbje ma te mdhaja ne njerez dhe ne materijal, sa qe gadi çdo here ofenzivat kane mbarue me kalimin t'one ne sulm dhe shlirimin e teritoreve edhe ma te hapta. Porse anmiku ka ndermarre ofenziva te shumta ne vise te ndryshme te vendit t'one. Çdo ofenzive e madhe nga keto te shtatat qe u permenden, ka ardhe mbas ofenzivave pak a shum te mdhaja ne vise te ndryshme, qe kane shkue tue marre karakter, bukur te rrebet, si fjala vjen ne Bosnje dhe Hercegovinë, Vojvodinë, Dalmaci, Slloveni, Serbi (Cerna Trava, afer Toplices, Jablanices), ne Mal te Zi e Maqedoni e ngjeti. Ne keto ofenziva jane ba luftime shum te rrebeta. Anmiku ka dashte, ne menyren sa ma te sigurte ta likuidonte punen me qendrat e vogla kryengritese, ashtu qe n'ofanzivat e mdha t'ia mberrinte ma lehte qellimit te vet. Te marrim, fjala vjen Kozaren. Gjermanet dhe ustashet e kane sulmue ma tepet se dy muej kete shtylle kryengritjeje ne Bosnjen Prendimore. Deri edhe manitoret luftarake Hungarez, kan pase ardhe te Sava dhe kane marre pjese ne bombardimin e pozitave partizane ne Kozare. Keto kane qene lufta shum te mdhaja, ku, si na ashtu edhe anmiku, zakonisht kemi pase humbje te mdhaja.

Ne Sllavoni, keto ofanziva kane pase karakter posaçenisht te rrebet, pse njisite t'ona ushtarake ne Sllavoni e kane shkatrrue, pa pra arterjen kryesore t'udhes se hekurit, qe çone ne drejtim te Jugut kah Greqija e keshtu i kane pengue gjermanet ne trasportimin e trupave dhe teknikes nga Afrika. Ne Slloveni, fjala vjen, okupatori Italjan i ka shtie ne perdorim nga disa divizione kundra njisive t'ona partizane dhe njisive tjera. Por edhe nder keso ofenživa te vogla, anmiku, gadi asnjihere nuk ka mujte me ja mberri qellimit te vet. Ai nuk ka mujte me i shkatrrue as qendrat e vogla kryengritese, e le ma qendrat kryesore, ku i kemi pase njisite ma te mira ushtarake.

Ketu duhet me theksue edhe nji gja: do t'ishte gabim me mendue se mbas terhjekjes s'one prej Serbije, ne dhetur 1941, kryengritja ne Serbi te ket qene likuidue per nji kohe te gjate. Jo, lufta partizane ne Serbi ka vazhdue, me gjithse ne nji proporcion ma te vogel se perpara. Jo vetem qe shum arradha te vogla partizane kane mbete ne teren ne vise te ndryshme te Serbis, por edhe Shtabi madhuer, ne kohen e terhjekjes, ka dergue mbrapa ne Serbi prej Sanxhaku ma teper se 300 ushtare. Ne Serbin Prendimore ka mbete nji arradhe e forte e cila ka luftue trimnisht tane dimnin e 1941 - 1942. Ne terenin e Jablanices, Toplices dhe Cerna Traves, asht zhvillue gradualisht levizja gjithnji ma e forte partizane, e cila ka pase gjithashtu teritorin e lire. Atje, ma vone jane formue brigada sulmuese. Teritori i lire i Cerna Traves, Toplices dhe Jablanices, ka qene baze e arradhes partizane Bullgare (arradha e Trnskut), e ne vjetin 1941 ne kete teritor u-formue prej ushtaresh t'ikun dhe puntoresh arradha „Georgi Dimitrov" dhe arradha tjera. Edhe ne teritorin e Maqedonis kane qene formue njisi partizane Bullgare, nder te cilat edhe bataloni „Hristo Botev". As lufta partizane nder viset e Bosnjes Lindore, nuk ka qene po thuej ma pak intenzive, sidomos ne terenin e Homolit.

Ne Maqedoni megjithse diçka ma vone, levizija partizane ka mare gjithashtu proporcione te, mdha. Qysh ne filim te vjetit 1943 edhe atje ka nise me u-zhvillue kryengritja popullore.

Ky fakt tregon se situata ne Jugosllavi per okupatorin dhe ndihmesat e tij ka qene shum e veshtire, pikerisht pse kryengritja e popullit nuk ka plase dhe zhvillue vetem ne nji krahine ose ne disa krahina a vende, por se i tane teritori i Jugosllavis ka qene mbushe plote me njisi partizane dhe njisish tjera ushtarake kryengritesash. Kjo pune e ka pengue anmikum qe, ne pikpamje te likuidimit te kryengritsave ne Jugosllavi, te korrte ndonjifare perfudimi te mire.

Te gjitha ofenzivat e anmikut kane pase per qellim: me i shkatrrue ne nji teritor te cakutem partizanet apo njisisite e rregullta nacional - shlilrimatre dhe me e shue kryengritjen. Luftimet e rrebta ne keto ofenziva kane sjelle çdo here edhe sprova te randa per popullsin e teritoreve ku jane ba luftimat. Anmiku ka perdore zakonisht metodat ma t' egra kundra popullsis civile. Ka djege katunde, ka vra çdokendin qe nuk ka mujte me u- strehue ne mal, ka pla kite pasunin etj. Prej kendej i tane vendi i yne ka qene gjith mone, pa pra, shesh luftimesh per jete a vdekje-pse lufta asht ba edhe ne teritorin jo te shliruem, nder qytete e katunde. Kete lufte e kane ba te rijt komunista puntoret dhe te gjithe atdhetaret e tjere te vertete ne mbrapavine e animikut, ose ma mire me thane ne qendren e anmukut.Ne Beograd,Zagreb Lublane Sarajeve e qytete tjera asht ba, pa pra lufta jo e barabarte e njerezve t' one ne mbrapavija kundra anmikut dhe ne kete lufte jane vra shum antare te Partis s' one dhe antare te bashkimit te rinis komuniste, por edhe mija mija patriote tjere te vertete puntore, te rij, intdlektual te popullit.

Shoke!

Ne ket referat nuk mundem me dhane aspak nji pasqyre ma te hollesishme mbi luftimet n'Atdheun t'one. Sikur ketu te dojsha me dhane shenime statistikore do te duhej nji vend shume i gjane—libra te tana. Prandaj ketu nuk mundem me dhane as pasqyren aproksimative te tertorit t'okupatorve, te kuislingeve dhe te viktimave te shkaktueme prej ketij terrori bile te viktimave te kriminelave te Paveliqit e Rubnikut, se lene ma viktimave te shkatueme prej trupave fashiste gjermane, italjane, maxharre dhe bullgare. Te gjithe ata kane lane mprapa tyne gjurmat e pergjakshme te vrasjes masovike te populsis, djegejes e sa katundeve e qyteteve te tana dhe plaçkitjes se popullit. Te gjitha keto jane fakte te cilat do t'i kujtojne shekuj me rradhe breznit e popujve t'one. Te gjitha keto jane fakte qe deshmojne heroizmin dhe sakrificat e popujve te Vendit t'one. Te gjitha keto jane fakte qe askush nuk mundet me na i mohue, sa do qe te mundohet. *(Duertrokitje e brohoritje te pareshtuna: „Heroj Tito!")*

Á thue ka kush te drejte me prite prej nesh qe te heshtim per keto viktima t'ona, qe te heshtim e t'i harrojme perpjekjet t'ona mbinjerzore ne luften e madhe Çlirimtare qe kemi ba ne zemren e Europes se robnueme prej Hitlerit, at-here kur kemi qene me mija kilometra larg prej te gjithe aleatve t'one? Jo, askush nuk ka te drejte t'a presi nji gja te tille prej nesh, mbasi kjo do t'ishte nji padrejtesi dhe panjerzi e tmerrshme, jo vetem ndaj popujve t'one ne pergjithesi, por edhe ndaj viktimave te rame ne ket lufte *(„Ashtu-asht!"—aprovim entusjast).* Populli qe me vetdije ka dhane kaq sakrifica te gjithe ngrihen e brohorisin: „Tito-armata") ka te drejte me kerkue qe keto viktima te çmohen dhe te nderohen, ka te drejte te plote t'i njifet kontributi i tij i madh qe ka dhane ne perpjekjet e pergjitheshme te aleatve ne luften Çlirimtare.

Ne vjeshten e vitit 1944, ne perparimin e saj te shkelqyshem, tue i ndjeke hordhit e shpartallueme hitlerjane, mbrrijti ne kufinin t'one Armata e Kuqe Heroike. *(„duertrokitje dhe brohoritje rrnofte Stalini—Tito!„)*

Me kete rast agjensija TASS me 28 shtatuer 1944 ka shpalle komunikimin mbi mbrrijtjen e marreveshtjes ne mes komandes Sovjetike dhe Komitetit Nacional te Çlirimit te Jugosllavis, apo ghtabit Madhor te UNÇ dhe APJ.

„Armata e Kuqe Heroike,— vazhdoi te thote shoku Tito na ka ndihmue me çlirue Beogradin, Serbin lindore e Vojvodinen. Kjo ka qene per ne ndihme e madhe, ndihme te madhe kemi pase edhe ne teknike luftarake, qe na ka dhane n'ate kohe qeverija e Bashkimit Sovjetik per Armaten t'one, e cila kah mbarimi i luftes asht rrite ne 52 divizjone.

Qysh para kesaj, nga fillimi e mesi i vjetit 1944 na kemi pase n'itali bazen t'one, nepermjet te ciles kemi marre materjal lufte prej aleateve. Kete materjal ua kane hjedhe me aeroplan pilotet aleat ne vendet e ndryshme t'atdheut t'one njisive t'ona ushtarake. E ma vone kane fillue me na hjedhe edhe pilotet sovjetik me avionat qe qeverija Sovjetike apostafat per kete gja i ka dergue per n'Itali.

Ne vjeshte te vjetit 1944 ka ardhe ne Shtabin t'one Madhuer delegacioni i Frontit patriotik te Bullgaris, me te cilin jemi marre vesh qe edhe trupat bullgare kane per te marre pjese ne ndjekjen nga Makedonija te giermaneve, te cilet kishin fillue me u terhjeke

VAZHDIM I REFERATIT TE SHOKUT TITO

prej Greqije, gjithashtu me marre pjese edhe ne luftat ke Nishi. Me rastin e terhjekjes nga Greqija t'Armates gjermane, e cila leviste ne mes te Sanxhakut e te Bosnjes, njisit t'ona kane ba perpjekje te mdhaja qe sa ma shum anmiqe te shkatrrojshin ne vendin t'one.

Ketu duhet permende edhe kjo, qe ne luftimet me gjermanet prej kufinit te Shqipnis deri ne Prijepole kane marre pjese edhe dy divzjone simotra te Shqipnis.

Ne kto luftime perfundimtare na kemi pase humbje te mdhaja. Une ketu do te veje ne dukje vetem qe ne frontin e Sremit per disa muej dhe pjeserisht ma vone edhe ne Slloveni kemi pase 70 mije vete vetem te plagosun. Kjo Tregon ashpersin e madhe te luftes. Veçanarisht kane luftue me ashpersi per çdo pllambe mbeturinat e fundit t'ustasheve, çetnikeve dhe banda tjera, te cilat terhiqeshin se bashku me gjermanet. Lufta shum te pergjakeshme jane zhvillue ne Srem e Sllavoni, por edhe ne Bosnje, Slloveni, Istër dhe ne vende tjera, e fuqit t'ona te cilat atehere ishin rrite ne ma se 800 mije luftare, kishin spastrue Serbin Prendimore, Sanxhakun Malin e Zi, Kroacin, Dalmacin, Bosnjen e Hercegovinen, Sllovenin e Istren se bashku me Trieshten, ku kane mbete te vrame afer 200 mije ushtare t'anmikut dhe po aq te zanun rob. Kur divizjonet t'ona perparuen ne marshim te plote kah Istra, erdh prej Italije, ku veç ishin pre luftimet, i gjithe korpusi gjerman te cilat atje ishin te rrethueme, porse edhe ai se bashku me trupat tjera ne pjesen ma te madhe u shkatrrue dhe u zue rob. Gjithashtu asht shkatrrue e zane rob se bashku me shtabet e saja e tekniken luftarake ne Slloveni deri me 15 maj te vjetit 1945 e tane armata e Fon—Lerit, me qe gjermanet kurrsesi nuk pranuen me iu dorzue njisive t'ona, por e vazhduen luften deri ne kete dite.

Keshtu ka mbarue kjo lufte e veshtire, ne te cilen popujt e Jugosllavis plote kater vjet rresht kane marre pjese dhe kane luftue pa nderpremje ne kondita ma te veshtira. Me kete popujt e Jugosllavis kane dhane kontributin e plote të tyne ne lufte per fitoren mbi zaptuesat fashista, ashtu sikurse iu kane dhane shembuj e shkelqyshem popujve te tjere te robuem se si duhet me luftue per liri kundra zaptuesve te vendeve te tyne.

Ja, ne kete qendron merita e vendit dhe e popujve t'one.

Mundet qe te perflasin, se kam fole perseteperrni mbi luften, mbi aradhat partizane, mbi ushtrin Nacional—Shlirimtare etj., a ma pak mbi punen e Partis dhe vijen e Partis. Por, bash krijimi i aradhave partizane, krijimi i armates t'one te re popullore dhe udheheqja e luftes Nacional Çlirimtare—kane qene detyret ma te randesishme te Partis s'one gjate luftes kater vjeçare, keto jane veprat ma te medhaja te Partis s'one gjate gjithe historis se saje; keto jane veprat ma te mdhaja per shkak se lufta Nacional Çlirimtare njikohesisht e dha lirin nacionale te popujve te Jugosllavis dhe z h d u k u eksploatimin mbi masat e gjana punonjese n'Atdheun t'one. („Duertrokitje frenetike). Kjo ka qene lufta revolucionare çlirimtare, ne te cilen jane vue themelet e Jugosllavis se re. Pa rolin udheheqes te Partis Komuniste te Jugosllavis ne sot nuk do te kishim Jugosllavin e re as qe popujt e Jugosllavis do te muejshin me e luejte kete rrol kaq te madh ne luften çlirimtare dhe te fitonin kete respekt kaq te madh para botes.

Detyre e dyte e Partis s'one e cila ka rrjedhe nga e para,—nga lufta per çlirimin e Vendit, ka qene krijimi i organeve te pushtetit popullor prej keshillave nacional çlirimtare e deri ne Keshillin Antifashist te Çlirimit Kombetar te Jugosllavis. Pa keto organe te pushtetit popullor as sot nuk mund te mendohej drejtimi i luftes, as realizimi dhe forcimi i fryteve te luftes se madhe Çlirimtare. Pa rolin udheheqes te Partis ne luften Çlirimtare as qe mundet me u—mendue krijimi i vllaznimit dhe i bashkimit te popujve t'one.

Keto kane qene detyret ma te randesishme dhe ma te mdha te Partis s'one Komuniste te Jugosllavis gjate luftes, e ajo i ka krye me ndere.

Partija e jone rolin e saje udheheqes ne luften Çlirimtare e ka krye jo ne menyre imponuese e jo ilegale, me maske. Partin e ka dijte çdo luftar çdo katundar dhe çdo mik i saje, sepse antaret e Partis dhe te rijte kane qene gjithmone atje, ku ka qene ma veshtire. Bash per ket arsye Partija e jone Komuniste ka mrrijte me fitue simpatin e madhe ke popujt t'one, te cilen simpati e gezon edhe mbas lufte.

Mandej shoku Tito i ceki gabimet qe jane ba gjate luftes. Foli mbi qendrimin trathtar t'udheheqsis se ma parshme te Partis ne Maqedoni ne krye me „Sharlin", i cili konsideronte se Maqedonija asht „clirue" nga trupat mbretit Boris e se ketu trupat e gjermane kane lujterol pozitiv.

Ne Mal te Zi e Hercegovine nji here asht mbajte qendrim sektar dhe i padrejte ndaj asaj pjese te popullit qe nuk mujeti me u-vendose pernjihere me u-fute ne rrugen e kryengritjes me arme. Kete e cfrytezuen cetnikët.

Ne kroaci, mbassi duel prej fushes se perqendrimit, u-krijue nji situate jo e shendoshe, per faj te tij, situate e cila u-ndrysh kur KQ e terhoq Hebrangun nga Kroacija.

Mbassi e paraqiti ndihem qe ia ka dhane PKJ. dhe vendi i yne Shqipnis, shoku Tito konkludoi:

„Tue perfundue ne ket referat periudhen katervjeçare te luftes, me duhet te theksoj sa vijon:

1-. Partija Komuniste e Jugosllavis-ka mujte me organizue kuy ngritjen me arme te popujve te Jugosllavis dhe me u-vue ne ballë te saje vetem ne saje t' unitetit te forte te Partis dhe disiplines s' antarve te saje; mandej, ajo ka mujte me e ba kete ne saje te lidhjes se ngushte te saje me massat popullore, çka e ka arrijte qysh perpara okupimit te Vendit me politikem e saje te drejte ne çashtjet ma te randesishme.

2.- Partija Komuniste e Jugosllavis i ka dukue pa ia da antaret e Partis dhe te gjitha masat punuese, si para si gjate luftes-me besnikrin ndaj Bashkimit te madh Sovjetik dhe u a ka skjarue rrolin e tij kolosal çlirimtar gjate luftes se madhe Clirimtare. Pa ket rol te Bashkimit Sovjetik nuk do te kishte qene e mundum fitorja mbi pushtuesat fa shista, e prej kendej nuk do te kishte qene i mundun as shlirimi i Jugosllavis, nuk do te kisht qene i mundehem krijimi i Jugosllavis se re.

3.- Partija Komuniste e Jugosllavis fitoi besimin dhe dashtunin e pamase te te gjithe popujve te Jugosllavis per arsye se jo vetem me fjale, por edhe me punen e dishmoi besnikin ndaj popullit te vet, per arsye, se, ne ditet ma te veshtira te historis se popujeve t' one, pa hezitim, e organizoi, ne balte te klases puntore kryengritjen popullore.

4.- Partija Komuniste e Jugosllavis mnejti jo vetem me organizue kryengritjen me arme te popullit, por edhe me e zhvillue ate me sukses, per arsye se klasa puntore e Jugosllavis i dha bijt e vet ma te mire n'aradhat e para partizane, per arsue se klasa puntore e dha berthamen e brigadave t' ona proletare e sulmuese, te cilat u-bane shkolla e kuadrave udheheqes te kryengritjes; mandej, Partija ia ka arrijte k saj, sepse ne procesin e luftimeve ma te veshtira ndoq kursin e drejte ne krijimin e formacjoneve ushtarake te rregullta - d. m. th. krijoi ushtrin Nacjonal - çlirimtare, me anen e se ciles, qysh gjate luftes, ajo muejti me zgjidhe jo vetem çashtjen e luftes se sukseseshme kundra okupatorit, por edhe çashtjen e pushtetit, d. m. th cashtjen e fitores mbi reakcjonin, çashtjen e krijimit te Jugosllavis se re.

5. — Partija Komuniste e Jugosllavis muejti me e zhvillue me gjithe aq sukses luften me arme per arsye se ne linjen politike te PKJ nuk ka pase kurrfare luhatjeje, gjate te tane luftes; per arsye se PKJ u a dha popujve te Jugosllavis perspektiven e kjarte per t'ardhshmen: a) ne çashtjen e organizimit te keshillave popullore, si baze e organizimit t'ardheshem shtetnuer b) ne çashtjen e marredhanjeve ne mes te popujve te Jugosllavis, d. m. th. ne çashtjen komtare dhe c) ne çashtjen e zgjidhjes se problemeve socjale, kulturale, ekonomike dhe te gjitha te tjerave.

6.— Partija Komuniste e Jugosllavis fitoi besimin e pamatun te massave te gjana katundare dhe inteligjences se ndershme e qytetarve, pikrisht sepse qysh ne kohen e luftes tregoi se veprat e saja nuk jane ne kundershtim me fjalet e saja, sepse PKJ e provoi me pune se asht konseguen te ne zhatimin e linjes se vet n'interesin e massave ma te gjana punuese te katundit dhe te qytetit, sepse ajo e provoi me pune se asht e lindhun pazgjidhmenisht me popullin.

7.— Qysh ne vitin 1941, popujt e Jugosllavis treguen se pjesemarrjen e tyne ne lufte kundra okupatorit, d.m.th. kundra anmikut te perbashket, e konsiderojne si çashtje nderi - se çashtjen e luftes per çlirimin e Vendit te vet ata e konsiderojne, pike se pari, si detyre te tyne. Prandaj, popujt e Jugosllavis dhane sakrifica kolosale per fitoren e popujve te bashkuem kundra anmikut te perbashket dhe per lirine e vetvehtes.

Un kishem me muejte me perfundue me keto fjale te shokut Stalin i cili, ne mitingun paraelektoral te votuesave te qarkut elektoral stalinjan te qytetit te Moskes, me 9 II-1946, perveç te tjerash, ka thane: „Por lufta nuk ka qene vetem mallkim. Ajo njikohesisht ka qene nji shkolle e madhe, ku jane provue dhe mate te gjitha fuqit popullore. Lufta i nxorri ne shesh' te gjitha faktet dhe ngjarjet ne mbrapavije e ne front, ajo i hoq pa meshire te gjitha mbulesat dhe perdet qe e meshfshin fetyren e vertete te shteteve, qeverinave, partinave dhe i qiti ne skene, pa maske, pa zbukurime, me te gjitha te metat dhe virtytet e tyne . . . "

„ . . . Ne kohe tjeter do t'ishte dashte te studjoheshin fjalimet dhe referatet e perfaqesuesave te partive, do te kishte qene nevoja me i analizue ato, me i krahasue fjalet me veprat e tyne, me ba rezumue rezultateve e tjera kesisoji. Per kte nevojitet pune e komplikueme dhe e raude, ne te cilen nuk ka garanci se nuk do se bahen gabime. Por ndryshej asht puna tash, kur lufta ka marre fund, kur tashti lufta e ka provue punen e organizatave dhe udheheqesave t'one dhe e ka dhane bilancin e tyne. Tashti e kemi shum shum ma lehte me u-orjentue dhe me e arrijte ne konkluzione te drejta." Prandaj per ne, per Partin t'one Komuniste, per klasen puntore, per te gjithe popujt t'one, lufta, me gjithe te tana vuejtjet e sakrificat, ka qene nji shkolle e madhe Ajo ka tregue se çka mundet e per shka asht gati me ba populli i jone; ajo ka provue fuqin e pashterrshme jetesore te popujve t'one. Kjo lufte ka tregue shembelltyren e ndritshme te Partis s'one me pune e jo vetem me fjale."

Puna e Partis Komuniste te Jugosllavis ne ndertimin e Shtetit te ri - Republlikes Federative Popullore te Jugosllavis

Shoku Tito kaloi ne paraqitjen e rrolit te Partis s'one ne ndertimin e shtetit te ri. Mbas mbarimit te luftes, para Partis s'one jane paraqite detyre jo ma pak te randesishme se ato qe i ka pase ne lufte. Ka qene e nevojshme me i realizue deri ne fund fitoret e Luftes shlirimtare te popujve te Jugosllavis, me e thye rezistencen e reakcionit t' one mbrenda dhe jashte, me i eliminue pengesat e shumta qe i nxershin aleatet e prendimit per t'a veshtirsue apo pengue zhvillimin demokratik te vendit t'one. Per realizimin e ketyne detyrave jane kushtet e nevojshme gjate luftes shlirimtare.

„Pra, klasa borgjeze ne Jugosllavi - thote shoku Tito - jo vetem se asht diskreditue para popullit per shkak te paaftesis dhe tradhetis se saj gjate luftes, por edhe e ka humbe luften edhe ne betejen e armatosun kundra popullit. Ushtrija nacional-shlirimtare i ka thye formacjonet e saja t' armatosuna kudo qe jane paraqite bashke me okupatorin, ase kur i kane sulmue, vetem, fuqit t'ona.

Ketu asht, pra, thelbi i luftes revolucjonare te popujve te Jugosllavis me klasen puntore ne krye ne proçesin e luftes kundra okupatorit.

Prandaj, klasa borgjeze, si tansi, ka humbe jo vetem besimin e masave te gjane popullore por gjate luftes, ne lufte t'armatosun, ka pesue disfate vendimtare.

N'anen tjeter, gjate luftes çlirimtare te popujve te Jugosllavis, e cila ka pase njikohesisht edhe karakter revolucjonar, asht kristalizue bashkimi politik i turmave shum te gjana popullore te Jugosllavis, si rezultat i luftes se perbashket, vuejtjeve te perbashketa per qellime te njajta:

1) per perzanjen e okupatorit dhe shlirimin e vendit,
2) per zhdukjen e trathetarve te vendit - sherbtorve t' okupatorit,
3) per krijimin e rendit te mbrendshem ma te mire se çka qene perpara ne Jugosllavin e vjeter.

Ky bashkim politik merrte formue organizative gjithnji ma te forte ne Frontin popullor me klasen puntore ne krye dhe nen udheheqjen e Partis Komuniste te Jugosllavis".

Tue fole mbi perpjekjet e aleateve te prendimit per t'a shpetue rendin e vjeter ne Jugosllavi, shoku Tito paraqiti perpjekjet e Partis Komuniste te Jugosllavis per me i paralizue kto tentativa. Ai tregoi shkaqet per te cilat asht ba marreveshtja ne mes te Komitetit nacional te shlirimit te Jugosllavis dhe qeveris se mergume te dr. Shubashiqit, mandej tekstin e ksaj marreveshtjeje, deklaraten e qeveris se dr. Shubashiqit dhe deklaraten e kryetarit te Komitetit nacjonal.

Shoku Tito, mandej, kaloi ne paraqitjen e rolit te Partis mbas mbarimit te luftes „Na nuk kemi dashte te ndalemi ne gjymse te rruges,-thote shoku Tito-me e rrxue mbretin dhe me e zhduke monarkin, me e marre pushtetin dhe me e nda ket pushtet me perfaqesuesit e klases kapitaliste, e cila do t'i shfrytzonte edhe ma tutje turmat punuese te Jugosllavis etj. Ket nuk e ka deshirue klasa puntore as pjesa dermuese e popullit te Jugosllavis. Prandaj kemi vendose te shkojme me guxim rruges se zhdukjes se plote te kapitalizmit ne Jugosllavi.

Per ket na i kemi krijue parakushtet qyshe gjate Luftes shlirimtare. Kudo qe na kemi qene zote te teritorit, kemi likuidue aparatin e vjeter shtetnuer te borgjezis. Na kemi likuidue gjandarmerin dhe policin, institutet e rretheve, komuneve dhe te bashkive etj. Kemi vue organet e reja popullore te pushtetit dhe organet e tija te sigurimit. Kur Vendi u çlirue krejtsisht na e kemi ba kte ne tane territorin e Jugosllavis. Mandej, ne proçesin e luftes çlirimtare na e kemi farkue armaten krejt te, re popullore, e cila ka qene jo vetem kualitativisht e ndryshme nga ushtrija e vjeter jugosllave, por edhe e gatshme me i sherbye popullit dhe me sigurue ndertimin e socjalizmit ne vendin t'one... Kjo asht armate, kuadri komandues i se ciles asht farkue ne lufte, i perbam 90% prej djemve te puntorve dhe katundarve dhe pjesa tjeter prej intilegjences se ndershme popullore, Ma se 94% te kuadrave komandues t'Armates s'one jane komunista, te cilet Partija i ka edukue gjate luftes ase qysh para luftes. 85.000 komunista, tue mos i njehe te rijt e organizuem, gjinden dhe punojne sod n'Armate t'one tue perfeksjonue veten dhe breznit e reja te luftarve ne mjeshtrin ushtarake, per mbrojtjen e pamvarsis se vendit t'one dhe fitoreve te Luftes se madhe shlirimtare.

Qe, ktu qindrojne prioritetet t'ona qe kemi pase dhe kemi para te gjitha vendeve tjera, te cilat kane marre rrugen e demokracis se tipit te ri-demokracis popullore, sepse ne e kemi shkatrrue me temel sistemin e vjeter shoqnuer dhe po ndertojme te riun me temele te reja. Qe, tash per ket arsye Jugosllavija e re, me nji here mbas luftes ka muejte me u-quejte demokraci e tipit te ri, demokraci me te vertete popullore; qe, pikerisht per kte Jugosllavija e re ka muejte, me nji here mbas luftes,me e marr rrugen e ndertimit te socijalizmit ne vendin t'one".

Tue fole mbi periudhen kur ndodheshin ne qeveri Shubashiqi, Shuteji dhe Groli, te cilet perfaqesojshin monarkin burgjezin dhe perkrahesit e saje imperjalista te jashtem, shoku Tito thote:

Tue pase, qysh gjate luftes, parakushtet kryesore dhe perspektivat e kjarta per krijimin e shtetit te tipit te ri ne vend te te vjetrit, ne periudhen e qeveris se perbashket na nuk kemi muejte me iu ba kurrfare koncepsjonesh atyne elementave ne qeveri, te cilet ne te vertete perfaqesojshin interesat e monarkis se rrexueme, te borgjezis dhe perkrahesave te saja te jashtem, d. m, th. reakcionit nderkombetar. Gjate qendrimit te qeveris se ksaje qeverije te perbashket, d. m. th. deri sa ne te n d o d h e s h i n Shubashiqi, Shuteji dhe Groli, prej anes s'aleateve te prendimit mbi ne asht ushtrue presjon i madh. Jane kerkue per klasen borgjeze koncesjone te pamundura. Me kambengulje jane kerkue disa te drejta te tipit te demokracis preodimore, qe ne te vertete duen me thane me ia ba te mundshme borgjesis ne Jugosllavi te ngacmoje luften civile, te hudhi vendin t'one perseri ne kaos dhe mjerim. Ato kane qene tentativa per kercnimin e fitoreve

Vazhdim i referatit te shokut Tito

te Luftes shlirimtare, tentativa per kercnimin e zhvillimit te matutjeshem t'atyne fitoreve, d. m. th. tentativa per pengimin e krijimit te Jugoslavis se re.

Ksaje lufte na i kemi qendrue. Shubashiqi, Shuteji dhe Groli qene detyrue me ike. Gjate presjoneve te disa aleateve na ka ndihmue Bashkimi Sovjetik tue na dhane perkrahje te plote.

Perveç ksaj, kesaje lufte me tentativat e fundit serioze te reakcionit, na kemi muejte me i qendrue bash sepse mbas nesh ndodhej pjesa dermuese e popujve t'one. Fronti popullUer nen udhebeqjen e Partis s'one, ka qene ajo fuqi politike masovike, e cila edhe tash - ne kohen e paqes, kur ishte puna se a do te fitoje e reja apo e vjetra, ka qendrue po aq e unjishme dhe e pa-perkuleshme si edhe ne lufte, kur ishte puna e jetes ase e vdekjes, alternativa - me qene apo mos me qene -, per popujt t'one. Ate vendoseshmeni te veten per t'i mprojte fitoret e Luftes nacjonal-shlirimtare populli e ka çfaqe neper mjet t' organizates se vet te pergjithshme politike, Frontit popolluer, ne votimet e 11 nandorit te vitit 1945, kur 96 % te zgjedhsave votuen definitivisht per Jugosllavin e re, e me kte u a thane fjalen e vet te vendosun „jo" - te gjithe reakcionarve, te cilet, me ndihmen e fuqive te jashtme, kane dashte me u hype popujve t'one ne qafe.

Prandaj, qeverija e perbashket, e cila u-formue me 8 mars 1945, simbas sugjestioneve nga jashte nuk ka qene qeveri e unjishme, e cila t'i pergjigjej ne tanesi gjendjes se vertete ne Jugosllavi. Kjo ka qene vetem nji periudhe kalimtare ne proçesin e rregullimit te mbrendshem te Jugosllavis se re. E ne kte periudhe kundershtaret t'one mbrenda dhe jashte vendit kane pase ende illuzjone se athue „kush do t'a mundin shoqin". Por, tek na kso illuzjonesh nuk ka pase; na e kemi dijte pike per pike se si do te marre fund e gjithe puna, d. m.th. - ne dam te kundershtarve t'one, ne dam te kundershtarve te popujvet t'one. Na e kemi dijte fare mire se as me Shubashiqin, as me Grolin dhe as me Shutejin bashkepunimi nuk do te zgjatte shum, mbassi neve pa tjeter na duhej me shkue shpejte ne rrugen t'one te caktueme kjartazi, kurse ata kane qene dergue ne qeveri - per me na pengue ne ket rruge. Na nuk jemi mashtrue. Mbassi u-bind se nuk do te mundet me na pengue ne qeveri, Groli dha dorehjekje me 20 gusht 1945. Merret vesht, çau vetem ai dhe kurrgja nuk ndodhi. Mbas ketij, mbas dy muejsh, dhane dorhjekje edhe Shubashiqi edhe Shuteji.

Kete ate e bane nen presjonin e jashtem ne pragun e votimeve per Asamblen Kushtetuese. Kjo ka ngja ne kohen kur i tan reakcioni i mbrendshem dhe nderkombtar asht perpjeke, me gjithfare rrenash me e pengue konsolidimin e vendit t'one dhe jane mundue t'i pengojne votimet. Kjo ka qene e mbramja tentative e forte qe te shkaktohet e ashtuquejtuna nderhymje e fuqive prendimore por as kejo nuk pat sukses. Çan vetem Shubashiqi dhe Shuteji, sikurse Groli perpara tyne, kurse pushteti populluer ka mbete dhe, me hov te plote, ec perpara. Po, kundershtaret t'one nuk kane kuptue gjithe çka ka ngja dhe asht ndryshue gjate luftes ne vendin t'one, se ç'fare ndryshim'i thelle ka ngja ne pikpamjet e popujve t'one mbi gjithshka ka qene ne te kaluemen, prandaj kane kurdise plane te ndryshme te pa-realizueshme te cilet, merret vesht, s'aishin si mos me falimentne.

Me qerimin e ktyne njerzve nga Qeverija, situata politike u-ba ma e kjarte. Me ket reakcioni pesoi edhe nji disfate dhe i u-desht me pa se tek ne s'ka ma se çka me ndrrue dhe se klasa puntore dhe populli punues apo pushteti populluer nuk do t' lejoje ma askujt me i shkatrrue fitoret e Luftes nacjonal-shlirimtare. Kane munde me u-binde se me ata ka ngele vetem nji grusht elementash reakcionare ne qytete dhe katunde, e se i tane populli asht me ne".

Mandej shoku Tito kaloi ne paraqitjen e rolit te Partis mbas votimeve qe u-bane per Asamblen Kushtetuese me 29 Nanduer te vitit 1945, mbas sypnimimit te monarkis dhe shpalljes se Konstitutes se RFPJ

„Ne Konstituten qe e aprovoi Asambleja Kushtetuese me 31 kallnduer, te vitit 1946 jane formulue juridikisht fitoret e luftes s'one Çlirimtare, te drejtatnacjonale te te gjithe popujve t'one, te drejtat me te vertete demokratike te qytetarve t'one.

T'a marrim vetem nji artikull te Konstitutes, qe thote:

„Republika Federative Popullore e Jugosllavis asht shtet federativ populluer me forme republikane, komitet i popujve me te drejta te barabarta, te cilet, ne baze te se drejtes se vetvendosjes, tue perfshi te drejten e shkeputjes kane shprehe vullnetin e tyne me jetue se bashku ne shtetin federal".

Qe, keshtu asht zgjidhe dhe formulue juridikisht ke na barazija nacjonale dhe zbatohet praktikisht ne mase te plote.

Mandej, si asht zgjidhe ke na ne Konstitute dhe ne praktike çashtja e pushtetit?

N'artikllin 6 thuhet:

„Ne Republiken Federative Popullore te Jugosllavis i gjithe pushteti buron nga populli, i takon popullit.

Populli realizon pushtetin e vet me ane t'organeve perfaqesuese te pushtetit shtetenuer, te zgjedhun lirisht - keshillave popullere, te cilet, nga keshillat popullore te vendeve deri ke Parlamentet e Republikave dhe kuvendi Populluer i RFPJ, kane linde dhe jane zhvillue ne luften Nacjonal-çlirimtare kundra fashizmit e reakcjonit e qe jane fitorja themeltare e kesaj lufte".

Pra, Konstituta s'ka ba tjeter veçse e ka konfirmue, apo furmulue juridikisht ate shka ka qene korrun qysh gjate luftes, dm. th. pushtetin e popullit, pushtetin e demokracis se vertete popullore. Ky asht njikohesisht edhe nji nga kushtet ma te randesishme per zhvillimin e matejshem te Vendit t'one ne socjalizem. Qysh deri sot ky zhvillim ka shkue aq larg, sa ne rasen ma te pare ka me u-dashte me e ndryshue pjeserisht edhe Konstituten t'one, e sidomos kapitullin IV mbi rendin shoqnor - ekonomik ne Vendin t'one.

Nji nga masat e randesishme qe na asht dashte me ndermarre qysh ne vjeshten e vjet t 1945 ka qene kolonizimi i familjeve te luftarve te luftes Çlirimtare. N'ate kohe ky ka qene per ne nji problem teper i rande, mbassi komunikacjoni ende ka qene i rrenuem. Afro 60.000 familje te ketyne luftareve ne i kemi dergue ne Vojvodine, Baçke e Sllaveni prej, Bosnes e Hercegovines, Likes, Kordunit, Dalmacis, Malit te Zi, Zagorjes, Serbis, Sllovenis etj. Kjo ka qene nji pune grandioze qe ka kerkue perpjekjet maksimale t'aparatit te ri shtetnuer, antarve te Partis e Frontit. Ma se 450.000 hektare toke, shteti u a ka dhane ketyne kolonistave bashke me ndertesat per banim dhe bagti, e perveç ketyne na asht dashte me u-kujdesue dhe per faren dhe me u ndihmue qe t'a punojne token.

Detyra tjeter shum e ngutshme per ne ka qene zgjidhja e çashtjes agrare. Duhej qe te zgjidhej radikalisht kjo çashtje, e cila gjate 24 vjetve ekzistence te Jugosllavis se vjeter ka qene objekt spekulimesh te ndryshme te te gjitha regjimeve.

N'artikullin 19 te Konstitutes s'one thuhet:

„Toka u takon atyne qe e punojne. Ligji cakton ne se mundet dhe sa toke mundet me pase enti apo personi qe nuk merret me bujqesi. Nuk mund te ket prona te mdhaja toksore nder duert private, ne kurrfare baze. Maksimumin e prones toksore private e cakton ligji. Shteti i ep perkrahje dhe ndihme te veçante katundarit te vorfen e te mesem me politiken e tij te pergjitheshme politike, kreditin e lire dhe sistemin tatimor".

Se asht veprue bash njashtu siç thot Konstituta e jone, kte e e dishmojne ligjet t'ona qe jane prue ne lidhje me te. Keshtu, me Ligjin mbi reformen agrare kjo çashtje asht zgjidhe radikalisht. Jo vetem qe asht marre e tane toka e pronarve te mdhaj e u asht dhane katundarve ase nga ajo jane krijue pronat bujqesore te shtetit, porse te gjithe katundarve te pasun me 30 hektare e perpjete toka u asht marre dhe u asht nda katundarve te vorfen. Gjithashtu i asht marre toka edhe kishes tue i lane ma se shumti deri ne 10 hektare, porse edhe ket toke, e cila i asht lane kishes, katundaret kudo e kane paksue.

Keshtu u asht dhane grushti i pare shum i forte elementave kapitalista ne katund - pasanikve te katundit - e jane ndihmue katundaret e vorfen. Pra, kjo asht veç nji prove e forte se ke na edhe ne katund kapitalizmi nuk lehet me u-zhvillue, se shteti, me masa te ndryshme, gjithnji shkon tue ia ngushtue punet ne favor te katundareve te vorfen e te mesem.

Merret vesht, ke na kurrkush prej komunistave, e bile edhe pjeses se madhe te frontistave nuk mbahet me iluzjonin se me kete tashma e kemi eliminue rrezikun e forcimit t'elementave kapitalista ne katund. Jo, per kete na tashma kemi bukur shum eksperience nga praktika, nga zbatimi i masave te ndryshme ne katund, siç jane blemjet e ndryshme - te drithit, leshit etj. dhe nga rezistenca qe bajne kundra ketyne masave bash pasaniket e katundit.

Qe se shka thote mbi ket cashtje Lenjini: „Ekonomija katundare gjithnji mbetet prodhim i vogel mallnash: Ketu ne e kemi nji baze pakufishmenisht te gjane dhe me rranje shum te thella te kapitalizmit. Ne ket baze kapitalizmi ruhet dhe pertrihet ne luften ma te rrepte me komunizmin. Format e ksaj lufte jane: metodat mashtruese dhe spekulimi kundra blemjes se drithit (e prodhimeve tjera) nga shteti dhe, pergjithsisht, kundra shperndamjes shtetnore t'ushqimeve".

A thue se keto fjale nuk mund te vlejne kryekput edhe per ne? Munden sepse ato deri tashti jane tregue te sakta ne mase te plote edhe ne rrethanat t'ona ne katund. Por bash sepse ne e kemi dijte kte, tue mesue prej Lenjinit, na kemi ndermarre dhe do te ndermarrim te gjitha masat, qe te mos i lame elementat e ketille kapitalista spekuluesa e mashtruesa ne katund t'i pengojne masat e ndryshme te shtetit, t'a pengojne forcimin e sektorit socjalist ne katund, t'a kercnojne ndertimin e socjalizmit ne Vendin t'one.

Masa e trete e madhe e shum e randesishme qe kemi ndermarre ka qene nacjonalizimi i te gjitha minjerave, te gjitha fabrikave dhe sipermarrjeve, te gjitha mjeteve te transportit etj., e tash ka pak kohe jane nacjonalizue edhe te gjitha ato te cilat ende nuk kane qene perfshi me Ligjin e pare mbi nacjonalizimin, si p. sh. sipermarrjet industrijale, qe kane pase mbete, te gjitha shtypshkronjat, hotelet e mdhaja, senatorjumet etj. Kesisoji ke na kane hye ne duert e shtetit d. m. th. te popullit jane ba prone e popullit, jo vetem mjetet e prodhimit, por edhe te gjitha entet themolore qe u sherbejne nevojve te popullit, e qe deri tashti kane qene burim pasunimi i disave - kapitalistave.

Nacjonalizimi i ketille rranjesor dhe kalimi i mjeteve te prodhimit ne duert e shoqnis na kane dhane mundesi te kalojme n'ekonomin me plan, na kane dhane mundesi t'a hartojme Planin Pesvjeçar t'industrijalizimit dhe elektrifikimit te Vendit t'one. E gjithe kjo na ka dhane mundsi qe ne vjetin 1947 te kalojme ne realizimin e Planit ne fjale, realizimi i te cilit do t'ia ndrroje krejt fetyren Vendit t'one e do t'a baje ate te lumtun e te pasun.

Tashma i kemi mbrrijte elementet kryesore per ndertimin e socjalizmit ne Vendin t'one. T'a shofim edhe nji here se cilat jane keto elemente:

1.) Pushteti shtetnuer, i cili ka ardhe ne vend te pushtetit te vjeter borgjez asht pushtet i vertete populluer, prej keshillave ma t'ulta te katundeve deri ke organet ma te nalta shtetnore-parlamenti i federates dhe ata te republikave dhe Qeverija e federates e qeverinat republikane. Ky pushtet asht shprehja e vullnetit te popullit, sepse zgjidhet nga poshte nalte nga populli dhe populli mundet qe e hjeke, ne qofte se nuk punon n'interesin e ketij.

2) Ushtrija asht kryekput e ré, ushtri popullore, e cila ka per detyre me e ruejte zhvillimin paqesuer te Vendit, me ruejte fitoret e popullit, te korruna ne luften Çlirimtare.

3) Sigurimi shtetnor, milicija, Udba Drejtorati i sigurimit shtetnor etj. — jane organe te pushtetit populluer qe kane per detyre me e ruejte me syçelti dhe me vigjilue mbi sigurine e vendit dhe te qytetarve, e veçanerisht me luftue kundra çdo perpjekje eventuale qe ka per qellim me e trazue zhvillimin paqesuer dhe perpjekjen e popujve t'one ne ndertimin e socjalizmit ne Vendin t'one. Keto organe kane per detyre mos me lane asnji anmik qe t'a damtoje, ne çfardo menyre qofte, Vendin t'one.

Pra, kemi nji aparat shtetnor te tane kryekput te ri, qe asht kushti kryesuer per zhvillimin e matutjeshem ne rrugen e socjalizmit d. v. th. jane krijue kushtet politike per kete zhvillim.

4) Asht krye nacjonalizimi rranjesuer, keshtu qe mjetet kryesore te prodhimit jane vue ne duer te popullit, d. m. th. t'atyne qe punojne.

Kesisoit jane krijue kushtet ekonomike per ndertimin e socjalizmit ne Vendin t'one.

5.) Ne luften e perbashket kundra okupatorit dhe kundra eksponentave te rendit te vjeter shoqnuer ne Jugosllavi dhe, mbas mbarimit te luftes, nder akcjonet e perditshme asht mbrrijte pikpamja unike e shumices dermuese te popullit, te bashkuem ne Frontin populluer, mbi te gjitha problemet kryesore.

Prandaj, ndertimi i socjalizmit ne Vendin t'one asht çashtje e shumices dermuese te popullit, te bashkuem ne Frontin populluer me klasen puntore ne krye e nen udheheqjen e Partis Komuniste te Jugosllavis.

Shoke!

Ne ket menyre PKJ, fille mbas çlirimit, e kreu edhe detyren e dyte shum te randesishme dhe te rande, e cila rrodhi nga e para, e kjo qe: u krye organizimi i Jugosllavis se re si shtet, por si shtet i tipit te ri-i vertete demokratik populluer, i themeluem ne baza federative, me barazin e plote te te gjithe popujve te Jugosllavis.

Tash u desht pa hezitim me ia b, e kryemjes se detyres se trete, shum te veshtire-te rindertimit te vendit. Dhe kryemjes se kesaj detyre Partija e jone muejti me ia hye me aq besim ne sukses vetem ne saje t'egzistimit t'asaj fuqije organizative ne Vendin t'one, e cila quhet Fronti Populluer i Jugosllavis. Pa Frontin populluer, ne te cilin ndodhet mbare klasa puntore si prijse, ne te cilin ndodhen ne shumice dermuese katundarija e jone puntore, ne te cilen ndodhet rinija e jone, grate t'ona, inteligjencija e jone popullore dhe qytetaret patriote, na nuk do te muejshim mbrenda nji kohe kaq te shkurte me e vendose komunikacjonin t'one, me ndertue e rindertue katundet t'ona te shkatrrueme, me rindrrtue pjeserisht qytetet t'ona, me i rindertue e me i leshue ne levizje fabrikat t'ona e sipermarjet e tjera (pune ne te cilen puntoret t'one kane dhane e po japin edhe sot shembuj te mrekullueshem te heroizmit punonjes); pa Frontin populluer na nuk do te muejshim me nji here, ne vitet e para, me i mbjelle fushat t'ona dhe me sigurue ushqimin e banorve etj.

Aty, n'ate pune te madhe e te veshtire u pa gjithashtu, si ne lufte, qendrushmenija dhe energjija shum e madhe e popujve t'one: puntorve t'one, rinis s'one te lavdishme, grave t'ona, intelegjencis s'one popullore, katundarve e katundareve t'ona e te gjithve se bashku te mbledhun ne Frontin Populluer, kesaj maqine shum te madhe punuese t'aspiratave dhe aksjoneve te perbashketa.

U ndertuen, me shpjetesi te pa shoqe, ura e hekurudha te reja dhe u vendose komunikacjoni, pa te cilin asht e pa mundun çfardo ndermarrje e madhe qofte. Fabrikat, ne doren e mesueme te puntorve e te specjalistave u rindertuen dhe ia filluen punes se vet, tue i dhane prodhimet e para ma te nevojshme popullit t'one ne qytet e katund. Me shpejtesin qe nuk mbahet ne mend, u ndertuen katundet e djeguna e te shkatrueme ne mbare vendin t'one, u spastruen qytete dhe u meremetune shtepi etj., u vendos komunikacjoni i lumejve dhe detar, u mbjellen fushat t'ona deri ne pllamben e fundit. Por, per ket hov shum te madh krijues, u deshten detyre gjithnji ma te reja e ma te medha. Rinija e jone e lavdishme e frymzueme me heroizmin ne pune, kerkoi dhe muerr si detyre-ndertimin e hekurdhes Berçko—Banoviq e Shamac—Sarajeve. Te dyja keto objekte te mdhaja, rinija e jone i ndertoi ne ne nji kohe te shkurte qe nuk

Vazhdim i referatit te shokut Tito

mbahet ne mend deri tash. Keto qene dhuratat e paçmueshme per republiken t'one te re-Jugosllavin e re. Njerzit t'one kerkuen pune jo v e t e m ne rindertim, por edhe detyre te reja dhe i kryen ato me enthuzjazem shum te madh.

Qé, kjo ishte ajo gjaja-sa hovi krijues qe nuk mbahet ne mend, i njerzve t'one, puntorve t'one, rinis s'one, katundarve t'one frontista, inteligjencis s'one popullore, i cili na zgjoi dhe vendosem qe qysh ne prohesin e rinderiimit te marrim ndermarrjen shum te madhe-realizimin e Planit pesvjeçar t'indusirijalizimit te vendit t'one. U pa se na nuk u mashtruem kur besuem se ishte e mundun qysh atehere, vetem dy vjet mbas luftes, me ia hye kryemjes se ksaj detyre shum te madhe. Ne baze te rezultateve te vjetit te pare te Planit Pesvjeçar, u-pa se energjiia e popujve t'one asht e pashtjerrshme, se ata jane koshjent per randesin shum te madhe te kesaj ndermarrjeje per zhvillimin e vendit t'one. Puntoret t'one, ne periudhen prej tri vjetesh, e ngriten shum produktimin dhe i paksuen shpenzimet e prodhimit. Rinija e jone i dha shtetit shum objekte te çmueshme, ne mes te te cileve edhe fabriken e maqinave per vegla ne Zheleznik. Sot ajo e nderton Beogradin e ri, nderton autostraden dhe shum objekte te tjera. Frontistat t'one marrin angazhime gjithnji ma te reja puneje, ndertojne shtepi kooperativiste, rruge, ndertesa te ndryshme banimi dhe kryejne shum punime te tjera shum te randesishme ne dobi te komunitetit.

Shoke, un i ceka fluturimthi rezultatet e mbrrijtuna n'ekonomin t'one, sepse keto jane theme e referateve te shokve te tjere. Due me nenvizue ketu vetem kete, se ke na nuk ka kurrfare shkaku per pesimizem persa u pekret mundesive t'ona ne realizimin e Planit pesvjeçar. Due me nenvizue se na nuk jemi mashtru kur vendosem me e ndertue socjalizmin ne Vendin t'one, sepse ky asht i mundeshem me u realizue e kete e vertetojne rezultatet e deritashme qe i kemi mbrrijte ne te gjitha fushat e veprimtaris.

Prandaj, tue pa ate hov shum te madh krijues ke popujt t'one dhe ekzistimin e pasunive akoma te pa çfrytezueme te vendit t'one, na vendosem, me besim te thelle ne sukses, me ia hye ndertimit te socjalizmit ne Vendin t'one. Kjo asht detyra e jone e katerta dhe ma e madhja, realizimi i se ciles duhet t'a baje jeten e popujve te Jugosllavis ma te lumtun, ma te pasun dhe shum ma te kultrueme se sot.

Shokë!

Në fund të referatin t'im e konsideroj si të nevojshme që, te paktën shkurte, të kthehem në rezoluten e Byros Informative, n'akuzat shumëtë çuditshme kunra Partis t'onë dhe udhëheqësis se saje si dhe ne poteren e fyemjet e tërbueme qe i bahen Vendit t'onë nga anët e dryshme dhe pikrisht prej andej ku kjo aq ma pak mund të pritej.

Po si ngjau që tash, me njiherë, Partija e jonë dhe udhëheqësija e saje u banë fajtore që kundra tyne të ngrihen akuza aq të rrejshme, për të cilat jo vetem secili antar i partis s'onë, por edhe secili qytetar i jonë e dijnë se jane te rrejshme? Si u ba qe tash me nji herë vehet në faj Vendi i jonë që kundra tij te merret nji fushatë aq drastike? T'a shofim se ku qëndron puna? A thue ka me të vertete ndonji shkak real që kundra Partis s'onë dhe udhëheqësis se saje, kundra vendit t'onë dhe popujve të tij, të merret nji qëndrim i atille? A thue asht e mundun që për shkak t'akuzave ne rezoluten e Byros Informtaive, kur ato me të verteta edhe t'ishin të sakta, versulen mbi Vendin t'onë e popujt t'onë me akuza aq te tmerrshme bash ato vende me të cilat kemi jo vetem marrëdhanje normale, por edhe aleate e miqësore?

Ky, shokë, nuk asht sulm mbi udheheqesin e Partis t'onë. Ai asht sulm në bashkimin e Partis s'onë, ai asht sulm mbi bashkimin e fituem me gjak të popujve t'onë, ajo asht thirrje për të gjithe elementat destruktiv për me e shkatrrue ate që na e kemi nder tue sot për lumtunin e popujve t'onë; ajo asht thirrje për luftë civile në Vendin t'onë, thirrje për shkatrrimin e vendit t'onë.

Si ma te randë n'atë rezolute na e konsiderojmë akuzen se na kemi kthye shpinën Bashkimit Sovjetik dhe vendeve të demokracis popullore, se jemi nacjonalista e jo internacjonalista, se kemi braktisë shkencen e marksizëm—lenjinizmit. Un do t'iu përgjigjem vetem këtyne tri akuzave.

E para, në politiken t'onë të jashtme mbas lufte, ne çdo hap, na kemi tregue pajtimin e plotë me politiken e jashtme të Bashkimit Sovjetik, dhe këte e kemi ba sepse ajo politike u asht përgjigjë dhe u përgjigjet edhe interesave te V e n d i t t'onë, interesave të paqes. Ky qëndrim i joni i asht i njoftun mbarë botes, sepse asht shkrue ose shprehë në shum fjalime, si nder konferencat nderkombtare ashtu edhe ne vendin t'onë. E ai qëndrim i joni, d.m.th. besimi e solidarsija në problemet e politiken së jashtme me Bashkimin Sovjetik dhe me vendet e tjera të demokracis popullore, nuk ka qenë vetem me fjalë, por edhe në vepra — dhe këte e din shum mirë jo vetëm seicili qytetar i jonij, por edhe miqët e anmiqët në mbarë botën. (Aprovim frenetik dhe i gjatë).

Masa e parë e KQ të PKJ dhe e qeveris s'onë mbas çlirimit të vendit t'onë, në linjen e politikës se jashtme ka qendrue pikërisht në faktin qe Jugosllavija të lidhet sa ma ngushte, si ekonomikisht ashtu edhe politikisht e kulturalisht, me Bashkimin Sovjetik e me vendet demokracis popullore. Lidhja e pakteve mbi miqësin e ndihmën reciproke, bashkpunimi i gjithanshëm dhe lidhja e pakteve të ndryshme ekonomike e tjera — ka qenë inisjativë e jona dhe ne këte kurkush nuk na ka shty. Na kemi konsiderue se bash kjo asht rruga ma e drejta për zhvillimin paqsuer të Vendit t'onë, për forcimin e ruejtjen e paqës në botë, e gjithashtu edhe për forcimin e demokracis ne vendet e tjera, — siç janë Polonija, Çekosllovakija, Bullgarija, Hungarija e Rumanija.

E, përsa i përket Shqipnis, na kemi lidhë me te paktin mbi ndihmën reciproke, miqsin dhe bashkpunimin e gjith'anshëm bash për arsye që t'i ndihmojmë asaj për me e ruejtë pavarsin e saj. Kemi lidhë me te marrëveshtje ekonomike, të cilat kryesisht kanë qenë ne dam te Jugosllavis, por ato i kemi lidhë sepse kemi dashtë që Shqipnija mos të bahet ma vegël e çdo far tentative eksploatimi e rreziku për pavarsin e sajë. Pra, i kemi dhanë asaj tane ndihmën e mundëshme, atëherë, kur asaj i asht nevojitë ma së tepërmi, dhe ketë ndihmë ia kemi dhanë me nji herë mbas luftës e deri sot.

Deri në ditet e tashme u kemi mbet besnik të gjitha angazhimeve t'ona ndaj shteteve të demokracis popullore. Por, nga ana tjetër, na e kemi theksue nevojën e bashkëpunimit edhe me vendet e tjera sepse e kemi konsiderue se edhe ky asht nji nga kontributet për forcimin e paqës ne botë, sepse e kemi konsiderue që edhe kjo i sjell dobi Jugosllavis, e cila ne luftën e madhe çlirimtare u shkatrrue aq tmersisht. Por, kjo nuk i ka kalue kurr kufijt e ruajtjes kategorikisht të parimeve t'ona te besnikris ndaj marksizmit dhe besnikris ndaj miqve t'onë — BRSS e vendeve te demokracis popullore. Me kët rast më duhet me e theksue se bash na, d.m.th. Jugosllavija, kemi qenë te shpifun randë dhe të rrahmun nga mbarë reakcioni nderkombëtar për shkak te qëndrimit t'onë te pathyeshëm mbi çashtjen e politikës s'onë te jashtëme, e cila ne çdo pikëpamje ka qenë në pajtim me politiken e jashtëme te vendeve të demokracis popullore dhe BRSS. Ky qëndrim i joni njifet jo vetëm prej sejcilit qytetar t'onë por edhe prej mbarë botës. Prandaj, neve, d.m.th. vendit t'onë, i asht ba padrejtësija ma e tmershmja kur na akuzojnë sot se ndahemi nga fronti i demokracis.

Mandej, kishte m'u dashtë që ata të cilët na sulmojnë sot, e këta janë udhëheqësat e kompartive pikërisht nga vendet te cilave na u kemi ndihmue ma së shumti, të kenë te pakten aq ndershmëni sa mos te merren me aso rrenash e shpifjesh të tmerrshme, si p.sh. se na jemi nacionalista, d.m.th. se nuk jemi ma internacionalista etj. A thue falja e damshpërblimeve të luftës prej 25 miljon dollarve Republikës motër te Bullgaris, falja e shumicës se pasunive të popullit që i kanë plaçkitë fashistat bullgar në Jugosllavi, dhe zgjatja e dorës vllaznore popullit bullgar, tue i kalue të gjitha ato të se kaluemes, — a thue ky asht nacionalizëm? Jo, askush ne botë nuk mund te thotë se ky asht nacionalizëm. Kjo asht dishka krejtë tjeter, kjo asht d'shka thellësisht internacionale, njerzore, e sinqertë deri në mohim, tue dashte që ato sakrifica materijale ne lufte të Jugosllavis së shkatrrueme, te cilat popujt t'onë i bajnë ndaj Bullgaris, te sherbejnë si dëshmi se ata i harrojnë te gjitha te këqijat që u janë ba ne te kaluemen, dhe se jo vetëm që i a zgjasin dorën vllaznore por ia japin edhe ndihmën materijale popullit vlla bullgar.

Për nji politike të betillë vllaznimi dhe faljeje asht përpjekë popujt t'onë udhëheqësija e PKJ. te cilen sot e shpifin me aq paturpësi udhëheqësit e PK te Bullgaris.

Mandej, dihet çeshtja se na në vjetin 1946 kemi pasë thatësi të madhe dhe vere te dobët e prap se prap i jemi përgjegje me njiherë lutjes se shokve rumunë dhe u dhamë dymije vagona drithë ne kohen kur atje populli vdiste nga urija, dhe kur edhe ke na ishin kushte të vështira per ushqimin e popullsise. Na nuk i u vuem kurfare kushtesh dhe as qe i pyetëm se kur do të na e kthejnë, por i lamë dhe pritem dy vjet e kur të kishin korrje të mira të na e kthejshin. Ate drith, udheheqësija e jonë e Partis, d.m.th. qeverija e jonë, e dha ne dam të njerzve t'onë punnesa. Por, ate drith njerzit t'onë punuesa u a dhanë me gjithë qejf atyne që kishin ma tepër nevojë per te. A ky asht internacionalizem ne prak thue kjo asht nacionalizëm? Jo, tike, e jo vetem ne fjalë. Po kështu kemi veprue edhe ndaj Polonis ne vjetin 1947 e, edhe ndaj Çekosllovakis, të cilave u kemi dhanë ma se 15.000 vagona, me gjithëse popujt t'onë vuejnë gati edhe kët vjet. E kemi dhanë për arsye se na jane lute, sepse kane qenë ne situate edhe ma te veshtire se na.

E shka bajnë sot përfaqsuesit e atyne vendeve ne mledhjen e Byros Informative, tue nenshkrue rezoluten ne te cilen na e mathin fajtorisht se bajme politike te padrejta ushqimi per banoret t'onë? Flasin mbë nji fare takse drithi etj., gja qe jane thjeshtë mashtrime për njerzit e botës së jashteme sepse ke na seicili e dine se nuk ka kurfare takse drithi dhe se ai nuk ekziston aspak ne vendin t'one. Vështiresit t'ona te ndryshme te cilat rrjedhin nga shkatrrimi i vendit t'onë ne lufte — ata i shfrytëzojne per me e shpif Partin t'one dhe KQ te Partis. Ata nënshkruesa nuk duen me pa se na nuk kemi muejt ne nji per iudhe kaq të shkurte, d.m.th. ne periudhen prej tri vjetesh mbas lufte, me i mposhtë te gjitha vështersit. Kurse ata i kanë mposhte edhe ma pak ato, me gjithëse vështersit e tyne kanë qenë shum ma të vogla se t'onat. Prap se prap ato me qellim të keq na mathin neve gjana të cilat nuk kanë kurfarë bazash. Ata e harrojnë faktin se ne vjetin 1921/1922 udheheqsis së Bashkimit Sovjetik me Lenjinin në krye, i u deshtë me e vue NEP-in t'ashtuquejtunen politike e re ekonomike, perveç tjerash edhe për shkak të veshtersive që ekzistojshin në furnizimin e popullsis me gjanat ushqimore jetësore ne Bashkimin Sovjetik dhe se edhe deri ne vjetin 1929 ka pase vështërsina ne ket pikepamje ne BRSS. E pse atehere menjiherë neve nuk na i ajofin vështërsit qe i kemi përpara? A nuk asht ky ilojalitet ekstrem nga ana e të gjithë këtyne nenshkruesave t'asaj rezolute? E, nga ana tjetër a thue ndihma e jonë qe e kemi dhanë ne kohen kur edhe na kemi pasë vështërsina nuk asht internacionalizëm, internacionalizem ne praktike, ne vepra, e jo ne fjalë? Ata qe na sulmojne padrejtësisht tash a thue nuk mendojne se nji dite do të duhet te kuqen kur njerzit e tyne t'i pyesin pse nuk e kanë thanë te verteten?

(Duartrokitje të gjata)

Për ata njerz nacionalizëm asht pse na mburremi me viktimat t'ona ne luftë, se mburremi me suksesat t'ona ne ndertimin e vendit, se mburremi me punëtoret t'onë, rinin t'onë, Frontin t'onë Popullor, se mburremi për të gjitha ato te cilat me te vërtetë i admiron mbare bota e ndershme. Këte ata e konsiderojne nacionalizem! Ky asht realitet i pa-mohshëm të cilin nuk mundet me e mposhte askush dhe me të cilin na mundemi me të vërtete me u mburr. A thue mundemi na me hjekë dore nga çdo gja dhe të themi se jemi me të vërtetë nacionalista vetem sepse kjo asht thane në rezoluten e Byros Informative? Kuptohet, se na nuk mundemi me pohue që faktet, te cilat ke na e thonë te kunderten — nuk janë fakte, dhe se e vërteta asht ajo që asht shkrue ne rezolute. Nuk mundemi me e pohue kët gja vetëm e vetem pse asht shkrue dhe nenshkrue ne rezoluten e Byros Informative. Ata nenshkruesa nuk e kane pasë aspak parasysh te vërtetën objektive. E ata e dijne fortë mire se shka asht e verteta objektive e shka asht nji subjektive. Ata, sjelljen e tyne jo vetem ndaj KQ të PKJ, por edhe ndaj Jugosllavis, d.m.th. ndaj fakteve qe e provojne të verteten objektive, e konsiderojnë si marksiste:—leniniste. Bash e kundërta: kjo nuk asht marksiste—leniniste! E vërteta asht se ajo sjellja e tyne asht krejtësisht ilojale dhe jo objektive ndaj Partis s'onë e vendit t'onë. Ky asht rezultat i nji gabimi të tmerrshëm. Tash te gjitha keto kane marre nji hov shum të madh, e të çuditeshem, per me muejt n'atë menyrë te shduket prestigji i Partis s'onë dhe udhëheqesis saje, qe n'ate menyrë të hiqet lavdija e popujve të Jugosllavis mbi luften e tyne heroike, që n'atë menyre te shkilen te gjitha ato suksese të shumta që i kanë mbrrijtë popujt t'onë me viktima shum te mëdhaja e me rrëkeja gjaku, që n'atë menyre te shkatrrohet bashkimi i Partis s'onë, i cili asht garancija e ndertimit te suksesshem te socjalizmit ne vendin t'onë dhe e realizimit të jetës ma te lumtun të popujve t'onë.

«Shokë, une nuk kam qellim qe ketu të polemizoj shum me ketë rezolucjon te Byros informative, qe asht plot me të paverteta. Këto e din çdo njeri i vendit t'onë sepse çdo njeri ke na e din se çka asht e vertetë dhe çka s'asht. Çdo

Vazhdim i referatit te shokut Tito

njeri ne vendin t'onë e din se ke neve nuk rritet kapitalizmi, por përkundrazi, ndertohet socjalizmi — e bile me nji rithem bukur të shpejtë. Çdo njeni, jo vetëm ke na por edhe jasht vendit t'onë, e din, se na në periudhen e mbas—luftes kemi mbërrijtë sukcese kolosale ne ndertimin e vendit t'onë. Çdo antari të Partis s'onë, dhe jo vetëm çdo antari te Partis, por edhe çdo qytetari te vendit t'onë, i asht i njoftun mirë legaliteti i Partis s'one, te cilen e ka fitue me pushke ne dore ne luften Çlirimtare kunder okupatorit dhe atyne, qe ne vitin 1921 e kane hjedhe n'ilegalitet.

(Duertrokitje frenetike)

Shoke, nuk ka qene veshtire per kerkend me betue kontradikcjonin ne formulimet e rezolucjonit te Byros Informative. Nga nji ane neve na padisin se jemi oportunis, se lejojmë rritjen e kapitalizmit në katund, se katundarët si pasi i konsiderojmë si faktor kryesor ne ndertimin e socializmit, se shkojmë simbas vijes se restaurimit të kapitalizmes, me fjale tjera—se Jugosllavin e re e shëndrrojmë ne shtet borgjez etj., kur se nga ana tjeter na padisin se i shtrengojmë dhe i komandojme katundaret — sikurse shkruejnë tash disa prej këtyne t'ashtuquajtunve teorifej të marksizmit. Me nji fjalë, trillohet çdo gja vetëm qe pështjellimi ke turmat e tyne të bahet sa ma i madh, mbasi nuk munden ma me iu mbushë menden me këto padina të pathemelta. Mandej, pohohet se e ndertojmë socjalizmin tepër shpejtë sa, çil e mbyll syt, nxjerrim urdhna dhe ligje etj. Pra na ne fund na mveshin po ate, që dikur na e kanë vesh Milan Grol' dhe i gjithë reakcjoni mbrenda dhe jashta vendit t'onë.

(Pranime dhe klithem frenetike: «Tito—Partija!»)

Asht gja e çuditshme që në ke të rezolucjon na mveshet se e kemi mshefë nga masat kritiken që i asht ba udhëheqsis s'onë nga ana e PK(b) të BRSS tue na mathë se jemi frigue prej masave për vehten t'onë. Na nuk e kemi shpallë jo pse jemi frigue për vehte, por pse kemi pase frigë që kjo të mos shkaktojë pezmatim edhe ma te madh kundrejt atyne qe na kanë paditë padrejtësisht. Nenshkruesit e rezolucjonit e dijne shum mirë se na nuk kemi mejtë me e shpallë letren e drejtuene nga ana e KQ të PK(b) te BRSS, ne të cilen ka qenë e shkruene: «tepër rezervat». Po me gjith ate, këta nënshkruesa tash na mveshin ketë gja si faj t'onin.

Shokë, në qoftë se ata, te cilet na padisin ne kete menyre kanë pasë për qellim që te na nxijne ftyren, ta përlyejne vendin t'onë, udhëheqsine dhe Partin t'one, atë here ketë e kane mbërrijte vetem pjesërisht dhe për nji kohë te shkurtë. E verteta do te fitojë, me doemos, sepse kjo e vertetë përbahet prej fakteve të pamposhtëshme, të cilat nuk do të muejnë me u-mshefë për nji kohë te gjate para proleterijatit të vendeve të tjera. Tek e mbramja shumica e njerëzve qe kanë marre pjesë ne krijimin e padinave n'ate rezolucjon, i përfaqsojnë ato vende qe ne zhvillimin e vet të mbas luftes kanë mbetë shum e shum mbrapa Jugosllavis. A nuk do të kishte qene ma urti qe këta kritikues ta kritikojne vehten dhe punen e tyne, mbassi ke ata ka plot e përplot të meta dhe gabime te çdo lloji. Por, ndoshta pikrisht per ketë arsye iu asht dashte me i përlye udhëheqsit t'onë, Partin t'one dhe vendin t'onë?

Shokë, neve tash mundohen nga te gjitha anët me na mesue abecen e marksizem—lenjinizmit, e këtu këta gjejnë qime ne ve dhe nxjerrin citate nga veprat e Marksit, Engelsit, Lenjinit dhe Stalinit tue mos u bamë se na ma qysh moti këto citate i kemi perdorë dhe i perdorim praktikisht. Ata tash na mohojnë se jemi marksista—leninista. Po në bazë te ciles shkence na, a-po Partija e jonë, kishim muejtë me mbërrijtë rezultate aq kolosale? A thue ne vitin 1941 na kemi shkue n'anen e Bashkimit Sovjetik, ne luften për jetë dhe vdekje, në bazë te konceptit trockist, apo nga besnikija ndaj marksizmes—leninizmes, pra teoris, që ne praktikë asht realizue dhe po realizohet ne BRSS, nën udhëheqjen e shokut Stalin? Logjika e thotë se na kemi hye në luftë sepse kemi qenë marksista—leninista jo vetëm me fjalë, por edhe me vepra.

(«Ashtu asht» — pranim frenetik. Të gjithë delegatët ngrihen ne kambë dhe thërrasin: «Heroj Tito»).

Roli kolosal i PKJ ne luften Çlirimtare dhe kalimi me sukses, nga ana e sajë, i te gjitha veshtirsinave, ka qenë vetëm rezultat qe na kemi udhëheqë dhe kemi dijtë me u-orjentue ne situatat ma të veshtira ne bazë te doktrinës marksiste—leniniste. Prandej, me krijue nji unitet te këtillë Partije sikurse asht i t'oncs, nji Parti kaq të lavdishme sikurse asht e jona, me e zgjidhë çashtjen nacionale ashtu sikurse e kemi zgjidhë na, me krijue nji vllaznim dhe bashkim të popullit sikurse e kemi krijue na në Jugosllavi, me e çue luftën Çlirimtare nën kushtet ma të veshtira deri ke fitimi përfundimtar dhe me i ndërtue të gjithë ato gjana, qe i kemi ndërtue na mbas lufte, tue iu afrue ndërtimit te socjalizmit në vendin t'onë — mundet vetëm populli të cilin e udhëheqë nji parti Komuniste kaq e farkueme sikurse asht e jona, mundet vetëm Partija që i njefë ligjet e zhvillimit shoqnor dhe bazohet ne doktrinën e marksizmes—leninizmes.

(Të gjithë delegatët ngrihen në kambe dhe thërrasin: «Tito—Partija»)

Kur ne, mbas të gjitha atyne që kemi ba dhe ba me të vërtetë, na mohohet se kemi shkue, nga njifarë pikpamje, në rrugë te reja, deri në krijimin e të gjitha këtyne, atëhere do me thanë me e shpallë marksizmën—leninizmën si dogëm, diçka që nuk i nënshtrohet ma zhvillimit, pamvarsisht nga kushtet e reja të krijueme. Kjo asht jodialektike; e na me ketë rast i kemi ndejtë besnik pikrisht doktrinës së Leninit që thotë, tue e citue Engelsin: «doktrina e jonë — ka thanë Engelsi për vehte dhe për shokun e tij te përmendun (Marksin—shenim i T.)— nuk asht dogëm, por udhëheqja për akcjon». Lenini mandej thotë: «në ketë parim klasik me nji fuqi të mrekullueshme dilë të kjartë asht theksue ajo anë e marksizmës, qe gadi gjithënji lilet ne harresë. Tue lanë ne harresë ketë gja, marksizmin na e bajmë te njianshëm, të cunguem dhe te vdekun. Na nxjerrim prej tij shpirtin e tij te gjallë, na i gërmojmë bazat e tij teorike rrajësore — dialektikën, doktrinën mbi kontradikcjonin e gjithanshëm dhe te plotë te zhvillimit historik; na e gërmojmë lidhjen e sajë me detyrët e caktueme praktike t'akcjes, epokë, te cilat munden me u ndrrue ne çdo kthesë te re historike ...» Mandej Lenini thotë: «e pikrisht ne kohën t'onë, sidomos ne mes t'atyne që u interesojnë fati i marksizmës ne Rusi shpesh herë ndeshen njerëz, që nuk e shofin pikrisht ketë anë të tyne. Por, çdokujt i asht e kjartë se në vjetet e fundit Rusija ka jetue aq thyemje t'ashpra, që me shpejtësi te jashtzakonshme dhe jashtzakonisht ashpër e kanë ndrrue situatën, situatën shoqnore—ekonomike, e cila i cakton në mënyrë ma t'afërme dhe direkte kushtet e veprimit e prandej edhe detyrat e veprimtaris...» «Pikrisht sepse marksizmi nuk asht dogëm e vdekun, as edhe ndonji farë doktrine e përmbarueme, e gatë e pandryshueshme, porse udhëheqje e gjallë për akcjon, pikrisht për ketë arsye ai nuk ka meujtë mos me i pasqyrue ne vehte ndryshimet e ashpra shkatrrimtare të kushteve të jetës shoqnore...» Lenin libri XV. «mbi disa cilsi te zhvillimit historik të marksizmës».

Qe, kështu ka folë dhe ka mësue Lenini, e neve duen me na detyrue që n'udhën e dërtimit të socjalizmit t'u përmbahemi rreptësisht disa recepteve.

Shokë, kur asht fjala se a ka pasë a jo gabime në punen e Partis s'onë deritash, atëhere merret vesh se, askush ne Partin t'onë nuk do të pohojë se nuk ka pasë. Asht e dijtun se na vet i luftojmë pamëshirë gabimet t'ona, jo vetëm ne Parti por edhe publikisht, para mbarë popullit te vendit t'onë. Neve kurrënjiherë nuk na ka ardhë turp me i pranue gabimet t'ona, që kanë qenë, jane gjithnji dhe do të jenë, por përpiqem dhe duhet te përpiqem që ato ne Partin t'onë te jenë sa ma të pakta. Na i zbulojmë dita ditës gabimet dhe përpiqemi me i ndreqë. I ndreqim nganjiherë shpejtë, nganjiherë ngadalë, por këto jane gabime me nji karakter krejtsisht tjetër nga ai i atyne që na mvishen. Gabimet t'ona mundemi me i pa na vet, mundem me i pa antarët e Partis s'onë dhe turmat t'ona populore, sepse këto janë gabime të lidhuna me realitetin t'onë te përditshëm. Ato shpesh herë na mëshojnë kres, sepse nganjiherë nuk i zbulojmë e nuk i shofim me kohë. Po, cila Parti asht krejt pa gabime? Nuk ka aso partije, nuk ka asi njeriu, që punon e nuk gabon.

Na e mveshin se ndër ne nuk ka as kritikë as autokritikë. Kjo asht mosnjoftje e gjendjes te na. Këta kritikuesa, nënshkruesa të rezolucjonit, le ta këndojnë cilindo prej fjalimeve ase artikujve t'onë e menjiherë kanë per te pa se kanë fluturue n'ato padina të tyne. Pikrisht sepse e dijnë se ç'randësi ka kritika dhe autokritika për nji parti revolucjonare, kemi mbërrijtë te krijojmë nji Parti aq monolite, si asht e jona. Pikrisht për këte, Partija e jonë ka muejtë me i mposhtë te gjitha veshtirsitë e me mbërrijtë, ne praktiken e vet, rezultatet ma të mdha mbas PK(b) të BRSS.

Shokë, me padina te pavërteta ne rezolucion të Byros Informative e me fushatën shpifëse përjashta kundra Partis s'onë dhe vendit t'onë, ne tanë, Partija e jonë asht vue ne nji provë te randë, ma te randën ne historin e vet. Asnji Parti tjetër komuniste përveç PK(b) te BRSS, nuk do te kishte muejtë me u-ba ballë atakimeve kësisoji e mos me u-shkatrrue si t'ishte prej letre. Kuptohet, kjo sprovë e madhe do t'u a qesë bojen te gjithë atyne të cilet nuk e kanë vendin ne nji Parti Komuniste kaq të çelnikueme, siç asht e jona. Këta janë disa individë, elementa të luhatun jo të shëndoshë e anmiqë, te cilët deri tash janë maskue ne Parti, si kanë qenë p.sh. Zhujoviqi e Hebrangu. Njerzit e këtillë e ngrehin kryet përpjetë zakonisht në dipët ma të veshtira për Partin e ne menyra të ndryshme veprojnë çiltas kundra Partis tue kujtue se ka ardhë çasti i tyne i dishruem. Këta farë njerzish zakonisht dalin dhe kanë me dalë patjetër nga vallja e revolucjonit, sepse ata janë te damshëm jo vetëm per Partin t'onë e Vendin t'onë, por edhe për zhvillimin e matutjeshëm te drejtë te socjalizmit, përgjithësisht. Dhe këtu na do te mbetemi te papërkulshëm, konseguentë, ashtu siç kemi mësue prej Lenjinit e Stalinit. (Duertrokitje. «Ashtu asht»).

Shokë, jam përpjeke ne këtë referatin t'im bukur te gjatë t'arrije që kuadrat e reja t'ona te njifen ma tepër me zhvillimin e punën e Partis Komuniste të Jugosllavis, te njifen me anet e sajë te dobëta e pozitiv. Në qoftë se ai kam arrijtë kësaj dhe kete që, ndermjet te tjerave të tregoj se ç'rrol kolosal ka luejtë uniteti i Partis s'onë ne mbrritjen e suksesevë të saje, atehere kam mbrrijtë shum, sepse vetem asgjasmi i frakcjoneve e krijimi i unitetit te pathyeshëm të Partis s'onë e ka ba te mundun qe ajo per njimend te bahet pararoja e klases punetore e në vitin 1941 të vehet ne krye të popujve te Jugosllavis se robnueme e t'i udhëheqi ne luften çlirimtare, me luften deri ne ngadhnjimin mbi okupatorët e tradhtarët e Vendit. Ky unitet ka qenë ne te kalueme, pengu i të gjitha fitoreve, te cilat kanë randësi historike dhe jasht kufijve të Vendit t'onë. Por, ky unitet nuk asht unitet i zakonshëm, i cili mund te jetë edhe ne Partiat tjera, bile edhe n'ato fashiste. Ky asht unitet sa per unitet, sa për paqe të zotit ase sa për ndonjifare dishipline sa per dishiplinë. Jo, ky asht unitet revolucjonar i partis revolucjonare, i cili ia banë të mundun pararojes se klases punore që t'a kryej deri ne fund misjonin e vet revolucjonar. Prandej, na duhet t'a ruejmë unitetin e Partis s'onë prej te gjitha atakimeve, sepse ai asht pengu i ngadhnjimit te socjalizmit në Vendin t'onë.

Sot Partis s'onë i kërcnohet për serë rreziku i madh prej elementave te ndryshme e të mshefet anti—Parti, të cilet mbas thirrjes së Byros Informative kane çue kryet për me kanose unitetin e Partis. Por kësaj rradhe këta fare elementash anti—Parti nuk i kanosin vetëm unitetit të Partis s'onë por edhe unitet të popujve te Vendit t'onë. Prandaj, kjo kërkon nga ne që të jemi te pëpajtueshëm ndaj të gjitha përpjekjeve për shkatrrimin e unitetit të Partis s'onë e popujve t'onë. Uniteti i Partis s'onë asht i pandashem prej vllaznimit e bashkimit të popujve e prandaj, ne antarve të Partis Komuniste te Jugosllavis, na bjen përgjegjësi aq e madhe. Prandaj, shokë, të jemi të pameshirshem kundra te gjitha shmangëjeve ne Partin t'onë, t'a reujmë unitetin e pastërtin e saje. t'a zotnojmë sa ma tepër shkencen marksiste—leniniste, t'i edukojmë cilsit themeltare të komunistave,—kritiken e autokritiken, si nji prej armëve ma te forta te komunistave ne punen e perditshme ne zbatimin e drejtë të vijes se Partis.

Ma ne fund, shokë, kishem me nënvizue se na do te punojme me sa fuqi kemi, që marrëdhanjet ndermjet Partis s'onë e PK(b) te BRSS perseri të ndreqen. Na shpresojmë se shokët udhëheqesa te PK(b) të BRSS do te na apin mundësi që këtu, mu ne vend, te provojme gjithshka asht e pavertetë ne rezolucjon. Na konsiderojmë se vetem ne ket rasë e mënyre asht e mundun te konstatohet e verteta.

Shokë, tue perfundue referatin t'em theksoj se Partija Komuniste e Jugosllavis deri sot e ka kryeme nderë misjonin e vet historike, thellësisht jam i bindun, se ka me e krye ne t'ardhmen me nderë edhe ngadhnjim ndertimin e socjalizmit ne Vendin t'onë, se me patundshmenin dhe unitetin e sajë me besnikin e sajë të patrandshme ndaj shkencës se Marksit, Engelsit, Lenjinit, Stalinit, do t'a provojë me vepra se s'asht shmangë prej rruges se kësaj shkence.

(Mbarimi i referatit të shokut Tito u-përshendet me duertrokitje dhe brohoritje frenetike. Nepër sallë shpërthyen thanjet: «Rrnoftë Tito! «Rrnoftë Komiteti Qendror», «Stalin—Tito!»)

LAJME NGA BOTA

Njisite e armates Demokratike e vazhduen veprimtarin ofensive

ATHINE

Radio Stacjoni i Greqis së lirë lajmëron se gjatë ditës 24 korrik, ne frontin e Pindit verior anmiku nuk bani kurrfarë akcjoni ofansive, por u kufizue vetëm ne zjarrin e njisive te veta t'artileris dhe n'aktivitetin e aviacjonit. Njisit e armatës demokratike e vazhduen aktivitetin e ofansives së tyne me grupe te vogla nder radhet e anmikut dhe në mbrapavijen e tij. Asht sidomos intensiv aktiviteti i zhvilluem në rrugen Polikastano—Cotili, e cila sherben per furnizimin e anmikut. Në ketë front, gjatë dites, anmiku pati 13 te vdekun e 18 të plagosun.

Në Maqedonin prendimore njisit e armatës demokratike, e kryen me 22 korrik nji sulm mbi fuqit e anmikut në lëvizje. Në baze te shenimeve te mbledhuna deritash, anmiku ka pasë 35 te vdekun dhe 40 te plagosun. Ndjekja e anmikut te shpartalluem vazhdon. N'Epir ku anmiku e vazhdoi ofansivën ne zonen Sulija me qëllim që te siguronte komunikacjone për furnizimin e Prevezës—Janinës — Koricës, njisit e armates demokratike i prapsojnë ne mënyrë efikase, me manevrat dhe aktivitet ofansive, të gjitha sulmet e anmikut.

Në ditet e fundit asht shtue sidomos aktiviteti i njisive diversante t'armatës demokratike te cilat e shkatrruen nji seri te tanë rrugesh kryesore e ndihmëse dhe e penguen furnizimin e rregullt t'anmikut. Në këto akcjone u hodhen n'erë nji kompozit hekurudhore dhe tre kamjona ushtarake dhe ju shkaktuen anmikut humbje serioze në njerëz.

Në Pelloponez, njisit e armatës demokratike e sulmuen dhe shkatrruen nji bataljon t'anmikut në zonën e Kallavritit. Në luftime anmiku pati 28 te vdekun dhe 80 të plagosun.

—o-o—

ATHINE

Agjensija Frans Pres lajmëron se gjyqi i naltë monarko—fashist në Janinë i gjykoi për vdekje 48 patriot grekë dhe 9 me burgim te përjetshëm.

KRIZA NE FRANCE

PARIZ

Korespondenti i Tanjugut lajmëron:

Me 24 korrik para dite u mbajtë mbledhja e parlamentit francez, ne të cilen radikal—socialisti Andre Mari, te cilit i asht besue mandati për formimin e qeveris së re, i parashtroi orjentimet e ardhëshme te politikës se vet. Tue folë mbi përbamjen e qeveris, Andre Mari theksoi se gjoja don me mbledhë njerëz me mejtime politike. Për sa i përket çashtjes se votimeve kantonale, Andre Mari i pranoi kërkesat e lëvizjes degoliste te mbledhjes së popullit dhe deklaroi se qeverija e tij nuk do te marri kurrfarë inisjative për me i shtye votimet e përmenduna. Tue ba fjalë mbi situaten ekonomike te vendit, ai vuni ne dukje se Franca prodhon «shum pak e shum shtrejtë». Përveç kësaj, Franca eksporton në zonën e dollarve vetem te dhjetën pjesë t'atyne që importon. Tue parashtrue çeshtjen e kreditove ushtarake mbi te cilën ra qeverija e Shumanit, Mari u kënaq vetëm me premtime te pakjarta se do te merren masa që t'i paraqiten parlamentit «sa ma parë projektet e kursimeve te mundshme».

Tue folë mbi politikën e jashtme te qeveris s'ardhëshme franceze ai deklaroi se rekomandimet e konferencës se Londonit mbi Gjermanin do t'a caktojnë edhe ma tutje drejtimin e politikës franceze ndaj Gjermanis. I njillojit asht edhe rasti me planin Marshall, ne te cilin Franca futet pa kurrfarë rezervash. Në fund te parashtrimeve te veta, Andre Mari vuni në dukje se qeverija e tij do të kerkojë prej parlamentit autorizimet e nevojshme që te mundet, pa përfaqsuesat e popullit, me sundue me anën e dispozitave me fuqi ligjore.

Mandej përfaqsuesi i Partis Komuniste të Francës, Fransoa Biju, ne fjalimin e tij vuni në dukje se pakënaqësija e përgjithshme e turmave të gjana popullore e ka shkaktue ramjen e qeveris së Shumanit dhe se, prandaj asht e domosdoshme me i ba ndryshimet e nevojshme ne politikën e qeveris s'ardhëshme. Mirëpo, Andre Mari nuk banë kurrfarë ndryshimi veç keqaime. Mbasi vuni në dukje se qeverija, e cila e gëzon besimin e qarqeve te bursavo, nuk mundet me e gëzue besimin e klasës puntore, Biju deklaroi se grupi parlamentar komunist do të votojë kundra Andre Marit.

—o-o—

NE HUNGARI U-ZBULUE NJI GRUP SABOTUSASH EKONOMIK DHE SPIJUJSH

BUDAPEST

Agjensija telegrafike hungareze lajmëroi se në bazë te komunikatës se ministris se punve te mbrendshme, ne Hungari u burgosen 62 persona, nga te cilët 55 nepunsa te ministris hungareze te bujqësis. Në bazë te hetimeve u konstatue se të burgosunit janë njerëz te dalluem te Hortit, të cilët qysh nga çlirimi kanë punue vazhdimisht ne shkatrrimin e ekonomis hungareze tue sabotue zbatimin e reformes agrare dhe te masave përparimtare ne bujqësi. Në krye te këtyne sabotuesve, ndodhet shefi i seksjoneve të ministris se bujqësis, Bella Periecki, i cili ishte i lidhun me agjentat e nji fuqije të jashtme dhe u jepte atyne shenime rezervate mbi planin ekonomik Trevjeçar.

—o-o—

TENTATIVAT E REAKCJONIT ITALJAN PER ME COPTUE BASHKIMIN SINDIKAL TE PUNTORVE

ROME

TASS lajmëron:

N'intervisten me korispondentin e gazetës «Unita» sekretari gjeneral i konfederates gjenerale italjane të punës, di Vitorio, deklaroi:

Vendimi i fundit i këshillit nacional të shoqnis së puntorve katolikë italjan tregon se udhëheqsat e partis demo—kristjane dhe sundueset e sajë, te cilët ndodhen mbas tyne, përpiqen me e shkatrrue bashkimin sindikal.

Tue përmendë vendimin e demokratëve kristjan per me krijue t'ashtuquejtunen «Organizaten e lirë sindikale» të re, di Vitorio tha se ajo, tue u mbështet në «shoqnin e puntorve katolik italjan» do të bahet pa tjetër organizatë klerikale, konservative, e cila do t'i nënshtrohet partis dhe qeveris demo—kristjane. Nji organizatë e ketillë nuk do të mundet me terhjekë nji numër te madh njerzish punuese.

—o-o—

PUNTORET KERKOJNE NXJERRJEN JASHT TE TRATHTARVE NGA SINDIKATAT

ROME

Korispondenti i Tanjugut lajmëron:

Tentativa e udhëheqsave sindikal demo—kristjan për me e coptue konfederatën gjenerale italjane të punës, ka shkaktue pezmatim te thellë ne radhën e puntorve italjan. Konfederata gjenerale italjane e punës merrë per çdo ditë telegrame të shumta, ne te cilat puntorët italjan me përkatsi te ndryshme politike, tue përfshi këtu edhe antarë te partis demo—kristjane, e shprehin vendosmenin e tyne për me mbetë te bashkuem dhe kerkojnë që te gjithë trathtaret e klases puntore te qiten jasht organizatave sindikale.

—o-o—

ME MIJA TE PAPUNE NE QYTETET E BIZONJES

BERLIN

TASS lajmëron:

Korispondenti special i «Pravdes» në Berlin, Jurij Korolkov, i përshkruen rrjedhimet e reformes monetare të zbatueme ne Gjermanin prendimore, si dhe ne zonen e okupueme Sovjetike te Gjermanis.

Ka kalue nji muej, shkruen ai, mbas zbatimit te reformës separatiste monetare në Gjermanin prendimore, e me mija të papunësh i mbushin për çdo ditë bursat e punës ne nji seri qytetesh në Bizonja.

Perfaqesite e organizatave demokratike ne SH.B.A. e akuzojne qeverin per politiken e saj te jashtme

Agjensija „Tass" njofton:

Shume perfaqesues t'organizatave sindikale, te zezakve, te grues dhe t'organizatave te tjera demokratike qe jane çfaqe ne komitetin per perpilimin e programit te partis se Trete, njizanit e kane kritikue politiken e jashtme te Shteteve te Bashkueme t'Amerikes. Ata kane vue ne dukje se politika e jashtme, e bazueme ne letren e Valasit dergue Gjeneralisimussit Stalin, asht mjeti ma i mire per arritjen e paqes se pergjithshme.

Perfaqesuesit e organizatave t'amerikanve me origjine poloneze si dhe ata me origjine italjane, greke dhe çifute e akuzojne qeverin e Shteteve te Bashkueme t'Amerikes per politiken e saje te jashtme agresive, qe s'asht gja tjeter veçse nji trathti e interesave reale te popullit amerikan. Ish profesori i universitetit te Kolumbis Miler ka parashtrue, n'emen te keshillit nacional te shkenctarve dhe t'artistave, propozimin se partija e rë duhet pa vonese me u perpjeke per thirrjen e konfederates Sovjeto-Amerikane, ku do te vehen themelet e permiresimit te marredhanjeve reciproke me Bashkimin Sovjetik dhe per paqen e qendrueshme.

Zezaku Gjons ka deklarue se 22 organizata nacjonale te zezakve, te cilat numrojne se bashku ma se 6 miljone antare, kerkojne jo vetem aplikimin e legjislatures popullore, por edhe organet legjislative dhe ekzekutive te zhvillojne lufte kundra politikes se regjimit.

—o-o—

Kongresi i partis se Valasit e gjykon partin demokratike dhe republikane

Agjensija „Tass" njofton:

Ne kongresin e partis se Trete per zgjedhjen e kryetarit te SH. B. A-es kane marre pjese ma se 10.000 persona, me gjithe fushaten e madhe qe e ka ndermarre shtypi dhe radjo me qellim te diskrititohet partija e rë, tue perdore me keto raste metoden hitlerjane te frigsimit me „gogolin komunist". Ne kongres kane fole perfaqesuesit e organizatave masovike, te puntorve, te farmerve dhe t'inteligjences amerikane. Fjalim me randesi ka mbajte ish kryetar'i seksjonit per çashtjet e zezakve ne partin republikane Çarls Hovard. Te gjithe oratoret i kane gjykue partit republikane dhe demokrate, te cilat jane ba sherbtore te pasanikve amerikane.

—o-o—

Ne teritorin e zones sovjetike t'okupacjonit ne Gjermani po zbatohet reforma monetare

Berlin: Agensija „Tass" njofton:

Komandanti suprem i pushtetit ushtarak sovjetik ne Gjermani marshall Sokolovski dha nji urdhnese me daten 24 te k. m. ne te cilen thuhet se, me qellim te perfundimit te reformes monetere dhe perforcimit te qarkullimit monetar ne zonen sovjetik t'okupacjonit dhe ne qytetin e Berlinit, tue fillue nga data 25 korrik do te hyejne ne perdorim banknotat e reja-markat gjermane te bankes gjermane t'emisjonit. Banka e emisjonit asht urdhnue qe prej dates 25 deri me 28 korrik te kryejne shkembimin e rajhsmarkave dhe rendmarkave me kuponat specjale te ngjituna, te cilat tash gjinden ne qarkullim me markat e reja ne propocjon 1:1.

Moneta prej metali mbetet ne qarkullim me vleften normale. I vetmi mjet i ligjshem pagese ne zonen sovjetike t'okupimit dhe ne mbare teritorin e qytetit te Berlinit jane markat gjermane te bankes gjermane t'emisjonit dhe moneta prej metali qe gjindet tash ne qarkullim.

—o-o—

Kriza e Berlinit asht rrjedhim i politikes se SH.B.A. -ka deklarue kandidati i partis se trete per vendin e kryetarit Henri Valas

Agjencija „Rajter" njofton:

Se ne mbledhjen e dates 25 te kongresit te partis se Trete ne Filadelfi Henri Valasi ka pranue kandidaturen per kryetar te SHBA dhe zgjedhjet e nandorit. Senatori Glen Tejlor asht zgjedh per kandidate te partis te Trete per vendin e nen-kryetarit.

Ne fjalimin qe ka mbajte Valasi ne ket mbledhje, e ka gjykue politiken e jashtme amerikane e veçanerisht ne lidhje me Gjermanin. Valasi ka deklarue se kriza e Berlinit asht rrjedhim i politikes se SH.B.A. gjate ketyne dy vjeteve te fundit. Deri sa te bajme marreveshtje me Bashkimin Sovjetik ka thekesue Valasi, Gjermanija do te jete burim i çdo krize botnore. Politika e SH.B.A. ne Gjermani asht zhvillue me deshire pushtimi dhe profiti, ka perfundue Valasi.

—o-o—

Amerikanet i eksportojne me aeroplana rezervat e gjanave ushqimore nga Berlini

Agjensija „Tass" njofton:

Fletorja „Nojes Dojçland" shkruen se aeroplanat amerikane kane fillue me eksportue nga Berlini gjanat ushqimore, kryesisht konzerva. Nji gjest i ketille i amerikanve spjegohet me faktin se ata mendojne qe asht e pakuptim me i lane rezervat e gjanave ushqimore ne sektoret prendimore te Berlinit, mbasi kjo deri diku do t'i ishte ndihme per ruset.

LAJME TE SHKURTA

BEJRUT: Simbas lajmeve te shtypit kryetar'i qeveris s'Iranit ka deklarue ne Bagdat se do t'a vazhdoje luften kundra çifutve deri sa Palestina te mos jete krejtesisht ne doren e arabve.

—o-o—

NEUJORK: Sekretarijati i organizates se kombeve te bashkueme ka komunikue se me daten 27 te ketij mueji do te mbahet sesjoni i keshillit te sigurimit, ku do te shqyrtohet çashtja e Palestines dhe e Indonezis.

—o-o—

TOKJO: Nga inondatat e fundit ne provincen Fuçjan asht bä nji dam i madh, i cili kapet rreth 34 triljone dollare. Ne kete krahine jane rrzue 2366 ndertesa. Korrja asht pengue kryekput. Ne rrethet ku asht ba inondata kane mbete pa kulm mbi krye ma se 375.000 vete dhe nji numer i madh ka ra viktime.

TOKJO: Ne lidhje me atentatin kundra sekretarit gjeneral te Partis Komuniste te Japonis, Tokuda, ne mbare Japonin po perhapet vala e protesteve. Fletorja „Akahata" shkruen se udheheqesija e Partis Komuniste po merr telegrame te shumta nga puntoret dhe organizatat e tyne te ndryshme, ku protestohet kundra terorit fashist dhe kerkohet dorehekja e qeveris se tashme.

—o-o—

PRAGE: Organet e sigurimit shtetnuer çekosllovak kane arrestue udheheqesin e grupit te spijujve Vlladimir Knotekun, i cili gjate ngjarjeve te frorit ka ike ne Gjermani, prej kah me 15 qershuer asht kthye ne Prage i maskuem dhe me pashaporte angleze.

Botim i Këshillit Krahinuer te Frontit popullor — Shtypshkroja Krahinuer e Frontit Popullor Pajtimet ne fletore i pranon: Administrata dhe ekspedicioni.

Vdekje fashizmit — Liri Popullit

RILINDJA

ORGAN I FRONTIT POPULLUER TE KOSOVES E METOHIS

Poštarina plaćena u gotovu
Taksa postale e paguejtur

ИЗЛАЗИ ДВА ПУТА НЕДЕЉНО: ЧЕТВРТКОМ И НЕДЕЉОМ

DEL DY HERE NE JAVE: T'EJTEN DHE TE DIELLEN

Redaksija Prishtine
RrugaEmin Duraku Nr. 1

PAJTIMET
per 1 vit 192 din
— 6 muej 96 —
— 3 muej 48 —

Dorshkrimet nuk kthehen

Odgovorni urednik XHELADIN
Drejtori pergjegjes HANA

Vjeti IV Nr. 130 | PRISHTINE, e ejte 29 Korrik 1948 | Çmimi 2 dinarë

Kongresi i Peste i Partis Komuniste te Jugosllavis

Referati i shokut Aleksandar Rankoviq mbi punen organizative te Partis Komuniste te Jugosllavis

Kur u-paraqit shoku Rankoviq ne tribune, gjithe delegatet u-çuen ne kambe dhe me duertrokitje entuziaste e pershendeten, tue brohoritë: „Leka, Leka"!

Ne referatin e tij shoku Rankoviq tha:

„Shoke dhe shoqe:

Tue paraqite n'emen te KQ te PKJ referatin mbi punen organizative dhe gjendjen ne PKJ, duhet me dhane ne vija ma te shkurta procesin e ndertimit te Partis s'one nga periudha e konsolidimit te saje, d.m.th. prej 1937, si dhe gjykimin mbi format e llojllojshme organizative ne ndertimin e Partis. Kjo nevojitet jo vetem per me çmue autokritikisht punen organizative te Partis s'one, ndertimin organizativ te saje, por edhe qe te nxirren mesimet e nevojshme, te domosdoshme per ndertimin dhe perforcimin e matutjeshem te Partis s'one, per edukimin dhe zhvillimin e antarve, te partis".

Tue paraqite zhvillimin e luftes per konsolidimin dhe perforcimin organizativ te Partis, shoku Rankoviq foli mbi zbulimin e e anmiqvet ne KQ, te cilet vjete me radhe kane sabotue e mashtrue klasen puntore dhe Kominternin. Udhëheqesija e re e Partis, me shokun Tito ne krye, e ka shpetue Partin prej shperndamjes, para se ciles e ka pase çue Gorkiqi dhe anmiqet e tjere. Udhëheqesija e re ka muejt me e zgjedhe krizen ne Parti, ne saje te besnikis se kuadrit t'ulët, pastertis dhe pahelmatisjes se shum organizatave te partis. Tue realizue ne tanesi detyrat e saja themelore (pastrimi i Partis prej elementave te huej, sigurimi i unitetit te saje, mobilizimi i krejt aktivit te partis kunder grupimit dhe frakcionizmit, perforcimi organizativ i Partis si organizator i luftes se masave punonjese, edukimi i kuadrave te reja udhëheqese dhe ngritja e njerezve te rij ne vende udheheqse) u-ndermuer qerimi energjik i organizatave te Partis prej te gjithë oportunistave e likvidatorve te ndryshkun dhe te papermirsieshem. Ktu shoku Rankoviq njehë emnat e nji numri te madh elementash anmiqe frakcjoniste e anti-parti, qe jane hedhe jashte rreshtave te Partis. Keto kane qene masat e para, qe i kane dhane mundesi KQ te PKJ me iu perveshe zhvillimit te shpejte t'organizates se Partis.

Tue i forcue dhe zhvillue organizatat e partis, udheheqesija e re e partis iu pervesh pertrimjes s'organizates se partis ne te gjitha provincat e vendet, ku nuk ka pase. Keshtu, qysh ne veren e vjetit 1938, asht mbajte konferenca krahinore per Bosne e Hercegovine, ne te cilen asht formue udhëheqesija krahinore, kurse qysh ne vjetin 1940 asht mbajte konferenca provinciale per Bosne dhe Hercegovine ne te cilen jane vue detyret per punen e matutjesheme dhe asht zgjedhe Komiteti provicial. Gjithashtu ne Maqedoni asht pertri organizata e partis ne vjetin 1939, e ne vjetin 1940, ne konferencen e vendit te partis per Maqedoni asht zgjedhe udheheqesija e saje. Nen kushtet e konsolidimit t'organizatave te partis ne disa provinca, jane mbajte kongrese qysh gjate vjetit 1937, kurse ne Kroaci e ne Slloveni jane zgjedhe komitetet qendrore.

Randesi te madhe ka pase konsulta e vendit e PKJ, mbajtun ne Qershuer te vjetit 1939, ne prezence te perfaqesuesve te te gjitha krahinave me perjashtim t'asaje te Maqedonis, konsulte ne te cilen, perveç te tjerave, asht shtrue si detyre pranimi i antarve te rij ne Parti ne rendin e pare prej rradheve te proletarijatit industrial, femnave e katundarve te vorfen, e mandej forcimi i punes teorike, e politike, si dhe disiplina e partis etj.

Partija asht perpjeke — thot shoku Rankoviq — qe shperpjestimi ndermjet te saje numerike dhe influences politike te Partis te likuidohet dhe qe Partija edhe numerikisht te rritet e te masovizohet sa ma pare. Ngritja ideologjike dhe naltësimi teorik i kuadrave, ngritja e tyne politike, asht mbrrijte ne rendin e pare tue studjue Historin e PK (b) te BRSS, gja qe e kane ba jo vetem antaret e partis, por edhe rrethi ma i gjane i simpatizuesve n'organizatat masovike te pa-parti.

„KQ asht perpjeke qe te ndertohen organizata themelore te tilla te partis — celula, te cilat si ne pikepamje te vendit te qenjes se tyne, ashtu edhe ne forme, ne metoden e punes, ne permbajtjen e punes, — te jene ne gjendje me udheheqe luften dhe krejt jeten e klases puntore dhe te masave punonjese, ne pergjithesi" — thekson shoku Rankoviq — Kështu krijohen dhe forcohen celulat e partis neper ndermarrje dhe ne katund. Tue u-udheheqe prej fjalve te shokut Stalin, qe „kuadrat vendosin gjithshka", KQ ne politiken e vet te kuadrave ka ndjeke principet themelore te politikes bolshevike mbi kuadrat, ne pershtatmeni ne realitetin t'one. (Kjo pjese e parashtrimit te shokut Rankoviq pershendetet me duertrokitje te parreshtuna). Tue ndermarre ndamjen e drejte te tyne, KQ i nep ndihme kuadrave n'organizatat e mbrapambetuna, nalteson kuadra te reja, formon kuadrin nacional, ne menyre qe çdo kombesi t'a kete kuadrin e vet, i lidhe kuadrat me masa, shton pranimin e femnave ne Parti dhe n'udheheqesin e partis. Tue analizue strukturen e organizates se Partis, shoku Rankoviq thekson se krejt puna e Partis ka qene e unjisueme n'udheheqsinat e partis: komitetet e vendit, rrethit, rejonit, qarkut, te krahines, provinces dhe KQ nacionale, se te gjitha organet udheheqesa qysh prej 1938 e deri ne pushtimin e Jugosllavis kane qene zgjedhe nder konferenca, se asht ba drejte ndamja e punes nder sektoret themelore ma te randesishem te veprimtaris se Partis: politik, organizativ, sindikal, te rinis, agjitaciono - propagandistik etj. Gjithashtu jane formue prane udhdheqsinave te Partis organe te ndryshme (komisione e aparate teknik).

Shprehja e zhvillimit dhe fuqizimit te forte t'organizates se Partis kane qene konferencat shumta te mbajtuna gjate vjete 1940, ç'prej atyne te rrethit te deri n'ato te provinces, ku kane marre pjese ma se 1.500 delegate.

Mbas ketyne ka ardhe Konferenca e V e Vendit (prej 19-23 Tetuer 1940, ne Zagreb), e cila asht mbajte ne marreveshtje me Kominternin dhe i ka pase te gjitha te drejtat e Kongresit.

„Randesija e Konferences se V-te te Vendit, - thekson shoku Rankoviq - qendron ne faktin se ne te asht shprehe unanimiteti, si rezultat i unitetit te vertete ne Partin Komuniste. Ma ne fund randesija e saje asht ne faktin, se n'ate, asht zgjedhe njizanit Komiteti i ri Qendruer i PKJ, i cili numronte 29 antare. Asht zgjedhe Byroja Politike prej 7 antareve, e si sekretar gjeneral i PKJ asht zgjedhe veçanarisht shoku Tito. (aplauz frenetik). Ne KQ te ri te PKJ kane hye 14 puntore, 12 intelektuale - revolucionare profesionista, 2 nepunesa dhe nji katundar". Perveç konstatimit te rezultateve te shumta te deritashme, jane konstatue gjithashtu te meta dhe dobesina dhe jane caktue masat per zhdukjen e tyne. Ne konference jane shtrue detyret per punen dhe forcimin e matutjeshem te Partis, te ci'at jane precizue ne rezolucion, zbatimit te se ciles i u perveshen st udheheqsinat e Partis, ashtu edhe te gjithe antaret.

„Tue Praktikue linjen e lidhjes sa ma te gjane e sa ma te forte me masat, Partija i ka kushtue kujdes te veçante punes n'organizatat masovike te jashta - partis, veçanarisht ne sindikata, gjithushtu i ka kushtue kujdes te veçante punes me te rijt e me femnat" -tha shoku Rankoviq, tue kalue tregimin e rrugeve dhe metodave per masovizmin e Partis, per sigurimin, e rolit te saje udheheqs dhe per zhvillimin e aktivitetit te saje te gjithaneshem ne masat ma te gjana punonjese te vendit. Tue qendrue ne krye te masave, Partija ka zhvillue lufte te vendosun dhe perleshje t'ashpra, nepermjet te cilave u-çelnikosen antaret e saje, si dhe klasa puntore, dhe u-pregatit lufta vendimtare, te cilen popujt t'one, nen udheheqjen e PKJ e bane kunder pushtuesave fashista dhe ndihmesave te tij. „Ne keto lufta perfundon shoku Rankoviq, u-farkue kuadri i militanteve te pafrigshem te klases puntore, i cili ma vone ka qene edhe thelbi themeluer dhe udheheqes i revolucionit popullue".

Tue e konsiderue rinin si burimin e pashterun te Partis, PKJ ka ba çmos per t'a ndalue punen anti-parti dhe anmiqsore qe kane zhvillue ndaj rinis Gorkiqi e anmiqet e tjere, tue prue ne vitin 1936, deri edhe vendimin mbi shperndanjem e SKOJ-it, si organizate me vehte e rinis. Per ket qellim qysh kah midisi i vjetit 1937 KQ i PKJ mori vendimin mbi formimin e komisionit te rinis prane KQ te PKJ, i cili ma vone u-ngrit ne KQ te SKOJ. PKJ shtroi perpara SKOJ detyra te veshtira e me pergjegjesi, te cilat-tue zbatue besnikisht vendimet e Kongresit te VI te RKJ dhe Konferences se V te Vendit te SKOJ-it, mbajtun ne Gusht te vjetit 1939-ay i ka krye me ndere. Ne keto suksese te rinis ka kontribue shum Konferenca e VI e Vendit e SKOJ-it, mbajtun me 8 Shtatuer 1940. „Levizja unike perparimtare e rinis u-ba, ne luften e pakursyeshme kunder te gjitha regjimeve reakcionare te Jugosllavis se vjeter, mbeshtetje e forte e Partis s'one ne lufte per kerkesat politike dhe ekonomike te popullit punonjes te Jugosllavis", thekson shoku Rankoviq, i pershendetun me aprovime frenetike.

„PKJ i ka kushtue gjithashtu kujdes te madh punes me grate. Perkundra botkuptimit borgjez mbi poziten e grues ne shoqnin kapitaliste perkundra levizjes feministe te grave, e cila kerkon „zgjidhjen» e çeshtjes se grues ne kuadrin e sistemit borgjez e nepermjet te luftes se pamvarun te grave per te drejtat e veta kunder mashkujve. Partija Komuniste e shtron ceshtjen e grues ne baze te shkences te Marks-Engelsit, tue tregue se rruga per zgjidhjen e çeshtjes se grues - asht rruga e luftes revolucionare kunder sistemit te klasave, rruga ku femnat duhet te zane vendin e tyne ne luften revolucionare te proletarijatit, » tha shoku Rankoviq, tue parashtrue gjanesisht edhe ma tej format organizative, te cilat i ka perdore Partija tue udheheqe levizjen e grues, e ne saje te cilave ajo u tregue plotesisht e afte me i krye te gjitha detyrat me pergjegjesi dhe me i bajte sakrificat ma te medha ne lufte per liri dhe pamvarsi te vendit te vet.

Mbas nji analize te shkoqitun te luftes per konsolidimin e Partis, forcimin e saje organizativ dhe ndermarrjen e rolit udheheqes nga ajo ne masat ma te gjana, shoku Rankoviq tha: «Tue i krye te gjitha detyret e veta, te cilat i shtroi Konferenca e V e Vendit si persa i perket çeshtjes se forcimit organizativ te Partis, ashtu edhe ne çeshtjen e punes ne te gjitha organizatat masovike, PKJ e ka dyfishue numrin e antareve te vet e tue luftue per zbatimin e linjes, fitoi autoritet edhe ma te madh.

(vazhdon ne faqen e dyte)

Referati i shokut Aleksandar Rankoviq mbi punen organizative te Partis Komuniste te Jugosllavis

(vijon nga faqja e pare)
dashunin dhe besimin e masave, gja qi i ka dhane mundesi qe ne diten e okupates te Jugosllavis te jete e afte t'u prije masave ne luften e armatosun.» (duertrokitje)

Puna Organizative e Partis ne luften Nacional — çlirimtare

Ne momentin e okupimit fashist te Vendit t'one, Partija Komuniste e Jugosllavis ka qene e aftesueme per me punue nen kushtet e okupacjonit.

KQ i PKJ i ka thirre te gjithe popujt e Jugosllavis, te gjithe komunistat ne lufte kunder zaptuesve hitlerijane.

Komunistat e Jugosllavis — tha mandej shoku Rankoviq — tue iu — pergjegje thirrjes se KQ te PKJ, i jane perveshe ma energjikisht se kurre kryemjes se te gjitha detyrave, te cilat i ka paraqite para tyne Partija dhe udheheqesija e saje, tue dijte se nga energjija dhe shpejtesija ne zbatimin e direktivave, mvaret krymja e detyres ndaj popullit te vet, klases puntore, Partis se vet, ndaj Bashkimit Sovjetik — vendit socjalist.Se shpejti ne mbledhjen historike te KQ te PKJ, te mbajtun me 4 Korrik te vitit 1941, asht vendose me e fillue luften e amortosun. Per zbatimin e ketij vendimi asht marre nji varg i tane masash organizative dhe politike dhe jane dergue disa antare te KQ te PKJ ne vise te ndryshme. Organizatat e Partis e kane kuptue mire direktiven per lufte t'armatosun dhe e kane fillue zbatimin e saje ne jete. Turmat popullore i jane pergjegje thirrjes se Partis dhe kane hye n'arradhat partizane. PKJ muejti me organizue levizjen partizane, me i ngrite popujt ne kryengritje, sepse e ka zbatue drejte linjen politike, sidomos ne çashtjen e mprojtjes se vendit, por rolin themelor e ka luejte solidariteti i organizates se Partis.

Tue i realizue vendimet e konferences se V-te te vendit ne fillim te luftes s'armatosun, Partija e jone e ka dyfishue numrin e antareve te vet dhe ka pase 12 000 antare dhe afer 30.000 antare te SKOJ-it (duertrokitje). Me gjithse relativisht ne numer e vogel, por me cilsin e vet, me pervojen dhe kurajon e saje Partija e jone ka qene e zoja me i krye te gjitha detyrat qe jane paraqite para saje.

Tue i zbatue detyret e Konferences se V-te te Vendit, Partija e jone ka krijue baza te forta ne shum qendra industrijale - sipermarrje si edhe ne katunde ne mbare Vendin t'one.

«Tue i zbatue konkluzat e Konferences se V-te te Vendit mbi perforcimin e punes n'ushtri — vazhdoi shoku Rankoviq — organizatat e Partis e bane vashdue, — sidomos perpara rrezikut te luftes, i cili kercnonte popujt e Jugosllavis me e zhvillue edhe ma teper punen organizative propagandistike n'ushtrin Jugosllave. Pervec tjerave, kjo pune ka kontribue gjithashtu qe organizatat e Partis, qysh ne ditet e shkatrrimit t'ushtris Jugosllave, te marrin masat ma te suksesshme per mshefjen e armeve dhe te materjalit tjeter luftarak, si edhe me nji here mbas okupimit te Vendit te fillojne formimin e grupeve nga rradha e puntorve, studentave, nxanesve dhe rinis katundare per stervitjet elementare ushtarake . . . Ne pjese te mire, ne shum vise te Vendit t'one ato grupe jane ba berthamat e arradhave te para partizane».

«Komunistat jane tregue te pjekun, — tha ne vazhdim shoku Rankoviq — jo vetem ne trimni personale por edhe ne zotsin me organizue, me mobilizue dhe udheheqe turma popullore ne luften çlirimtare. Organizatat e Partis jane tregue te zojat qe, ne kushtet e reja t'a riorjentojne shpejte punen e vet ne kryemjen e detyrave ushtarake, t'a koordinojne si punen ne teritorin e okupuem, ashtu edhe punen ne teritorin e lire edhe ne formcionet e armatosuna».

«Tue luftue energjikisht per zbatimin e vijes se Partis, — theksoi mandej shoku Rankoviq, — per kryemjen e drejte dhe te shpejte te te gjitha direktivave, organizatat e Partis i kane pastrue energjikisht rradhet e veta nga te gjithe oportunistat, te luhatunit dhe paniket, tue pranue me guxim ne Parti te gjithe ata qe, ne lufte kundra okupatorit, kane tregue trimni, guxim, vetmohim dhe vet-inisjative».

Komiteti Qendruer I PKJ jo vetem qe ka tregue vijen themelore por edhe iu ka dhane ndihme direkte organizatave te Partis tue i dergue antaret e Komitetit Qendruer ne vise te ndryshme, ku ata u kane dhane udheheqesive ndihmen e duhun dhe e kane transmetue pervojen e fitueme ne krahinat tjera. Ne zbatimin e vijes se Partis ka pase edhe shmangeje nga ana e disa udheheqesive, gja qe e ka pengue organizimin e drejte dhe te shpejte si edhe udheheqjen e kryengritjes popullore.

Mbas okupimit bullgaro-fashist te Maqedonis asht çfaqe puna anmiqsore dhe sabotuese e sekretarit t'atehereshem te Komitetit Provincjal Shatrovit-Sharlos, i cili e aprovoi okupimin e Maqedonis, e keputi lidhjen me KQ te PKJ, organizaten e Partis se Maqedonis e lidhi me Partin puntore (komuniste) te Bullgaris, sabotoi organizimin e kryengritjes dhe hodhi parullen „Maqedonija Sovietike". Per ket arsye KQ i PKJ e perjashtoi Shatrovin prej KQ te PKJ dhe nga Partija, e Kominterna e aprovoi qendrimin e KQ te PKJ qe organizata e Partis ne Maqedoni te jete edhe matutje ne kuadrin e PKJ.

Ne vazhdimin e referatit te vet, shoku Rankoviq mandej foli mbi gabimet serioze qe jane ba ne fund te vitit 1941 ne Serbi. Ne disa qarqe te Serbis, me rastin e terheqjes s'arradhave partizane, jane terhjeke edhe udheheqesit e Partis, keshtu qe keto vise kane ngele pa organizata te Partis. Ne mes te Komitetit Provincjal dhe Komiteteve te qarqeve nuk ka pase lidhje mjaft te forte. Disa organizata te Partis kane pase qendrim te luhatshem ne demaskimin e rolit tradhtar te Drazho Mihajloviqit. Nuk i asht kushtue kujdesi mjaftueshem forcimit organizativ te Frontit popullor. Nuk asht ba mobilizimi ma i gjane i puntorve neper qytete. vone asht fillue formimi i njisive te mdhaja ushtarake.

Organizata e Partis ne Malin e Zi ne vitin 1942 ka ba nji seri gabimesh sikurse: zbatimi sektar i vijes se Partis, qendrimi gabueshem ne çashtjen e forcimit te rolit udheheqes te Partis ne luften Nacjonal-çlirimtare, lanja mbas dores e punes organizative dhe edukative ne Parti etj.

Ne Hercegovine gabimet jane shprehe ne shtremnimin e vijes se drejte politike te Partis ne menyre sektashe, ne hudhjen e parolles sektashe »T'a sovjetizojme Hercegovinen« etj.

Ne Slloveni asht gabue, qe arradhat e para partizane kane dale menjihere ne mal ne vend se me ndejte ne katunde dhe ka qene mobilizue vetem aktivi i Partis. Ka ngja qe disa organizata te Partis kane mshefe fetyren prej turmave. Ne vendet e okupueme prej fashistave italjane ka pase çfaqje oportunizmi, keshtu qe kryengritja asht zhvillue ma teper ne vendet e okupueme prej gjermaneve. Nga mungesa e vigjilimit, n'organizaten e Partis se Shtajerskas anmiku asht pervjedhe ne Parti.

Nga mungesa e vigjilances dhe konspiracjoni i dobet okupatori ne Vojvodine i ka dhane grushte te mdhaja Komitetit Krahinuer ashtu edhe shum organizatave te Partis.

Ne Kosove dhe Metohi bash per ket arsye ka ra ne dore t'anmikut nji numer i madh i aktivistave. Gabimisht asht çmue situata qe per shkak te shovinizmit te Shqiptarve nuk kane muejte me qendrue arradhat partizane serbe ne Kosove. Asht mbajte qendrimi sektar ne pikpamje te perbashkimit te masave ne frontin e unjisuem antifashist

Pervec suksesave te dukshme ne ditet e para te kryengritjes ne Kroaci ka pase edhe nji varg gabimesh e te metash. Tek sekretari i Komitetit te vendit ne Zagreb jane çfaqe tendenca frakcioniste dhe mungese te plote dishipline; ay ka tentue me i transmetue kto ne tane organizaten, ka shpife njikohesisht kundra KQ te Partis Komuniste te Kroacis dhe kundra vendimeve te tija. Per ket pune sekretari i KV asht perjashtue nga Partija e i tane komiteti asht ndrrue per shkak te mungeses se vigjilances. Edhe ne Kroaci ne fillim asht mobilizue vetem aktivi i Partis. Turmave kroate dhe aktivizimit te tyne per te marre pjese ne kryengritje nuk u asht afrue me vendosmeni. Nuk asht punue mjaft ne krijimin e Frontit nacional-çlirimtar.

„Kur sot, tha shoku Rankoviq tue perfundue ne lidhje me ket çashtje, — mbas kalimit te rruges se madhe dhe te lavdishme te luftes nacional-çlirimtare, flasim mbi gabimet dhe te metat qofte te neve disave, qofte te disa organizatave, atehere ketoe bajme jo vetem si detyre ndaj Partis, porse me qellim qe nga keto gabime te nxjerrim mesime te vlefshme dhe t'ia percjellim aktivit t'one te Partis dhe te gjithe antarve te Partis.

Burimi i te gjitha ketyne gabimeve, dobsive dhe te metave gadi gjithmone dhe ne te gjitha organizatat ku jane çfaqe ka qene moskuptimi i vijes se drejte politike te Partis dhe detyrave organizative ose zbatimi i ngadalshem dhe shablon i ketyneve".

„Ketu duhet me nenvizue se ne kushtet e luftes,— vazhdoi shoku Rankoviq-se shum organizata te Partis-si n'ushtri ashtu edhe ne terren - jane mbajte shum konferenca te Partis ne te cilat jane ba zgjedhjet e udheheqesive te Partis. Ndermjet tjerave po i bijme shembujt qe vijojne:

Ne Malin e Zi, ne vjeshten e vitit 1941, jane mbajte konferencat e te gjitha rretheve dhe qarqeve, ne te cilat jane zgjedhe udheheqesite e rretheve dhe qarqeve.

Gjate vitit 1942 dhe 1943, ne Kroaci jane mbajte konferencat e Partis ne pjesen ma te madhe te qarqeve, ne te cilat jane zgjedhe udheheqesite e Partis. Me 25 dhetuer 1943 asht mbajte Konferenca krahinore per Istren, ne te cilen asht zgjedhe komiteti krahinuer.

Ne disa qarqe ne Serbi ne vjeshten e vitit 1941 jane mbajte konferencat e Partis dhe jane zgjedhe udheheqsite e Partis (Uzhice). Ne vitin 1943 asht mbajte Konferenca e qarkut ne Zajeçar, mandej nji numer i madh konferencash te rretheve (Jablanice, Toplice).

Ne Slloveni, gjate vitit 1942 jane mbajte disa konferenca te rretheve te Partis, ne te cilat jane zgjedhe komitetet e rretheve. Ne ket vjet asht mbajte Konferenca e I-re Sllovenaçko Primorjes.

Ne Bosnje dhe Hercegovine ne vitin 1942, asht mbajt ne Bihaç Konferenca krahinore e Partis per Bosanska Krajina, ne te cilen asht zgjedhe Komiteti krahinuer.

Ne vitin 1943 ne Maqedoni asht mbajte konsulta Provincjale e partis.

Mandej shoku Rankoviq foli mbi format organizative te Partis n'arradhat e para partizane. Organizata themelore ne çete, si rregull asht: nji çete — nji çelule. Çelulat ma te mdha ndahen ne seksione neper togje. Organizaten e batalјonit e ka udheheqe byroja e batalјonit, sekretari i se ciles ka qene njikohesisht zavendes komisar politik i batalјonit. Ndersa arradhat jane te lidhuna me teritorin e qarkut te vet, organizata e Partis n'arradhet asht e lidhun me Komitetin qarkuer, e udheheqsi i Partis n'arradhe ka qene antari i Komitetit qarkuer e n'ushtri zavendes komisar politik i arradhes. Me Krijimin e ushtris nacjonal-çlirimtare organizata e Partis n'ushtri merr forma te reja pune. E mandej asht nji çete — nji çelule, byroja e batalјonit asht udheheqsija e Partis ne batalјon, e ne kuadrin e brigades dhe te divizjonit formohet komiteti i brigades dhe i divizjonit si udheheqesi e organizates se Partis te brigades ase te divizjonit. Per shkak te rritjes gjithnji ma te madhe t'ushtris nacjonal-çlirimtare dhe te detyrave gjithnji ma serioze te cilat kane dale para saje, krijohen drejtoratet politike qe kane per detyre me e ndihmue zhvillimin dhe forcimin e organizates se Partis, forcimin dhe permiresimin e punes organizative te Partis te veprimtaris se pergjithshme politike ne njisit ushtarake dhe ne terren neper te cilin kalojshin njisite. „Drejtoratet politike kane qene organe instruktoresh te KQ te PKJ". — tha ne perfundim shoku Rankoviq ne lidhje me ket çashtje. Komesaret politike, te cilet kane qene shpirti njisive ushtarake, kane luejte nji rrol vigan ne krijimin dhe zhvillimin e Armates s'one si dhe ne ngritjen politiko-ushtarake dhe ne perfundimin e saje organizativ.

Mandej shoku Rankoviq theksoi se sa randesi te madhe i ka kushtue Partija ngritjes ideologjike t'antarve te vet. Ne te gjitha viset e Jugosllavis ne teritorin e lire dhe t'okupuem, veçanerisht ne njisita ushtarake, jane mbajte kurse te shkurta per studimin e bazave te marksizem-lenjinizmit, te vijes se Partis s'one dhe te çashtjeve organizative. Neper keto kurse ka kalue pjesa ma e madhe e komunistave, udheheqesave ushtarake dhe politike edhe puntorve politike ne terren.

Punen ne territorin e okupuem Partija e jone e ka shique si nji detyre ma te randesishme te veten. „Nji prej parakushteve shum te randesishme per funkcjonimin e drejte dhe te sigurte t'udheheqsive te Partis ne territorin e okupuem ka qene ndertimi dhe organizimi i forte i aparatit teknik: banesat ilegale letter njoftimet per levizje t'ilegaleve dhe, ma ne fund, shtypja dhe shperndamja e materjalit", — tha shoku Rankoviq ne lidhje me ket çashtje. Gati ne te gjitha komitetet e rretheve, e te qarqeve ka egzistue teknika e Partis, ku jane shtype proklamatat, afishet dhe materjali tjeter i Partis. Tek udheheqesite kombtare te Partis, ne territorin e okupuem, ka qene teknika ku jane shtype edhe librat. Komiteti Provincjal i Serbis ne shtypshkronjen ilegale ne Beograd ka shtype Historin e PK (b) te BRSS. Çashtjet e lenjinizmit. Gazeta ilegale „Glas" dhe nji seri afishesh, proklamatesh, lajmerimesh etj. Teknika e Komitetit Provincjal ne Beograd, qysh me 7 nanduer te vitit 1942, e ka shtype fjalimin e shokut Staljin, te mbajtun me rastin e pervjetorit te Revolucjonit te tetorit dhe per nji gjysem ore e ka shperndа neper Beograd. Teknika ilegale ne Slloveni ka pase gjate Luftes Nacjonal-çlirimtare 120 mjete teknike te shtypit dhe 20 shtypshkronja, ne te cilat jane shtype ma se 800 libra dhe broshura te ndryshme, ma se 400 lloje gazetash dhe nji numer shum te madh afishesh, proklamatash dhe lajmerimesh etj. Prej prillit te vitit 1941 e deri ne prillin e vitit 1943 ne shtypshkronjat ilegale te Lubljanes jane shtype 76.000 kopje te gazetave, 72 000 kopje broshura, 1.375.000 afishe etj. Organizatat e Partis, ne te gjitha qytetet e okupueme, kane pase humbje te mdha. Keshtu ne kohen e okupacjonit, organizata e vendit e Partis ne Beograd ka humbe 20 antare te Komitetit te vendit, prej te cilve 5 kane qene edhe antare te Ko-

(vazhdon ne faqen e trete)

Referati i shokut Aleksandar Rankoviq mbi punen organizative te partis Komuniste te Jugosllavis

(vijon nga faqja e dyte)

miteti Provincial per Serbi, 60 antare te komiteteve te reoneve dhe ma se 1.000 antare te PKJ. Gjate okupacjonit ne Zagreb jane vra 11 antare te Komitetit te vendit, 23 antare te komiteteve te reoneve dhe 6 antare te Komitetit te vendit SKOJ-it (BRKJ).

Pjesa dermuese e antarve dhe e udheheqsave te Partis s'one kane pase qendrim heroik perpara anmikut ne burgje, llogore dhe ne vendet e pushkatimit ase te varjes. Perkunder shembujve te panumerta te heroizmit, vetmohimit dhe te trimnis duhet permende edhe qendrimi frigacak, trathtar dhe provokues i disave, sikurse jane Ratko Mitroviq, Vasilije Buha, Vera Miletiq dhe Andrija Hebrang, te cilet — tue kapitullue para anmikut per t'a shpetue jeten e tyne qyqare — kane trathtue çashtjen e Partis dhe jane ba arm'e okupatorit dhe e anmikut te klases".—Tha shoku Rankoviq tue e perfundue ket çashtje.

Tue fole mbi aktivitetin e madh te grave per t'a ndihmue mbrapavijen e frontit dhe mbi pjesemarrjen e tyne ne lufte, shoku Rankoviq theksoi se gjate luftes nacional-çlirimtare vetem ne rradha t'ushtris kane kalue 100.000 gra. Afer 25.000 gra dhane jeten e tyne ne lufte kundra fashizmit, afer 40.000 jane plague dhe 3.000 mbete krejtesisht invalide.

Ne kushtet e veshtira te punes gjate okupacjonit, — vazhdoi shoku Rankoviq, — ne luften e armatosun dhe ne pune, ne teritorin e okupuem Partija ka ba sakrifica te panumerta dhe te randa. Simbas shenimeve te sigurta, gjate luftes nacional-çlirimtare, perveç dheta mija herojve te rane ne lufte, kane dhane jeten e tyne dhe afro 50.000 antare te Partis s'one te lavdishme, dhe nji numer shum ma i madh i antarve te BRKJ. Gjithashtu, dhane jeten e tyne per lirin e atdheut t'one nji numer i madh i kuadrit udheheqes te Partis s'one n'ushtri dhe ne terren. Jane vra 10 antare te KQ te PKJ, e simbas shenimeve jo te plota ne Serbi vetem ne vitin e pare te luftes — prej 1941 deri 1942 — jane vra 4 antare te Komitetit Provincjal, — 80 antare te K. qarkuer dhe te vendit; ne Bosnje dhe Hercegovine ne periudhen prej vitit 1941 deri ne vitin 1945 kane ra 5 antare te Komitetit krahinuer, 47 antare teKomiteteve te qarkut dhe 65 antare te komitetive te rretheve. Ne Vojvodine prej 16 antarve te zgjedhun te Komitetit krahinuer gjate vitit 1941-1942 jane vra ase pushkatue 13 shoke. Ne Kroaci jane vra 10 antare te KQ te PKJ, ne Maqedoni 11 antare te Komitetit Provincjal. Vetem keto disa shenime flasin mbi humbjet e mdha qe ka pesue Partija dhe vendi i jone gjate luftes Nacjonal-çlirimtare.

Keto sakrifica te mdhaja qe i ka dhane Partija e jone per lirin, famen dhe nderin e atdheut t'one, tregojne kjartazi se si i ka kuptue Partija e jone detyrat e veta ne kohen kur okupatori e robnoi vendin t'one, ne kohen kur Armata e Kuqe bante lufte mbinjerzore me zaptuesit fashist".

Keto humbje Partija e jone i ka zavendesue me ardhjen e fuqive te reja, te cilat jane rrite ne lufte t'armatosun, e ne trajta te shumellojshme te luftes kundra okupatorit.

„BRKJ ka qene per Partin t'one gurre e pashtjerrun e kuadrave gjithnji ma te reja, — shtoi ne vazhdim Shoku Rankoviq. — te cilat lindeshin neper lufta t'ashpra dhe perpjekje te mdha. . . BRKJ ka qene edhe gjate luftes nji nder mbeshtetjet ma kryesore te Partis si n'ushtri ashtu edhe jashte ushtris. BRKJ ka qene organizatori dhe udheheqsi i rinis në lufte per perforcimin e fuqis morale dhe politike te njisive ushtarake."

„Vijen e Partis per krijimin e Bashkimit Antifashist te rinis, — tha shoku Rankoviq, — BRKJ e ka realizue nepermjet te Bashkimit t'Unjituem te Rinis Antifashiste te Jugosllavis, ne te cilin i ka mbledhe turmat e rinis tue e sigurue ne 'te udheheqsin e saje te plote.

Partija e jone ka dale prej luftes se madhe Nacional-çlirimtare numerikisht ma e forte ma kompakte me kuadrat te cilet jane edukue dhe çelnikose ne lufta t'ashpra. Lufta Nacjonal-çlirimtare ka qene farketorja e kuadrave te Partis s'one, farketorja e pervojeve te mdha dhe te provueme n'udheheqsi".

Partija ne lufte per ndertimin e socijalizmit

•Jugosllavija ka dale prej lufte me ndryshime rranjesore te mbrendsheme — me shlirimin ekonomik dhe politik te turmave populiore prej shtypjes kapitaliste. Ne Jugosllavin e re, pushtetin e ka marre ne duer te veta populli punonjes dhe keshtu asht zgjidhe problemi kryesuer i revolucionit t'one.

Mbas shlirimit te vendit, partija e jone, si fuqi udheheqse e shtetit te ri, si organizuesja e jetes ekonomike, politike dhe mbare jetes shtetnore te vendit, asht gjete para nji problemi shum te madh. Paritja ka mujte me ja hy kryemjes se ketyne problemeve, fale ndikimit te vet te madh dhe lidhjes me turmat e gjana te popullit punonjes, si edhe me kuadra te provueme, qe nga lufta naciaonal-çlirimtare kane nxjerre pervoje te madhe ne t'udhehequn.

Antaret e partis s'one, te pranuem ne Parti gjate luftes, kane qene çdo here gati, jo vetem per perpjektet ma te mdhaja, por edhe me flijue jeten e vet per atedheun t'one. Keta kane qene asi njerezish qe kane qendrue pa u trembe ne te gjitha vendet e rrezikshme gjate luftes, qe kane krye detyra me pergjegjesi ma te mdha te partis dhe udheheqsis ushtarake, qe e kane ngrehe nalte dhe bajte me ndere flamurin e kryengritjes populllore, ne te cilin flamur ka qene qendise nji nga fitoret ma te mira te luftes s'one te lavdishme — vllaznimi dhe bashkimi i popujve t'one. Pikrisht ketu qendron merita e madhe dhe fuqija e partis s'one, e cila gjate luftes e ka ngrite nalt emnin e antarit te partis. Me keso kuadresh partija e jone ia ka hye kryemjes se detyrave te reja ne periudhen e mbas luftes".

Shoku Aleksander Rankoviq thekson se partija e jone me KQ ne krye e ka krye rrolin udheheqes, tue u tregue turmave punonjese vijen e qarte dhe te caktueme rreth çdo çashtjeje te politikes se mbrendshme e te jashtme dhe udheheqjes, se shtetit. Me qellim perfekcionimi dhe zhvillimi te formave te reja t'udheheqjes, partija e jone e ka shfrytezue pervojen e çmueshme, nxjerre gjate luftes dhe kryengritjes, ka vue ne praktike pervojen shum te madhe e te pasun te PK (b) te BRSS.

„Tue ia fillue ndertimit te ma tutjeshem te pushtetit — thot shoku Rankoviq — dhe mbare aparatit shtetnuer e ekonomik, si problemit ma te randesishmit mbas çlirimit, asht dashte, ma se pari, me ja fillue punes rreth keshillave populllore, te cilat kane fillue me u krijue qysh ne ditet e para te luftes nacional-çlirimtare, asht dashte me i formue organet e pushtetit populluer atje ku nuk kane qene ende te formueme, asht dashte me i perforcue dhe aftesue si organet e formueme ma heret, ashtu edhe te rejat. Fale ndikimit te madh politik te Partis, ne te gjitha vendet udheheqse te shtetit, kane ardhe antare te partis, e jo me dekrete, por pse i ka zgjedhe populli, tue pase ne ta besim te pakufishem. Prej 524 deputeve, sa kap gjithsejt numri i kuvendit te perbashket dhe Kuvendit te republikave, antar te PK ka 404 (duer-trokitje); prej 1062 deputete te kuvendeve populllore, vetem 170 deputete nuk jane antare te PK (duer-trokitje). Ne keshillat popullore te vendeve, te qyteteve, te rretheve, perveç keshilltareve qe nuk jane antare partije, jane zgjedhe 42.527 keshilltare — antare partije (duer-trokitje).

Gjithashtu ne te gjitha vendet e randesishme t'udheheqjes n'aparatin shtetnuer dhe ekonomik kane ardhe kuadra t'edukueme prej partis s'one para dhe gjate periudhes se veshtire te luftes. Politika e ketille e kuadrave ka qene e mundun me.u ndjeke vetem ne saje te faktit qe PKJ e ka realizue bashkimin e plote politik te popullit punonjes me klasen puntore ne krye, qe ka qene asht edhe sod i vetmi udheheqes i vertete i jetes shtetnore dhe shoqnore, politike te vendit". (duer-trokitje te vazhdueshme frenetike dhe brohoritje per Titon dhe partin).

Mandaj Shoku Rankoviq thekson se burimet e kuadraven per aparatin shtetnuer, i cili po zhvillohet shpejte, per ekonomin t'one socjaliste, per punen shoqnore politike e kulturore pergjithesisht, kane qene, pikesepari organizatat e partis dhe organet e pushtetit populluer, te cilat gjate tane kohes se luftes kane funkcionue ne teritorin e çliruem e pjeserisht edhe n'ate t'okupuemin, mandej armata, prej kah, pa e dobsue karakterin e saj ushtarak, asht demobilizue nji numer i madh luftaresh dhe oficerash, politikisht te formuen dhe te provuem ne luften nacjonal-çlirimtare dhe asht emnue ne vende udheheqse t'aparatit shtetnuer. Per sipermarrjet t'ona ekonomike jane ngrite shpejte kuadra nga rradhet e klases puntore neper sipermarrje dhe organizata sindikale. Burim kuadrash partije dhe shteti kane qene organizatat e rinis, ne rradhe te pare SKOJ-i. Keto kuadra jane aftesue neper kurse dhe shkolla profesionale per kuadrin udheheqes t'ulet dhe te mesem, e objektet e madhaja te punes kane qene shkolle e udheheqsave te rij per ekonomin t'one. Partija, gjithashtu me politiken e vet te drejte ka terhjeke per ndertimin e vendit nji pjese te madhe t'intelektualve te vjeter profesionalista. Nji nga detyret kryesore te KQ te PKJ dhe udheheqsive kombetare ka qene kujdesi i kuadrave n'ekonomi, kujdesi per ngritjen, zgjedhjen dhe ndamjen e tyne.

»Vetem ne periudhen e vjeteve 1947 e 1948 — thote shoku Rankoviq — jane caktue prej organizatave te partis dhe armates Jugosllave dhe emnue ne detyra udheheqse n'aparatin e perbashket shtetnuer 1025 antare partije. Per aparatin e instituteve republikane jane shperndа nder detyra udheheqese 925 antare partije.

Ne lidhje me shtimin shum te madh t'ekonomis dhe me detyra te mdhaja te Planit pesvjeçar, çashtja e ngritjes se kuadrave profesionale te mesme dhe te nalta asht shtrue seriozisht ne nji menyre te veçante. Ketij problemi, i cili perfshin si evidencen e kuadrit disponues profesional ashtu edhe ndamjen e tij te drejte dhe ngritjen me ane shkollash dhe kursesh, partija i ka kushtue kujdes te madh. Ne vjetin 1947 i kane krye shkollat e mesme profesionale, 4.754 nxanesa, e ne vjetin shkolluer 1947|48 keto shkolla i kane ndjeke 47 591 nxanes«.

Mandej shoku Rankoviq foli mbi kujdesin e madh qe partija i ka kushtue ngritjes se kuadrave te nalta te kualifikueme nder fakultete t'ona, mandej Çashtjes se kuadrave ushtarake dhe ushtarake-politike per armaten t'one si edhe kuadrave per Drejtimin e sigurimit te shtetit. Me keso kuadrash dhe politiken e ketille te kuadrave, partija e jone e ka sigurue mbare dhe po e siguron kryemjen e detyrave, qe na jane shtrue para. Mandej shoku Rankoviq thote.

„Por perveç ndertimit t'aparatit shtetnuer dhe ekonomik, partija nuk do te mundete me sigurue mobilizimin e turmave populllore ne lufte per rindertimin dhe ndertimin e vendit t'one, per kalimin ne kryemjen e detyrave te mdhaja te planit pesevjeçar, pa nji rrjete te gjane t'organizatave masovike te Frontit populluer (i cili ka 6.608.423 antare), sindikatave (ku jane organizue 1.300.000 puntore dhe nepunsa, te cilet i perfshin numri i permendun i antareve te frontit populluer), t'organizatave te rinis (ku jane organizue 1,415.763 te rij e te reja), te FAG-es, kooperatave e tjera. Prandej Partija i ka kushtue kujdes te madh dhe u ka dhane ndihem te gjitheanshme te gjith organizatave te permenduna masovike, e sidomos, per sa i perkete permbajtjes se drejte te punes, si edhe koordinimit te punes pergjithesisht«.

Shoku Rankoviq i paraqet disa forma organizative pune te partis s'one me turma si-kur jane: konferencat e frontit neper te cilat partija i mobilizon turmat ne lufte per ndertimin socjalist te vendit dhe kontrolon karakterin e drejte te punes se vet, konferencat sindikale te punes nder sipermarrje, qe kane randesi te madhe per ndertimin e socjalizmit, mbledhje zgjedhesash si forme pjesemarrjeje te turmave ne pushtetin populluer, nepermjet te cilit turmat i kontrolojne dhe i kritikojne te gjitha te metat e organeve te pushtetit, dhe mbledhje kooperatizistash nderpermjet se ciles katundarija punonjese mobilizohet kundra elementave kapitalista ne katund dhe i drejton fuqit e veta kah transformimi socjalist i katundit. Shoku Rankoviq thot:

»Komunistat nder udhehqsit e organizatave masovike jane garanti ma i mire se Partija, nepermjet formave te nalt permenduna dhe formash tjera pune masovike, do ta siguroje mobilizimin e turmave punonjese per kryemjen e detyrave qe na jane vue perpara. (Duer-trokitje te vazhdueshme frenetike.)

Ne punen me turmat partija e ka ndjeke gjithmone dhe besnikisht metoden e bindjes, ka ba lufte te vazhdueshme kundra udheheqjes udhnuese dhe byrokratike dhe i ka edukue antaret e vet se fuqija e partis; e parullave dhe direktivave te saja qendron ne faktin se ajo mbeshtetet ne vetdijen e njerezve«.

Ne vazhdimin e referatit te vet, shoku Rankoviq nenvizon se ndertimi dhe perforcimi i partis si forma ma e nalte e organizimit te klases puntore ka qene dhe asht edhe sod detyra themelore e KQ te PKJ dhe t'udheheqsive kombetare. Partija e jone asht e ndertueme mbi principet e centralizmit demokratik, qe do te thot se ne Partin t'one asht ndjeke dhe ndiqet principi i zgjedhjes s'organeve udheheqse te partis nga poshte nalte, dhe dhanje llogarije kohe mbas kohe i organeve te partis para organizatave te partis, principi i udheheqjes nga nji qender dhe te shtruemt pakushte i organeve t'ulta vendimeve t'organe ma te nalte, principi i te shtruemit te pakices vendimeve te shumices, principi i diciplines se rrebet te partis etj. Asht gja e kuptueshme se çashtja e formimit dhe e plotsimit t'udheheqsive shpesh here asht ba me kooptimin ne kushtet e veshtira te jetes ilegale para lufte dhe ne kushtet e luftes — me gjithese ne shum organizata te partis jane ba zgjedhjet, sidomos prej vjetit 1937. KQ PKJ dhe udheheqsit kombetare i kane dergue shpesh here udheheqsat e Partis prej disa organizatave ma te forta te Partis ne vise ku organizatat kane qene ende te pazhvillueme.

Ne Serbi-tha shoku Rankoviqe ne vjetin 1945, me ane te konferencave te qarkut jane zgjedhe te gjitha komitetet e qarkut. Po ketij vjeti ne Vojvodine jane zgjedhe te gjitha komitetet e rretheve, te qyteteve dhe qarqeve, si edhe KP per Vojvodinen. Ne vjetin 1947 ne organizaten e Partis se Beogradit jane zgjedhe sekretaret e qelueave, komitetet e reoneve dhe komiteti i vendit te Partis. Ne zgjedhjet per komitetet e reoneve dhe KV kane marre pjese 1600 delegate te zgjedhun nga te gjitha qelulat.

Me 8 mej 1945 asht konvokue konferenca e gjashte e PKJ per Serbi, e cila ne mbeshtetje te vendimit te KQ PKJ.

(Vazhdon ne faqen e katrte)

Referati i shokut Aleksandar Rankoviq mbi punen organizative te Partis Komuniste te Jugosllavis

(Vijon nga faqja e trete)

ne muejin qershuer 1944 mbi formimin e PK Serbis, asht ba Kongres i pare themelues i Partis Komuniste te Serbis. Ne Kongresin themelues kane qene te pranishem 459 delegate, te zgjedhun, me stazhin mesatar te Partis prej 3 vjet e gyse. Jane zgjedhe 43 antare te KQ. Stazhi mesatar i Partis s'antareve te KQ te zgjedhun, ka qene 10 vjet. Per byro te KQ jane zgjedhe 11 antare, prej tyne: kater puntore, 6 intelektuale dhe nji nepunes privat. Stazhi mesatar i Partis s' antarve te byros KQ ka qene 14 vjet. Jane zgjedhe gjithashtu 7 delegate te KQ me stazhin mesatar te Partis prej 7 vjetesh.

Ne Kroaci gjate vjetit 1945 jane ba zgjedhjet nder 89 organizata te rretheve, 9 te qyteteve 15 te qarqeve te Partis, si edhe n'organizaten e Partis per qytetin e Zagrebit.

Ne Maqedoni, ne prill 1945 jane syprimue komitetet krahinore dhe jane zgjedhe komitetet e qarqeve. Kah mjedisi po i ketij vjetit jane ba zgjedhet ku jane z g j e d h e te gjithe sekretaret e celulave te gjitha komitetet e rretheve, te qyteteve e te qarqeve. Ne kallnuer 1947 jane zgjedhe perseri komitetet e rretheve dhe te qyteteve.

Ne Malin e Zi, kah fillimi i kallnorit te 1945 jane ba zgjedhjet per te gjitha udheheqsit e rretheve dhe te qyteteve te Partis.

Edhe nder republikat e tjera, gjithashtu, si edhe n'armate, menjihere mbas lufte, pjeserisht jane mbajte konferenca Partije dhe jane zgjedhe udheheqsit.

Nga shembujt e permendun mbi zgjedhjet e shum organeve te Partis, si ne periudhen e jetes kryekeput ilegale para lufte ashtu edhe ne periudhen e luftes, prej shembujve te konferencave te panumerta te Partis mbajte mbas lufte, ku jane zgjedhe organet udheheqse te Partis, shifet kjartas se Partija e jone e ka ndjeke principin e zgjedhjes edhe ne kushtet ma te veshtira te punes se vet, dhe se mbas shlirimit, nder kushte hala te parregullueme, asht zgjedhe nji numer shum i madh organesh udheheqse te Rartis. (Duer-trokitje). Prej kendej te gjitha thanjet e kurdisuna ne rezoluten e Byros Informative se ne PKJ nuk bahen zgjedhjet per organet e Partis, jan te pathemelta dhe nuk i pergjigjen realitetit (duer-trokittje frenetike.

Shoku Rankoviq nenvizon se zgjedhjet e kane ngrite ne nji shkalle ma te nalte pergjegjesin e udheheqsive, kane ba te mundun ngritjen e shokve te rij n'organet udheheqse dhe kane sjelle nji vrull te rij n'organizatat e Partis. Ne te gjitha keto konferenca te Partis, si dhe ne kongresin e PK te Serbis, nepermjet te nji diskutimi te gjane jane helue gabimet, leshimet dhe mungesat ne pune dhe jane shtrue detyra te reja. Mbas shlirimit te vendit asht shtue shum shpejte numri i organizatave te Partis ne qytete dhe nder sipermarrje industrijale, n'institute shtetnore dhe ne katund. Mbi kete shoku Rankoviq thot:

„Partija e jone ka dale prej luftes shlirimtare gati e perfrime per kah perbamja, pse e ka humbe nji numer shum te madh kuadrash te vjetra. Ketu duhet me theksue faktin se Partija e jone, sikur e kemi thane ka hye ne lufte me dikfa ma teper se 12.000 antare dhe se prej ketij numri kane mbete gjalle vetem 3000 antare. Kjo do te thote se ne luften nacional shlirimtare kane dha e jeten per lirin e popuive t'one ma teper se 9000 antare te vjeter Partije te para-luftes.

Nga lufta kemi dale me 141.066 antare partije, e me nji korrik te ketij vjeti kemi pase 468.175 antare partije, 51.612 kandidate dhe 331.940 antare te SKOJ-it (duer-trokitje). Organizata e Partis asht zhvillue veçanrisht shpejte prej mbarimit te 1946 dhe ma vone, pune qe shifet nga fakti se prej shlirimit deri ne mbarim e 1946 numri i antareve te Partis asht shtue per 48.492 e prej mbarimit te 1946 deri ne korrik te 1948 numri i antareve te Partis asht shtue per 278.617 antare Partije. (duer-trokitje).

Perbamja shoqnore ne Parti asht kjo: 138.256 puntore (29,53 perqind), 231.335 katundare (49,41 perqind) prej ketyne: katundare te vorfen dhe proletare te katundit kapet ne 172.829 (36,92 preqind), 67.329 intelektual (14,38 perqind) dhe 51.277 te tjere (6,68 perqind). Numri i grave, antare Partije kape 93.604 (19,99 perqind). Gjithsejt numri i organizatave themelore te Partis — çelulave kapet 25.635.

Ne sistemin e organeve udheheqse kemi: a) si organe udheheqese te Partis ner republika jane kater komitete qendrore dhe dy te provinceve, me KQ PKJ ne krye; b) ne Provincen autonome te Vojvodines-asht komiteti i Provinces; c) ne krahinen autonome te Kosoves dhe Metohis asht komiteti Krahinuer; 393 komitete te rrethit a-po te vendeve dhe rejoneve ne rangun e komiteteve te rretheve, 441 komitete te vendeve, 55 çelula rejonesh dhe 1957 byro çelulesh.

Ne periudhen e mbas luftes na kemi muejte, padyshim me pranue edhe nji numer ma te madh antaresh te rij ne Partin, tue pase mundesina shum te mdhaja. Por na nuk e kemi ndjeke kursin per pranimin masovik ne parti, apo per regjistrimin e antarve. (Duer-trokitje frenetike dhe brohoritje entuziaste tue thirre „Tito-Partija" Na nuk e kemi ndjeke kete kurs pse:

E para, e dijme se fuqija e Partis nuk qendron vetem ne perbamjen e saj numerike, por ne rradhe te pare, ne mundesit dhe aftesit e saje me i udheheqe turmat ne lufte per mbekamjen e vendit te shkatruem dhe te rrenuem gjate luftes per realizimin e Planit Pesvjeçar dhe per ndertimin e socializmit. Na jemi te mendimit se Partija e jone e ka sigurue plotesisht rolin e vet udheheqes rolin e pararojes se klases puntore. (te gjithe çohen ne kambe dhe brohorisin per Titon dhe Partin).

E dyta, na e dijme se sod si edhe deritash detyra e jone themlore, per-sa i perkete rritjes se Partis asht po ajo, qe e ka pase caktue shoku Stalin ne Kongresin e XVIII te PK (b) te BRSS „me permiresue sistematikisht perbamjen e Partis, tue e ngrite shkallen e veldijes s'antareve te Partis dhe me pranue ne rradhet e Partis me ane te zgjedhjes individuale vetem njerzit e provuem dhe te perkushtuem kundrej te komunizmit« (duertrokitje frenetike).

E treta, na e kemi dijte fort mire se ne Partin t'one, si Parti udheheqse do te shpejtojshin me hye mbrenda shum karjerista dhe anmiq te mshefun, prandaj, te veldijshem per kete nuk i kemi hape dyerte e saja kap e krah (duer-trokitje).

Ma ne fund, praktika ka treque se kriteri i yne per pranimin e antareve ne Partin, jo vetem qe asht i drejte, por — ne kushte t'ona — edhe i mundun ne Partin e tipit te ri, ne Partin Marksiste-lenjiniste (duer-trokitje frenetike: „ashtu asht").

Per ket arsya te gjitha akuzat qe i bajne disa njerez jashte vendit t'one se Partija e jone asht frakcioniste, byrokratike, madje edhe antimarksiste — sepse nuk i kane çele haz e krah dyert e Partis per kedo — jane te padrejta, te pakuptim dhe ne kundershtim me parimet themelore te ndertimit bolshevik te Partis, Partis se tipit te ri (Aprovim frenetik. Te gjithe delegatet çohen ne kambe dhe brohorisin: „Stalin - Tito!"). Thanjet e ketilla jane, ne mos tjeter, rezultat i mosnjohjes se gjendjes reale ne Partin t'one e ne vendin t'one«.

Mandej shoku Rankoviq thekson se zhvillimi numerik i organizates se Partis pergjithesisht asht zhvillue drejte, porse ne disa organizata rritja e organizatave te Partis nuk ka qene proporcionale e se me rastin e pranimit t'antareve te ri ne Parti shpesh here nuk ka pase mjaft sistem.

Karakteristika kryesore e zhvillimit te Partis

Tue e dhane analizen e karakteristikave kryesore te zhvillimit te Partis sone, shoku Rankoviq konstaton, e para, se, me gjith shtimin e Partis, ne disa organizata te Partis ka pase çfaqje sektarizmi ne lidhje me pranimin e antarve te ri dhe se KQ i PKJ e ka pa me kohe kete çfaqje dhe i ka marre masat energjike per zhdukjen e saje; e dyta, me gjithse perbamja socjale e Partis asht permirsue mjaft, nga çlirimi e deri me sot, ne pikpamjen e shtimit procentual te numrit te puntorve ne krahasim me te gjith te tjeret, prap se prap nuk jane çfrytezue te gjitha mundesit qe ne Parti te pranohet nji numer ma i madh puntoresh dhe bile ne rend te pare te puntorve industrijale; e treta, shenimet mbi kandidatet na tregojne se ka nji numer mjaft te madh organizatash themelore te Partis, te cilat nuk kane kandidat ose numri i kandidatve asht i vogel; gjithashtu ka pase sektarizem ne disa organizata persa i perket pranimit te skojistave ne Parti; e pesta, me gjithse kane egzistue te gjitha kushtet, asht zhvillue mjaft me ngadalsi krijimi dhe zhvillimi i organizatave te Partis ne katund ne disa krahina; e gjashta, ende vazhdimisht asht, numri i vogel i grave ne Parti, si i grave-puntore, ashtu dhe i grave katundare, me gjithse numri i grave antare Partije asht shtue mjaft tue e marre parasysh pjesemarrjen masovike te grave ne lufte ashtu edhe sot n'ekonomi e ne mbare jeten publike; e shtata, kultura e pergjithshme e antarve t'one te Partis nuk asht e kenaqshme dhe me kete problem duhet te merren te gjitha organizatat e Partis. Gjendja ma e veshtire ne kete pikpamje asht ne Kosove e Metohi, mandej ne Bosnje e Hercegovine dhe ne Maqedoni.

Shoku Aleksander Rankoviq, thekson, ne vazhdim te referatit te vet, se me çlirimin e Vendit jane krijue te gjitha kushtet per zhvillimin e gjithanshem te Partis. Rritja e shpejte e Partis dhe detyret gjithnji ma te koplikueme e kane shtrue nevojen e domosdoshme te zhvillimit dhe te forcimit te ma tejshem t'aparatit te Partis ke KQ i PKJ, ke udheheqsinat kombetare dhe ma t'ulta te Partis. Kjo ka qene e domosdoshme qe Partija te siguroje kontrollin e zbatimit te vendimeve nga nga nalte poshte, qe udheheqsija te siguroje organizativisht zbatimin e plote te parollave politike dhe te vendimeve te Partis, qe, ma ne fud, udheheqsija te mundej me dhane ndihmen e perditshme direkte per pemirsimin e mbare punes se Partis. Per ket arsye KQ i PKJ ka prue Vendimin me date 3 korrik 1945 mbi organizimin dhe funksjonimin e aparatit te Partis, - por KQ nuk asht perpjeke ngultazi qe ky vendim te zbatohet shpejte dhe ne tanesi.

Shoku Rankoviq mandej ven ne dukje se te gjitha direktivat e pastajme dhe vendimet e KQ te PKJ, qe jane prue me qellim te ndertimit te mstejshem t'organeve te Partis, kane pase per qellim, qe aparati ne fuqi i Partis te plotsohet dhe te perfeksjonohet, ne menyre qe KQ dhe udheheqsinat e Partis t'i perfshijne sa ma sistematikisht te gjitha sektoret e punes se Partis. Direktivat e KQ te PKJ te dates 22 mars 1947 mbi riorganizimin e seksjoneve te kuadrave prane udheheqsinave kombetare kane dashte te thone nji fare permirsimi i sistemit te punes te ketyne seksjoneve ne pikpamjen e studimit te kuadrave, te ndamjes dhe te ngritjes se tyne te drejte. Ne direktiven e KQ te PKJ te dates 3 prill 1947 asht shtru qe antaret e seksjonit Organizativo-instruktor te jene kryekeput puntor Partije dhe se puna e seksjonit t'orjentohet jo vetem ne çashtjet e mbrendeshme te Partis, por edhe ne çashtjet ekonomike, politike e tjera. Ne Vendimin e KQ te PKJ te dates 10 kallnuer 1948 asht vendose qe nga perbamja e Byros Politike dhe te KQ kombetare t'organizohen sekretarjatet dhe te bahet riorganizimi i aparatit te Partis prane KQ te PKJ dhe udheheqsinave kombetare, dhe bile ashtu qe seksjonet e deriatehershme te riorganizohen ne drejtori. Ky vendim don te thonte nji hap i ri n'organizimin e aparatit te Partis dhe ka pase per qellim zgjidhjen sa ma operative dhe te suksesshme te çashtjeve vijuese organizative, politike, ekonomike dhe çashtjeve tjera te Partis nga fusha e drejtimit shtetnuer.

Shoku Rankoviq theksan se drejtorija Organizativo - instruktore, si prane KQ te PKJ ashtu dhe prane udheheqsinave kombtare, ka mbrrijte ne punen e deritashme rezultate mjaft te mdhaja ne kontrollimin e zbatimit te direktivave, ne kontrollimin e jetes dhe te punes s'organizatave te Partis, ne ndihmen direkte organizatave te Partis. Praktika e rregullte e ndihmes dhe e kontrollimit te zbatimit te detyreve asht dergimi ne teren i grupeve instruktore.

Perveç ndihmes direkte te drejtorive instruktore, organizatave te Partis, KQ i PKJ iu ka dhane ndihme direkte udheheqsinave kombtare, qofte se antaret e KQ te PKJ kane shkue ne Republikat e ndryshme, qofte se KQ i PKJ ka mbajte kohe mbas kohe konferenca te perbashketa me udheheqsinat e Partis ne lidhje me çashtjet e ndryshme. Gjithashtu, udheheqsinat kombetare iu kane dhane ndihme direkte udheheqsinave ma t'ulta.

Shoku Rankoviq thekson se njohunija direkte ne jeten dhe punen direkte t'organizatave te Partis ne teren ka kontribue qe organizata e jone e partis te forcohet prej dites ne dite, te permirsohet metoda e udheheqjes, e çka asht ma e randesishme, qe me anen e kesaj rruge t'i epet ndihma nga ana e udheheqsis se Partis rreth çashtjeve kryesore te punes se saje. Lidhja e ngushte e organeve te partis te KQ te PKJ dhe t'udheheqsinave kombtare me jeten dhe punen e organizatave shtetnore, n'institutet ekonomike dhe organizatat masorike, — i ka dhane mundesi KQ qe te jete vazhdimisht ne lidhje me zbatimin e te gjitha detyrve ekonomike dhe qe t'a shtoje aktivitetin e organizatave te partis ne kohen e duhun dhe ne vendet ma delikate, qe kujdesi i tyne te perqendrohet ne problemet ma aktuale, si çashtja e blemjes-grumbullimit, furnizimit, akcjoneve ma te mdhaja te punes, shtimit te prodhimit te qymyrit etj.

Shoku Rankoviq thote se nji nga detyret e drejtorive organizativo-instruktore dhe e Drejtoris se kuadrave te KQ te PKJ si dhe e udheheqsinave kombetare ka qene kujdesi mbi leshimin e librezave t'antarsis se partis dhe se KQ i PKJ ka prue vendim qe te shpejtohet leshimi i dokumentave te partis.

(vazhdon ne faqen e peste)

Referati i shokut Aleksandar Rankoviq mbi punen organizative te Partis Komuniste te Jugosllavis

(Vijon nga faqja e katerte)

Si organ i KQ te PKJ egziston edhe Komisjoni kontrollues, i formuem nga antaret e KQ, i cili ka zgjidhe ankesa te ndryshme t'antarve te Partis, ka kontrollue dhe ka prue vendime ne lidhje me çashtje te ndryshme ne kontestim t'antarve te Partis ka prue vendime mbi transferimin e antarve te kompartive te hueja ne PKJ. Me vendimin e KQ te PKJ te dates 10 kallnuer 1948 asht vendose qe prane udheheqsinave nacionale te formohen komisjonet kontrolluese, ne menyre qe te kalonte mbi to nji pjese e punes dhe detyrve te Komisjonit kontrollues prane KQ te PKJ.

Komitetet e rretheve, qyteteve dhe reoneve

Shoku Rankoviq mandej vuni ne dukje rolin dhe gjendjen organizative te komiteteve te Partis se rretheve, qyteteve dhe te reoneve, theksoi rolin e ish komiteteve te qarkut ne formimin dhe ne perforcimin e organizatave te partis nder rrethe, te cilat sot, ne sektorin e vet, e udheheqin me sukses realizimin e Planit pesvjeçar, realizimin e planit te mbjelljeve, te blemjeve/grumbullimit/ t'artikujve bujqesore etj.

Mbassi i kritikoi disa te meta ne punen e disa komiteteve te rretheve-praktricizmin, harresa e çashtjeve te randesishme dhe urgjente e tjera kesisoji, kaloi ne spjegimin e perbamjes se komitetev te Partis:

«Mund te thuhet se ne pikpamje te perbamjes t'udheheqsinave te permenduna asht zbatue deri tash kryesisht nji politike e drejt e kuadrave, — tha shoku Rankoviq, — stazhi mesatar i partis i sekretarve politike asht 5—8 vjete, i sekretarve organizativ 4—5 dhe i antarve te tjere te komiteteve asht diçka ma i vogel. Stazhi i partis i sekretarve politik dhe i atyne organizativ tregon se 90 perqind te sekretarve politik dhe 87 perqind te sekretarve organizativ jane pranue ne Parti para luftes ose gjate saje. Stazhin ma t'ulet te Partis e kane antaret e komiteteve ne Makedoni (4-6 vjete). Perbamja socjale e udheheqsinave te permenduna ne mbare vendin t'one asht si vijon: 40 perqind puntor, 22 perqind katundar, 19 perqind intelektual e 18 perqind profesjone tjera. Pjesemarrja e grave ne komitete asht: ne Serbi 7.12 perqind, ne Vojvodine 22.2 perqind ne Kosmet 1.5 perqind, ne Kroaci 12.55 perqind, ne Slloveni 6.59 perqind, ne Mal te Zi 15.2 perqind dhe ne Maqedoni 15 perqind.

Nder dobsit e komiteteve t'ona vjen edhe niveli i ulet ideologjik dhe i kultures se pergjitheshme t'antarve. Simbas shenimeve jo te plota vetem ne Republiken e Kroacis 68 perqind t'antarve te komiteteve jane autodidakta, e vetem 13 perqind t'antarve te komiteteve te rretheve dhe te komiteteve te nji rangu me to ka kalue, gjate vjetit 1947, shkollen e ulet te Partis. «Kesisoji asht gjendja edhe ne Republikat tjera e ne disa edhe ma e dobet.» — thote shoku Rankoviq. — «Jane marre masat e nevojshme qe te permirsohet kjo gjendje dhe ne kete jane mbrrijte deri tash rezultate te dukshme. Antaret e Komiteteve t'ona kryesisht e kane kuptue drejte çashtjen e edukimit personal dhe nuk jane çfaqje te ralla qe disa, puntor e katundar, perveç detyrve te tyne te perditshme, japin provime te rregullta neper shkollat e ndryshme. Udheheqsinat ma te nalta te Partis duhet t'angazhohen ma teper t'iu ndihmojne dhe t'iu bajne te mundeshem mesimin.»

Mbi punen e organizates themelore te Partis - te celules

Mbasi vuni ne dukje punen, zhvillimin dhe forcimin e organizates themelore te Partis — celules, shoku Rankoviq vuni ne dukje detyret qe qendrojne para celulave e komunistave, e mandej ka thane:

. . . 6) Kritika dhe autokritika kane qene gjithemone arme e forte e Partis s'one. Ajo ka luejte rol te randesishem jo vetem per edukimin e kuadrave t'ona, por dhe ne ndertimin e Partis, realizimit te kompaktesis se saje, pastrimit nga elementat oportunista dhe te huej per Partin. Kritika dhe autokritika jane pjese perbase te punes dhe te jetes se Partis s'one, e te gjitha organizatave t'ona te Partis. Ajo u ndihmon komunistave me i konstatue gabimet, me i zbulue burimet e tyne dhe me marre masat e nevojshme me kohe per largimin e tyne te shpejte dhe energjik. Mirepo, ka aso çfaqjesh qe disa organizata dhe udheheqsina te Partis ende nuk e kuptojne aq sa duhet randesin e kritikes dhe t'autokritikes, e veçanarisht aplikimin e saje konkret e jo formal ne punen e perditeshme. Per aplikimin e drejte te kesaj arme te forte, ne rend te pare duhet te luftojne te gjitha organizatat t'ona te Partis, tue marre njikohesisht parasyshe qe mbas, gjoja, kritikes te mos meshifen elementa kritizer e antiparti.

7) Na mund te themi se organizatat t'ona themelore te Partis — celulat, jetojne sot, sikurse edhe deri tash, me jeten e rregullt te Partis dhe mbajne mbledhje te rregullta Por ne, prap se prap na mveshet ne Rezoluten e Byros Informative se si celulat mbajne rralle mbledhje Partije ose nuk i mbajne fare. Se sa jane keto mveshje te paverteta, te trillueme dhe te fyeshme per Partin t'one, mund t'a vertetojne ma se miri ata shoke, te cilet jane kritikue shum per mbledhje teper te shpeshta. Mund te thuhet, e kete na gjithemone e kemi nenvizue, se ne disa organizata te Partis bahen mbledhje te teperta se zgjasin shum e se gjithnji duhet me iu tregue nevojen e paksimit te tyne. Nji ose dy mbledhje te rregullta partije gjate nji jave (me perjashtim te mbledhjeve te jashtezakoneshme) jane plotesisht te mjaftueshme. Praktika, se takimet punuese te Partis te mbildhen ore e ças, per nji gja te vogel, asht e padrejte. Kjo vetem tregon se sekretari i organizates themelore te Partis ose udheheqes i isaje nuk ka muejte ende me e pervehtesue metoden e udheheqjes me anen e ndamjes se drejte te punes."

Qortimet se Partija e jone asht ilegale, shoku Rankoviq, i ka hjedhe poshte tue thane se Partija e jone „ka qene ilegale ne periudhen para lufte, gjate regjimeve antipopullore dhe ne periudhen e okupacionit — ne teritorin e okupuem, kur antaret e Partis jane vra neper burgje, llogore dhe perleshje me anmikun. Mbas clirimit te vendit, kur populli puntor e muer pushtetin ne duert e veta, Partija Komuniste, e organizoi dhe udhehoqi luften, u-ba fuqi udheheqese ne shtetin e ri".

Mbi punen e organizates se Partis n'Armaten Jugosllave

Shoku Rankoviq vuni ne dukje detyret qe shtrohen para organizatave te Partis n'Armaten Jugosllave dhe tha:

. . . „Se organizata e Partis n'Armate, se Armata e jone do ti zgjidhe me sukses keto detyre, — tregoine ma se miri shenimet qe vijojne mbi perqindjen e antarve te Partis ne kuadrin komandues dhe origjinen e ketij kuadri: nga numri i pergjithshem i oficerave t'Armates Jugosllave — 89.8 perqind jane antare te Partis Komuniste (duertrokitje) 1.3 perqind kandidat te PKJ, 1.2 perqind antare te SKOJ-it, e 7.7 perqind te pa-organizuem; nga numri i pergjithshem i nenoficerave t'Armates Jugosllave — 70.4 perqind jane antare te PKJ, 24.3 perqind jane te SKOJ-it; nga numri i pergjitheshem i oficerave t'Armates Jugosllave — 4.10 perqind jane oficera t'ish ushtris Jugosllave."

Mandej vuni ne dukje masat organizative qe jane ndermarre per realizimin e ketyne detyrave.

Tue fole mbi punen dhe mbi disa probleme te SKOJ-it e te Rinis popullore shoku Rankoviq ka thane se 80.45 perqind te rinis jane organizue, se Rinija popullore asht konsolidue organizativisht, vuni ne dukje detyren e shkrimjes se SKOJ-it dhe te Rinis popullore, si dhe nevojen qe te zvoglohet perqindja e rinis qe nuk asht nen influencen t'one.

Mbi financat e Partis shoku Rankoviq ka thane se „antaresija e Partis jo vetem qe asht burimi kryesuer i t'ardhunave te partis, por dhe faktor i randesishem per edukimin e antarve te partis, per forcimin e disiplines se Partis".

Ndihmat vullnetare kane qene, si sot, sikurse perpara lufte dhe gjate saje, faktor i randesishem i mjeteve materjale dhe nji nga format e lidhjes se Partis me turmat jashte saje.

Sipermarrjet ekonomike te Partis jane: „Borba", „Kultura", shtepija te ndryshme botuese te Partis dhe librari te ndryshme ne Beograd ashtu dhe ne mbare Vendin.

Mbi edukimin ideologjik te kuadrave

Organizimi i edukimit ideologjik ne Parti, — ka thane shoku Rankoviq — e krijueme ne lufte, nuk iu asht pergjegje kushteve dhe nevojave te mbas luftes. Tek na asht dashte, mbas lufte, me e riorganizue dhe permiresue te tane veprimtarin e Partis ne lidhje me edukimin e kuadrave, tue u-bazue ne eksperjencat e perjudhave te paraluftes dhe gjate saje dhe tue e çfrytzue gjithaneshem programin dhe menyren e edukimit ideologjik te PK (b) te BRSS. Tue u-perfeksjonue vashdimisht gjate tri vjetve te fundit sistemi i sotshem i edukimit marksist-lenjinist ne Parti perbahet: 1) nga shkolla dyvjeçare e Partis, ku ngrihen kuadra te nalta dhe pjesersisht kuadra te mesme te Partis dhe ku eksistojne katedrat per materjalizmin dialektik dhe historik, per ekonomin politike, per historin e PK (b) te BRSS, per Luften Nacjonal Çlirimtare dhe ndertimin e shtetit, per ndertimin e Partis, per historin e pergjitheshme dhe kombetare, per ekonomiken e Jugosllavis, per gjeografin ekonomike, per gjuhen ruse dhe gjuhet e tjera. Nepermjet te shkolles se nalt te Partis kane kalue, ose edhe tash ndodhen ne te — 927 puntore partije. 2) Nga gjasht shkolla te mesme njivjeçare te Partis, ku ngrihet kuadri i mesem i Partis dhe ku egsistojne katedrat per materjalizmin dialektik dhe historik, per Historin e PK (b) te BRRS, per ndertimin e Partis, per ekonomin politike, per Luften Nacjonal Çlirimtare, per ekonomiken e Jugosllavis, per gjeografin ekonomike, per gjuhen serbe, per historin e pergjitheshme dhe kombetare, per gjuhen ruse dhe per njohuni te pergjitshme te shkencave natyrore. Nepermjet te shkolles njivjeçare te Partis, e cila ma pare vazhdonte kater muej, kane kalue neper te gjitha republikat — 9.805 antare Partije. 3) Nga 10 shkolla t'ulta tremujore te Partis, te cilat kane fillue nga puna ne kete vjet, dhe ne te cilat ngrihet kuadri i ulet i Partis tue i studjue „Bazat e Lenjinizmit", Luften Nacjonal Çlirimtare, ndertimin e Partis dhe ekonomiken e Jugosllavis. 4) Nga 6 shkolla korespondentash (ne çdo republike nga nji), ne te cilat edukohen shum puntore te Partis, te shtetit dhe puntore te tjere, tue e mesue Historin e PK (b) te BRSS, ndertimin e Partis, Luften Nacjonal Çlirimtare dhe ekonomiken e Jugosllavis. 5) Nga numri shum i madh i kurseve te nates, ku studjohet Historija e PK (b) te BRSS. Lufta Nacjonal Çlirimtare, ndertimi i Partis, ekonomija politike, materjalizmi dijalektik dhe historik, etj. 6) Nga shum seminare, qe formohen per studimin e disa çashtjeve teorike aktuale, te cilet zgjasin deri 15 dite. Nepermjet te kurseve dhe seminareve te nates kane kalue 114.883 antare Partije dhe kandidat. 7) Nga qerthujt, si format ma mazovike t'edukimit te partis, te cilet i formojne celulat dhe ne te cilat programi i edukimit mvaret nga niveli ideologjik i antarve te qerthujve. 8) Nga edukimi individual. 9) Kuadrat e partis n'ushtri i perfshin i njajti sistem i edukimit. Nepermjet te shkolles se Nalte te Partis te KQ te PKJ kane kalue 133, dhe shkollat e udheheqsis nacjonale 169 udheheqsa ushatarak. Perveç kesaj n'ushtri egziston shkolla politike-ushtarake njivjeçare, shkollat politike pesemujore prane qarqeve ushtarake, kurset e perhershme njimujore prane armatave, kurset e perkoheshme prane divizjoneve dhe seminaret prane regjimenteve.

Neper kurset e komisarve te kompanive kane kalue 90perqind te te gjithe komisarve te kompanive t'Armates Jugosllave; neper kurset e komisarve te batalioneve kane kalue 85 perqind te te gjithe komisarve te batalioneve; nepermjet te shkolles politike-ushtarake dhe institutit te mesimeve, ne vjetin 1947-48, kane kalue gjithsejt 791 udheheqsa, prej te cilve 177 neper kurset dhet-mujore e 514 neper kurset gjashtmujore. Prandaj, nepermjet te kurseve shum-mujore kane kalue 1.093 udheheqsa te partis.

Asht e randesishme me theksue se n'Armaten Jugosllave, perveç sa u-tha ma nalt, i kane kalue provimet nga ndertimi i partis 11.613 antare partije, e nga Lufta çlirimtare dhe ndertimi i shtetit 19.594 antare partije. Gjate vjetit 1948 asht perhape edhe ma teper rrjeta e punes edukuese n'Armaten Jugosllave, dhe ajo do te ndihmoje qe kuadri i jone politiko-ushtarak t'edukohet edhe ma teper ne veprat e Marksit-Engelsit-Lenjinit-Stalinit".

„Por, me u-kufizue vetem ne studimin e klasikve te marksizem-lenjinizmit, — tha mandej shoku Rankoviq, — e mos me e ndriçue me doktrinen e tyne luften e Partis s'one, luften e popujve t'one, zhvillimin e Vendit t'one dhe problematiken e saje te sotshme, do t'ishte nji studim bukval i marksizim-lenjinizmit dhe nuk do te mbrrihej qellimi i aftesimit te kuadrave te partis qe, t'armatosun me doktrinen e marksizem - lenjinizmit, t'a udheheqin luften e Partis s'one ne Vendin t'one."

Mbasi foli mbi punen e damshme dhe anti-parti te Zhujoviqit dhe te Hebrangut shoku Rankoviq tha se KQ i PKJ i ka perjashtue nga KQ i PKJ:

„1) Andrija Hebrangun, dyftyresh, damprues, si trathtar dhe vegel t'anmikut te klases;

2) Sreten Zhujoviqin, si frakcjonist dhe hipokrit i terbuem, shpifes dhe anmik i Partis dhe Vendit t'one.

Per shkak se i kane damtue interesat e shtetit dhe popullit punues, Hebrangu dhe Zhujoviqi u jane dorzue per kompetence organeve te pushtetit populluer, te cilet do t'a hetojne punen e tyne te damshme dhe trathtare.

(Vazhdon ne faqen gjashte)

Referati i shokut Aleksandar Rankoviq mbi punen organizative te Partis Komuniste te Jugosllavis

(Vijon nga faqja e peste)

Mbi kete vendim jane njoftue me kohe te gjithe antaret e partis dhe asht zhvillue diskusjon ne te gjitha organizatat e parjis. Te gjitha organizatat e partis dhe te gjithe antaret e partis e kane parnue njizanit kete vendim te KQ te PKJ dhe me rezolutat e veta kane denue punen trathtare dhe te damshme te Zhujoviqit dhe te Hebrangut.

Ne fund, duhet me permende, shkurtimisht, detyrat themelore organizative te Partis, qe dalin nga e gjithe kjo qe e thash ma nalt. Keto detyre do t'ishin si vijon:

1) me sigurue menjihere zbatimin e Statutit te PKJ-s, te cilin do t'a aprovoje ky Kongres. Kjo asht e vetmja rruge e formimit dhe e sistematizimit definitiv te jetes dhe punes se mbrendshme te partis;

2) deri ne fund te ketij vjeti duhet te bahet mbajtja e Kongreseve nacjonale te partis, ose e konferencave provincjale te PKJ-s per Bosnen e Hercegovinen dhe Malin e Zi; konferencat provincjale te PKJ-s per Bosnen e Hercegovinen dhe Malin e Zi duhet te transformohen ne Kongrese themeluese te Partis se ketyne republikave; ne lidhje me thirrjen e ketyne kongreseve me e krye zgjedhejen e te gjitha udheheqsinave te partis — nga organizatat themelore te partis deri ke komitetet qendrore te republikave;

3) deri ne fund te ketij vjeti me e ba shkriemjen e Rinis Popullore dhe te Bashkimit te rinis komuniste te Jugosllavis, n'ate menyre qe, ne lidhje me kushtet e ndrysheume te Vendit, te ndryshohet programi i Rinis Popullore, te merret kursi vendimtar per ngritjen ideologjike dhe edukimin e drejte politik t'antarve te saje, e qe, antaret e tashem te SKOJ-it, simbas vetive te tyne individuale, gradualisht dhe pa nxitim, para dhe mbas bashkimit te te dy organizatave, te pranohen per kandidat dhe antare te Partis; Rinija popullore duhet te jete ne t'ardhmen nji nga rezervoaret kryesore te Partis; realizimi i ketij bashkimi duhet me sjelle si perfundim bashkimin edhe ma te forte te rinis, grumbullimin e saje edhe ma te gjane dhe edukimin ma te vendosun ne frymen e marksizem-lenjinizmit.

4) me sigurue permirsimin e perbamjes socjale te Partis tue e marre kursin ma te guximshem per pranimin e puntorve ne Parti, e ne rend te pare te puntorve industriale;

5) me e shtue edhe ma teper vigjilancen dhe luften kundra elementave te huej per Partin, anmiq, oportunista dhe shpirtvegel;

6) me i ngrite edhe ma me guxim kuadrat e reja te provueme ne pozita udheheqse, me e ba nji pune ma te gjane dhe ma me plan ne ngritjen e kultures se pergjithshme dhe ideo-politike t'antarve te Partis;

7) lufta energjike per zhdukjen e prakticizmit te ngushte nga puna e perditshme e organizatave te partis, si nji nga dobesinat ma te mdhaja dhe pengesavet ma serjoze per kuptimin e drejte te tanesis dhe te perspektives se luftes per socjalizem; rruga per zhdukjen e kesaj dobesije duhet te kaloje ne rend te pare neper studimin e historis se Partis s'one dhe realitetit t'one nga pikepamja marksiste-lenjiniste;

8) me e zhvillue edhe ma teper ne Parti kritiken dhe autokritiken si kusht dhe metode kryesore qe siguron zhvillimin e drejte te Partis;

9) permirsimi i vazhdueshem i metodave t'udheheqjes tue perdore ma teper plan dhe sistem, me ndamjen e drejte te kuadrave dhe me sigurimin e kontrollit per zbatimin e vendimeve te partis;

10) me masat politike dhe organizative me sigurue aktivitetin e gjithanshem t'organizatave masovike puntore dhe popullore, e ne rend te pare te Frontit popullor, ne lufte per transformimin socjalist te Vendit, per perforcimin e bashkimit te turmave popullore dhe vllaznimit e bashkimit te popujve te Jugosllavis;

11) ne bazen vullnetare me sigurue ngritjen ma te gjane ideo-politike te turmave popullore, ne frymen e socjalizmit, veçanerisht t'atyne shtresave, qe jane antarsue n'organizatat masovike

12) me i zhduke te gjitha pengesat qe e ndalojne inisjativen e masave, qe e dobsojne pjesemarrjen e masava ne jeten politike, ne kontrolle dhe kritike; me sigurue qe Partija edhe ne t'ardhmen te ndigjoje zanin e turmave, te mesoje nga ato dhe te pranoje kritiken e tyne te drejte, veçanerisht te masave te Frontit popullor.

Shoke dhe shoqe! Nga referati i shokut Tito si dhe nga sa thash ma nalt, pame se çfare zhvillimi ka kalue Partija e jone nga themelimi i saje e deri me sot. Lindja e Partis dhe rruga e zhvillimit te saje, e shiqueme ne te gjitha periudhat, ka qene e shoqnueme, padyshim, me shum veshtiresina dhe rreziqe. Ajo ka pase edhe gabime e mos suksese te veta, bile edhe humbje te randa, por ka pase edhe suksese kolosale ne rrugen e lavdishme te luftes se vendosun dhe te pa kompromise te klases. Me egzistimin e vete dhe me luften e panderpreme revolucjonare e punen e saje, Partija e jone ka qene gjithmone rrezik vdekjeje per mbaro sistemin grabitçar te klases kapitaliste.

E ndertueme ne bazat shkencore te marksizem-lenjinizmit, e provueme dhe e kalitun ne periudhen e ilegalitetit, tue i çfrytezue eksperiencat e pasuna te PK (b) te BRSS, PKJ ka muejte me i ngrite te gjithe popujt e Jugosllavis ne luften e armatosun fillimtare kundra okupatorve fashista dhe trathtarve te Vendit, me ndihmen e Armates se Kuqe te lavdishme me e çlirue vendin dhe me vendose pushtetin e puntorve dhe te katundarve. Fakti se Partija e jone e ka korre fitoren e pare, kure, — nen udheheqjen e shokut Tito, tue i nxjerre nga mesi i vet te gjithe spijujt dhe trockistat e zbuluem, si dhe frakcjonistat dhe opurtunistat e papajtueshem, — ka fillue me nji tempo te shpejte me u-ndertue ne principet e bolshevizmit, — asht garancija ma e mire per te gjitha fitoret e saja te ma tejshme. Te gjitha sukseset e deritashme flasin mbi faktin se PKJ asht e lidhun forte me turmat milioneshe te popullit t'one dhe me siguri iu prine ne lufte per realizimin e Planit pesvjeçar, per ndertimin e socjalizmit ne Vendin t'one.

Por, ne rrugen e realizimit te detyrve kaq te mdhaja nuk guxon me harrue asnji udheheqes i joni i partis, asnji antare Partije, asnji qytetar i ndershem i vendit, se anmiku i klases, mbrenda ne vend dhe ndihmesat e tij nga qarqet imperjaliste per jashte, do te bajne gjithshka per te pengue ndertimin socjalist ne Vendin t'one.

T'a ruejme dhe t'a perforcojme bashkimin e pathyeshem te Partis s'one, si garancin per ruejtjen e fitoreve te mdhaja te revolucjonit t'one popullor dhe si garanci e te gjitha fitoreve t'ardheshme te popujve t'one ne rrugen e ndertimit socjalist nen udheheqjen e shokut Tito!

Rrnofte Partija heroike Komuniste e Jugosllavis (Te gjithe delegatet duartrokisin, çohen ne kambe dhe brohorisin „Tito - Partija" „Tito asht i joni!")

Rrnofte Kongresi i Peste i Partis Komuniste te Jugosllavis!

Rrnofte udheheqesi dhe mesuesi i proletarijatit nderkombetar — Generallissimus Stalin, nga veprat e teçilit kemi mesue dhe kemi punue! (Duertrokitje frenetike dhe brohoritje TITO-STALIN, thirrje „Urra").

Rrnofshin popujt e RFPJ-s, te cilet nen udheheqjen e PKJ-s, ndertojne socjalizmin! (Duertrokitje dhe brohoritje „Vllaznim-Bashkim"!).

Rrnofte udheheqesi i PKJ-s — prijsi dhe organizatori i te gjitha fitoreve te popujve t'one — shoku Tito! (Te gjithe delegatet çohen ne kambe dhe broborisin: „Rrnofte". Duertrokitje frenetike, brohoritje: „Heroi Tito!").

Lajme nga Krahina

Masat punuese te Krahines s'one e nderen punen e Kongresit te Peste te PKJ me fitore te randesishme te reja ne luften per socjalizmin

PRISHTINE:

Frontistat e katundit Devet-Jugoviq e kane festue diten e hapjes se Kongresit te Peste te PKJ me pjesemarrjen masovike ne ndertimin e shtepis kooperative. Diten e pare te Kongresit, frontistat me pune vullnetare kane rraishue 250 meter katror toke dhe kane germue e bajte 150 meter kubik dhe. Po ate dite kane pre 25.000 cope tulla, kane bajte 120 meter kub rane dhe nji vagon e gjysem qymyr. Mbas ketij akcjoni frontistat kane mbajte nji miting, nga i cili i kane dergue nji telegram pershendetes Kongresit te Peste te PKJ, tue shprehe se do te vazhdojne edhe mbas tashit me punue nen udheheqesin e drejte te PKJ.

Kongresi i Peste i PKJ e perfundoi punen e vet

Sot me 29 te k. m. — para dite-Kongresi i Peste i PKJ e perfundoi punen simbas rendit te dites. U-aprovue unanimisht Statuti dhe Programi i PKJ. Dje u-zgjodh Komiteti Qendruer i PKJ prej 63 antaresh dhe 42 kandidatesh. Prej Komitetit te Krahines s'one u-zgjodhen antar'i PKJ shoku Gjoko Pajkoviq dhe kandidate shoket Pavle Joviçeviq, Xhavit Nimani, e shoku Dushan Mugoshi antar i komisjonit shqyrtues. —

GOLESH:

Puntoret e kolektivit te minjeres se „Goleshit" ne mejtingun e mbajtun ne diten e hapjes se Kongresit te Peste te PKJ i kane dergue nji telegram, pershendetes ne te cilin ndermjet te tjerash thuhet: „obligimet qe ka marre kolektivi i yne punues jane tejkalue per 24 per qind, e sot kur Kongresi ka fillue nga puna na puntoret e ketij kolektivi i kemi kalue normat e punes katerfish". Ne fund te telegramit thuhet „tue manifestue hapjen e Kongresit te Peste, i dergojme pershendetje te flakta Kongresit te Peste te PKJ, tue u-betue se ne t'arthmen do te punojme edhe ma teper, per me muejte me i krye te gjitha detyrat, te cilat na i parashtron Partija e jone e shoku Tito".

PRISHTINE

Deri me daten 29 korrik 1948 jane regjistrue ne Krahinen t'one gjithsejt 135,102.000 dinare Hua popullore ase 181 perqind nga premtimet e dhanuna.

Minjera „KOSOVO":

Nepunesat dhe teknikat e drejtoris se minjeres „Kosova" me punen vullnetare jashta orarit ne ndere te Kongresit te Peste te Partis Komuniste te Jugosllavis kane transportue 5316 vagoneta, me nji sasi prej 4784 tonelatash qymyri. Ne ket akcjon ma se shumti jane dallue te rijt qe punojne ne minjere, te cilet kane transportue 2845 vagoneta qymyr.

TREPÇE

Brigadat punuese te komunistave dhe jo - komunistave ne Trepçe kane ftue ne gara te gjithe kolektivat punuese te Vendit per plotesimin e planit te ketij viti deri me 29 nanduer. Ne ditet e para te Kongresit jane tejkalue te gjitha normat e deritashme te parapame qysh me egzistimin e kesaj minjere. Normat jane tejkalue per 120 per qind. Nder minatoret dallohet shum here sulmuesi Shemsi Sulejmani, i cili gjate garave e ka tejkalue normen per 500 per qind.

Gjurakove:

Frontistat e rrethit t'Istokut ne garat e para Kongresit kane arrijte rezultate te mira me punen qe kane dhane per ndertimin e shtepijave kooperative. Ata kane transportue afer 4000 meter kub gure, 764 kub rane, 570 meter kub lande ndertimi, kane pjeke afer 250.000 cope tulla 76.000 kgr. gelqere, gjithashtu kane pre edhe 440.000 cope qerpiqe. Ne keto pune frontistat kane dhane 190.000 ore pune vullnetare me njerez dhe ma se 40.000 ore pune me kafshe bartese. Organizatat e Frontit kane ndihmue familjet e vorfuna. Frontistat kane prashite 91 ha-miser, kosite 34 ha-livadhe dhe kane bajte 10 kubik dru zjarmi per familjet e vorfuna.

Ne ndertimin e rrugeve frontistat kane dhane ma se 27.000 ore pune vullnetare ne njerez dhe 11.000 ore pune vullnetare me kafshe bartese. Gjate garave frontistat kane pastrue nga insektet e damshem dhe deget e thata 3.000 rranje peme.

Peja:

Organizata e Frontit antifashist te grues ne rrethin e Pejes ka organizue 6 kurse te reja analfabetike prej te cilve dy punojne ne Strellc, dy ne Raushiq e dy ne Drenove. Grate e rrethit te Pejes gjate garave te para - Kongresit kane marre pjese masovike ne korrjen e drithnave te bardhe, ne prashitjen e vneshtave dhe misrave, ne kultivimin e perimeve si dhe kane marre pjese ne ndertimin e shtepijave kooperative.

Botim i Keshillit Krahinuer te Frontit popullor—Shtypshkroja Krahinore e Frontit Popullor Pajtimet ne fitore i pranon: Administrata dhe ekspedicioni.